

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

**на тему «ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗВ'ЯЗКУ МІЖ
ДОМІНУЮЧИМИ ЦІННІСНИМИ ОРІЄНТАЦІЯМИ ТА РІВНЕМ
ЗАДОВОЛЕНОСТІ ЖИТТЯМ У СФЕРІ СІМЕЙНИХ СТОСУНКІВ»**

Виконала: студентка II курсу, групи 8.0539
спеціальності 053 Психологія

Станкевич Катерина Юріївна

Керівник: к.психол.н., доцент кафедри
психології Лукасевич О. А.

Рецензент: к.психол.н., доцент кафедри
психології Железнякова Ю. В.

Запоріжжя
2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології

Кафедра психології

Рівень вищої освіти магістр

Спеціальність 053 Психологія

Освітня програма Психологія

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

к.психол.н., доцент. Н.О. Губа

«_____» _____ 2020 р.

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Станкевич Катерина Юріївна

1. Тема роботи Психологічні особливості зв'язку між домінуючими ціннісними орієнтаціями та рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків _____

керівник роботи Лукаsevич О. А. к.психол.н., доцент кафедри психології

затверджені наказом ЗНУ від «14» липня 2020 року № 1032-с

2. Строк подання студентом роботи _____

3. Вихідні дані до роботи аналіз психолого-педагогічної літератури

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) проаналізувати теоретичні аспекти вивчення проблеми ціннісних орієнтацій та задоволеності життям у сфері сімейних стосунків в науковій літературі; провести теоретичний аналіз понять «цінності» та «ціннісні орієнтації», розглянути ціннісні орієнтації як фактор задоволеності життям у сфері сімейних стосунків; емпірично дослідити взаємозв'язок між ціннісними орієнтаціями та рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків та розробити рекомендації щодо формування ціннісних орієнтацій.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) 8 рисунків, 3 таблиці

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Лукаsevич О. А., доцент		
Розділ 1	Лукаsevич О. А., доцент		
Розділ 2	Лукаsevич О. А., доцент		
Висновки	Лукаsevич О. А., доцент		

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір та систематизація матеріалу	січень-березень 2020 р.	Виконано
2	Робота над вступом	березень 2020 р.	Виконано
3	Робота над першим розділом	квітень-травень 2020 р.	Виконано
4	Робота над другим розділом	вересень-жовтень 2020 р.	Виконано
5	Написання висновків	жовтень 2020 р.	Виконано
6	Передзахист	листопад 2020 р.	Виконано
7	Нормоконтроль	листопад 2020 р.	Виконано

Студент _____ К.Ю. Станкевич

Керівник роботи _____ О.А. Лукаsevич

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ О.М. Грединарова

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра: 75 сторінок, 3 таблиці, 8 рисунків, 60 джерел, 4 додатки.

Об'єкт дослідження – ціннісні орієнтації в сімейних стосунках.

Предмет дослідження – психологічні особливості зв'язку між домінуючими ціннісними орієнтаціями та рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків.

Мета роботи – виявити та описати психологічні особливості зв'язку між домінуючими ціннісними орієнтаціями та рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків, та розробити рекомендації, щодо формування тих ціннісних орієнтацій, які мають особи з найвищим рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків.

Гіпотеза дослідження: особи, які мають найвищий рівень задоволеності життям у сфері сімейних стосунків, мають схожі домінуючі ціннісні орієнтації. Передбачається, що в ціннісній структурі людей з найвищим рівнем задоволеності життям в сфері сімейних стосунків домінують ціннісні орієнтації, які не пов'язані з порівнянням своїх здобутків зі здобутками інших, а також не пов'язані з матеріальними обмеженнями, тобто ціннісні орієнтації духовної спрямованості.

Методи дослідження: теоретичні: теоретико-порівняльний аналіз психолого-педагогічної літератури; емпіричні: опитування.

Наукова новизна полягає у розробці рекомендацій з формування ціннісних орієнтацій у дітей дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

Галузь використання: навчально-виховні заклади, позашкільні навчальні заклади для дітей, загальноосвітні школи.

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ, ЗАДОВОЛЕНІСТЬ ЖИТТЯМ, СІМЕЙНІ СТОСУНКИ, ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

SUMMARY

Stankevych K. Y. Psychological features of the relationship between the dominant value orientations and the level of life satisfaction in the field of family relations. The qualifying work consists of Introduction, 3 Chapters, Conclusion, References (60 items, 13 of foreign origin), 4 appendixes on 30 pages. The qualifying work volume is 107 pages long, 75 of them – main text. There are 3 tables and 8 illustrations.

The qualifying work gives theoretical survey and describes the experimental research of the relationship between value orientations and the level of satisfaction with life in the field of family relations. The master thesis is composed of 3 chapters, each of them dealing with different aspect of value orientations and its connection with the level of satisfaction with the level of satisfaction with life in the field of family relations.

The research object: value orientations in family relations.

The research subject: psychological features of the relationship between the dominant value orientations and the level of life satisfaction in the field of family relations.

The research goal: is to identify and describe the psychological features of the relationship between the dominant value orientations and the level of life satisfaction in the field of family relations, and develop recommendations for the formation of those value orientations that have individuals with the highest level of life satisfaction in the field of family relations.

The research tasks are:

– To reveal the essence of the concepts of "dominant value orientations" and "life satisfaction in the field of family relations" in the context of the social situation of personal development;

- To study the dominant value orientations of married (or those who are in a civil marriage) men and women;
- To analyze the level of life satisfaction in the field of family relations of the subjects of the study, who were surveyed to determine the dominant value orientations;
- To identify the presence or absence of common dominant value orientations of men and women with the highest (lowest) level of life satisfaction in the field of family relations;
- To develop recommendations for the formation of value orientations that correlate with the highest level of life satisfaction in the field of family relations.

Chapter 1 «Theoretical research of the problem of value orientations in psychology» provides theoretical analysis of the definitions and main characteristics of the concepts "values" and "value orientations", features of the study of value orientations.

In the Chapter 2 «Value orientations as a factor of life satisfaction in the field of family relations» satisfaction with family relationships is considered as a component of life satisfaction, features of the study of the level of life satisfaction in the field of family relations are identified, theoretically substantiated the relationship between value orientations and life satisfaction in the field of family relations.

Chapter 3 « Psychological features of the relationship between the dominant value orientations and the level of life satisfaction in the field of family relations» explains the design and methods of research. The analysis of results has proved the presence of common dominant value orientations of men and women with the highest level of life satisfaction in the field of family relations.

Key words: value orientations, life satisfaction, family relations, personality formation.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У ПСИХОЛОГІЇ.....	12
1.1. Визначення понять та основні характеристики понять «цінності» та «ціннісні орієнтації».....	12
1.2. Особливості дослідження ціннісних орієнтацій.....	21
РОЗДІЛ 2. ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ ЯК ФАКТОР ЗАДОВОЛЕНОСТІ ЖИТТЯМ У СФЕРІ СІМЕЙНИХ СТОСУНКІВ.....	30
2.1. Задоволеність сімейними стосунками як складова задоволеності життям.....	35
2.2. Особливості дослідження рівня задоволеності життям у сфері сімейних відносин.....	35
2.3. Взаємозв'язок ціннісних орієнтацій та задоволеності життям у сфері сімейних стосунків.....	38
РОЗДІЛ 3. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗВ'ЯЗКУ МІЖ ДОМІНУЮЧИМИ ЦІННІСНИМИ ОРІЄНТАЦІЯМИ ТА РІВНЕМ ЗАДОВОЛЕНОСТІ ЖИТТЯМ У СФЕРІ СІМЕЙНИХ СТОСУНКІВ.....	43
3.1. Організація і методи дослідження зв'язку ціннісних орієнтацій та задоволеності життям у сфері сімейних стосунків.....	43
3.2. Аналіз та інтерпретація результатів дослідження зв'язку ціннісних орієнтацій та задоволеності життям у сфері сімейних стосунків.....	48
3.3. Практичні рекомендації з формування ціннісних орієнтацій.....	63
ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	69
ДОДАТКИ.....	76

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасне наукове знання демонструє зростаючий інтерес до проблеми формування гармонійної, соціально активної особистості. Становлення особистості – складний і тривалий процес, що характеризує перебіг її психічного розвитку. Науковці шукають найвпливовіші фактори, що формують особистість.

Українські вчені відводять цінностям значиме місце в своїх дослідженнях (О. А. Чиханцова, К. О. Островська, О. М. Чанцева-Коваленко).

Основні ціннісні орієнтації, як і моральні норми закладаються ще в дошкільному віці (Л. І. Божович, Л. С. Виготський, Д. Б. Ельконін, О. І. Кульчицька, О. М. Леонтєв, В. С. Мухіна, Т. О. Піроженко,).

Головним інститутом виховання особистості дитини, є джерелом набуття життєвого досвіду, аксіогенезу особистості дитини є сім'я (І. М. Біла, М.М. Павлюк, Н.М.Архипенко, Е. С. Белова, О. М. Дьяченко, С. О. Ладивір, А. І. Савенкова, В. С. Юркевич, Р. А. Мороз, Л. І. Гаврищак, Н. Ю. Максимова). А виховний потенціал сім'ї в свою чергу базується на внутрішньосімейних стосунках. Аналіз негативних тенденцій у суспільстві спонукає науковців до докладного вивчення особливостей та умов успішного аксіогенезу, починаючи з дитинства [3]. Несумісність цінностей також перелічують серед змістовних одиниць сімейних конфліктів [27].

Проте зв'язок ціннісних орієнтацій із задоволеністю сімейними стосунками, які по суті стають фундаментом нової сім'ї, мало ким досліджений. Частково вплив ціннісних орієнтацій на задоволеність подружніми стосунками розглядається в дослідженнях присвячених міжнаціональним шлюбом в контексті міжкультурних конфліктів партнерів різних національностей. Однак ціннісні орієнтації хоча і походять із культурного світогляду особистості, є окремою категорією в світосприйнятті. Отже вплив ціннісних орієнтацій партнерів на якість їх стосунків, і як наслідок, на задоволеність партнерів

своїми стосунками має більш глобальний характер і виходить за рамки досліджень міжнаціональних шлюбів.

Безпосередньо ціннісні орієнтації батьків наслідуються дітьми, і мають істотніший вплив на спрямованість особистості ніж навіть відмінності у структурі сім'ї (повна чи неповна сім'я) [25].

Для розвитку дитини ключову роль відіграє гармонійність сімейної системи. В цьому сенсі дисгармонійність сімейних стосунків не є особистою справою подружжя. Якщо дитина відчуває нестабільність, суперечливість в поведінці батьків, її потреба в безпеці не може бути задоволена. Людина, яка виховувалась в дисфункційній сім'ї, тобто в умовах порушення гармонійності стосунків виростає складною особистістю, оскільки часто переживає ситуацію психотравми. Відсутність позитивного прикладу сімейних стосунків призводить до несприйняття духовних цінностей, моральних ідеалів, визнаних суспільством [6].

Таким чином забезпечується «сімейне походження» та «сімейна наступність» домінуючих ціннісних орієнтацій, а отже і «сімейна наступність» рівня задоволеності життям у сфері сімейних стосунків. Отже корегування ціннісної сфери особистостей сучасних дітей прогнозовано матиме позитивне значення не тільки для підвищення рівня задоволеності їх сімейними стосунками, але і для забезпечення високого рівня задоволеності сімейними стосунками їх нащадків у майбутньому.

Підсумовуючи вищевикладене, можна додати, що проблема взаємозв'язку домінуючих ціннісних орієнтацій та задоволеності життям у сфері сімейних стосунків привертає до себе увагу різних фахівців: психологів, соціальних педагогів, державних службовців, які розробляють освітні програми та керівників навчальних закладів різних форм власності. Але не менш важливе значення у її вирішенні належить тим, хто приймає безпосередню участь в житті дітей і має з ними щоденний контакт, закладаючи відповідні цінності у становлення особистості дітей – батькам. Водночас, у сучасній психолого-педагогічній літературі недостатньо даних щодо психологічних особливостей

зв'язку між домінуючими ціннісними орієнтаціями та рівнем задоволеності життям в сфері сімейних стосунків, які б дали обґрунтовану відповідь розробникам навчальних програм, вихователям та батькам, які цінності слід закладати при формуванні особистості дитини, для того, щоб вона мала максимальні шанси будувати функціональні близькі відносини, спираючись на закладені ціннісні орієнтації.

Це зумовило вибір теми дипломної роботи: « Психологічні особливості зв'язку між домінуючими ціннісними орієнтаціями та рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків».

Об'єкт дослідження: ціннісні орієнтації в сімейних стосунках.

Предмет дослідження: психологічні особливості зв'язку між домінуючими ціннісними орієнтаціями та рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків.

Мета: виявити та описати психологічні особливості зв'язку між домінуючими ціннісними орієнтаціями та рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків, та розробити рекомендації, щодо формування тих ціннісних орієнтацій, які мають особи з найвищим рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків.

Гіпотеза: на рівень задоволеності життям у сфері сімейних стосунків впливають домінуючі ціннісні орієнтації особистості. Особи, які мають найвищий рівень задоволеності життям у сфері сімейних стосунків, мають схожі домінуючі ціннісні орієнтації. Передбачається, що в ціннісній структурі людей з найвищим рівнем задоволеності життям в сфері сімейних стосунків домінують ціннісні орієнтації, які не пов'язані з порівнянням своїх здобутків зі здобутками інших, а також не пов'язані з матеріальними обмеженнями, тобто ціннісні орієнтації духовної спрямованості.

Враховуючи мету і гіпотезу дослідження, були сформульовані наступні завдання:

- розкрити сутність понять “домінуючі ціннісні орієнтації” та “задоволеності життям у сфері сімейних стосунків” в контексті соціальної ситуації розвитку особистості;

- вивчити домінуючі ціннісні орієнтації одружених (чи тих, які перебувають в громадянському шлюбі) чоловіків та жінок;

- проаналізувати рівень задоволеності життям у сфері сімейних стосунків суб'єктів дослідження, які пройшли опитування на визначення домінуючих ціннісних орієнтацій;

- виявити наявність чи відсутність спільних домінуючих ціннісних орієнтацій у чоловіків та жінок із найвищим (найнижчим) рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків;

- розробити рекомендації з формування ціннісних орієнтацій, які корелюють з найвищим рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків.

Методи дослідження. У роботі застосовувались теоретичні методи (теоретико-порівняльний аналіз психолого-педагогічної літератури з досліджуваної проблеми) та емпіричні (психологічне опитування). В якості діагностичного інструментарію для розв'язання вимірювальних завдань використано: морфологічний тест життєвих цінностей авторів В. Ф. Сопова і Л. В. Карпушиної, методику визначення узгодженості сімейних цінностей і рольових установок в подружній парі А. М. Волкової, шкалу оцінки стосунків О. А. Сичова.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що вперше теоретично та емпірично обґрунтовано наявність взаємозв'язку між домінуючими ціннісними орієнтаціями та рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків, розроблено рекомендації з формування тих ціннісних орієнтацій, які мають особи з високим рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків, дітям дошкільного віку, що передбачає складання психолого-педагогічних

рекомендацій батькам, педагогам та психологам дитячих дошкільних закладів для підвищення вірогідності побудови дітьми у майбутньому щасливих сімейних стосунків спираючись на сформовані цінності.

Практичне значення. Практичне значення роботи визначається тим, що розроблені рекомендації з формування відповідних ціннісних орієнтацій можуть використовуватись батьками, дошкільними психологами, вихователями та соціальними педагогами в якості методичного забезпечення занять із соціалізації та підготовки до школи, а також проведення факультативних занять, ведення гуртків раннього розвитку а також застосовуватись психологами-практиками й працівниками психологічних служб в організації консультативної, превентивної та психокорекційної роботи з дітьми. Адже формування особистості відбувається під безпосереднім впливом з боку оточуючих, які виховують дитину та займаються її навчанням – батьки, вихователі, педагоги. Саме вони є активними користувачами наукових знань, щодо того, які цінності та ціннісні орієнтації варто формувати в особистості задля особистого та суспільного благополуччя.

Важливість осмисленого та цілеспрямованого формування ціннісних орієнтацій у дітей дошкільного віку визначається тим, що ціннісні орієнтації мають істотний вплив на спрямованість особистості, на її світосприйняття, вибір засобів реагування на складні життєві ситуації, якими наповнене сімейне життя, а фундамент особистості закладається саме в дошкільному віковому періоді. Діти зі сталими ціннісними орієнтаціями, які корелюють із найвищим рівнем задоволеності сімейними стосунками прогнозовано матимуть більше шансів будувати функціональні близькі відносини, а відтак матимуть змогу краще протистояти життєвим викликам і забезпечать «спадкову наступність» сформованих цінностей наступним поколінням.

Надійність і вірогідність результатів дослідження забезпечувались: теоретико-методологічним обґрунтуванням вихідних теоретичних положень, використанням комплексу надійних і валідних психодіагностичних процедур, створенням адекватних умов діагностування, поєднанням кількісного та

якісного аналізу емпіричних даних, репрезентативністю складу учасників дослідження, застосуванням сучасних методів математичної статистики на базі пакету новітніх статистичних програм.

Стосовно обраної теми публікувалася стаття «Психологічні особливості впливу домінуючих ціннісних орієнтацій на якість життя особистості» в збірці «Інтеграційні можливості сучасної психології та шляхи її розвитку. Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (15-16 жовтня 2020 року, м. Запоріжжя)». – Запорізький національний університет. – Запоріжжя: ЗНУ, 2015. – 160 с.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У ПСИХОЛОГІЇ

1.1. Визначення понять та основні характеристики понять «цінності» та «ціннісні орієнтації»

Актуальні суспільні умови все більше вимагають від людини осмисленого відповідального ставлення до своєї діяльності, до врахування її наслідків і впливу на оточуючих і навколишній світ. На початку будь-якої діяльності, будь-яких дій стоять потреби, опосередковані психікою, у вигляді цінностей, які формують певні мотиви і, нарешті, обумовлюють конкретну мету. Тому спрощено можна вибудувати такий причинно-наслідковий ланцюжок: потреби > цінності > мотиви > цілі > дії [36].

Питання формування цінностей та ціннісних орієнтацій займало вчені з давніх часів і до сьогоднішнього дня не втрачає своєї актуальності. Ще древні греки досліджували тему цінностей. З розвитком філософії, дослідження цінностей виокремилось в такий розділ науки, як аксіологія. Проте самі поняття цінностей та ціннісних орієнтацій, є міждисциплінарним, а отже досить суперечливими і неоднозначними для вивчення. Ці поняття досліджуються в роботах філософів, психологів, педагогів та соціологів.

О. А. Чиханцова відводить важливе місце цінностям в структурі життєстійкості особистості [39].

К. О. Островська називає ціннісні орієнтації важливим елементом моральної свідомості, що надає духовної визначеності системам мотивів. Обираючи ту чи іншу цінність, особистість формує план своєї поведінки та діяльності [24].

Отже аналіз існуючих визначень цінностей та ціннісних орієнтацій викликає чимало труднощів. Це пов'язано перш за все з такими факторами:

- велика кількість дефініцій цих понять, яка сформувалася за тривалий час вивчення цінностей;

- аналіз категорій цінностей та ціннісних орієнтацій є об'єктом зацікавлення одночасно багатьох наук, що відобразилося в великій кількості наукових концепцій, які містять безліч протиріч щодо природи, функцій та характеристик цих понять;

- наразі відсутнє однозначне концептуальне розмежування понять «цінності» та «ціннісні орієнтації», і багато авторів використовують їх як ідентичні.

В цьому розділі ми спробуємо зробити теоретичний аналіз найбільш значимих наукових поглядів на поняття цінностей та ціннісних орієнтацій, не претендуючи на вичерпний охват всіх існуючих теорій.

На початку двадцятого століття дослідження цінностей базувалося на кількох специфічних теоріях цінностей: натуралістичний психологізм (представники Дж. Дьюї, Р. Перрі та ін.), аксіологічний трансценденталізм (В. Віндельбанд, Г. Коген та ін.), персоналістичний онтологізм (М. Шелер) та соціологічна концепція цінностей (М. Вебер).

Натуралістичний психологізм розглядає поняття цінностей як частини буття нерозривно пов'язаної із повсякденністю індивіда. На погляд прибічників цієї теорії, під цінністю можна розуміти будь-який предмет, що здатний задовольнити потреби людини.

Аксіологічний трансценденталізм розглядає цінності як нематеріальний ідеал, носієм якого є трансцендентальний суб'єкт – свідомість як така.

З точки зору персоналістичного онтологізму, цінність є об'єктивною по суті, проте виявляє себе лише під час емоційного переживання суб'єктом, носієм цінності. Цінності тим вищі, чим довговічніші і здатні задовольнити якомога більшу чи глибшу потребу носія цінності. Ця теорія є найбільш спорідненою з інтерпретацією цінностей представниками психологічної науки.

Соціологічна концепція цінностей інтерпретує цінність як норму, що має значення для соціального суб'єкта і вперше запроваджує таку характеристику

цінностей, як історизм. Автор теорії, Макс Вебер вперше визначає вплив цінностей на культурну суспільства, порівнюючи цінності із стрілочником, що вказує вектор динаміки суспільних інтересів.

Російські філософи здебільшого розглядали питання цінностей в релігійному спрямуванні.

Радянський марксистський підхід розглядає поняття цінностей в трьох напрямках. Перший напрям, представником якого є В.А. Василенко, визначає цінності подібно до теорії натуралістичного психологізму, ототожнюючи феномен цінності з категорією корисності. Підкреслює приналежність цінностей реальному світу і практиці. Другий напрям, погляди якого поділяв І.С. Нарський, ближчий до соціологічної концепції М. Вебера, розглядає цінності, як вищі суспільні ідеали. Третій напрям є компромісним між двома першими, і визначає подвійну природу цінностей – як значимість та ідеал одночасно. Третій напрям серед радянських філософів був представлений в роботах В.П. Тугарінова і О.Г. Дробницького.

Безпосередньо в психології поняття цінності також не є однозначним, і має різну інтерпретацію в різних школах. Так для біхейвористів цінності, наряду з етикою та мораллю, є лише результатом асоціативного навчання [46].

В психоаналітичній концепції З. Фрейда, цінності розглядаються в якості складової частини «Супер-Его». «Супер-Его» - психічна інстанція, яка включає батьківський авторитет, самостереження, ідеали, совість. У метафоричному значенні «Супер-Его» виступає в якості внутрішнього голосу, цензора, судді» [17]. Основна діяльність «Супер-Его» полягає в обмеженні, забороні або засудженні діяльності свідомості («Я»), а також несвідомого («Воно»). Саме «Супер-Его» відповідальну за існуючі у особистості моральні норми [37]. Фрейд був впевнений, що основний вплив на формування «Супер-Его» мають батьки, а згодом його зміст доповнюється нормами і цінностями громадських інститутів і груп поза межами сім'ї. «Супер-Его», на думку психоаналітиків, вважається сформованим, коли зовнішній батьківський контроль замінюється внутрішнім самоконтролем. «Супер-Его» знаходиться в постійному конфлікті з

«Я», намагаючись «переконати» свідомість людини в перевазі і перевазі ідеалістичних цілей над прагматичними [38].

Найбільше уваги цінностям приділяється в гуманістичній та екзистенціальній психології.

Розглядаючи цінності як результат психічних особливостей і здоров'я індивіда, А. Маслоу виділяв особливу групу гомеостатичних цінностей, таких як мир, спокій, сон, відпочинок, захист, відступ і навіть бажання смерті, називаючи їх «незрілими» і навіть «прикордонними». Він стверджував, що такі цінності не є пріоритетними для здорової особистості. Найвища людська природа прагне не гомеостазу, а само актуалізації, отже її відрізняє прагнення до «Б-цінностей», чи то вічних цінностей, на кшталт істини, божественності, краси, цілісності, життєвості, унікальності, досконалості, тощо. Тобто ті цінності, які здатні наповнити життя індивіда сенсом [21].

Автор концепції логотерапії, згідно якої людською поведінкою керує прагнення віднайти та реалізувати існуючий в навколишньому світі сенс життя, В. Франкл вважав, що роль такого сенсу виконують цінності, як смислові універсалиї, що узагальнюють досвід людства. Франкл виділяв три класи цінностей, які дозволяють зробити життя індивіда осмисленим:

- цінності творчості (перш за все праця) – пов'язані з тим, що індивід дає світу через свою діяльність;
- цінності переживань (перш за все любов) – пов'язані з тим, що людина отримує від взаємодії з навколишнім світом;
- цінності ставлення (свідомо обрана позиція в критичних життєвих обставинах, що неможливо змінити) – пов'язані з тим, яку позицію займає індивід по відношенню до себе і світу, опиняючись в обставинах, які він не може змінити [36].

На думку вченого, здійснюючи сенс, людина тим самим здійснює себе, а самоактуалізація є лише побічним продуктом здійснення сенсу. Дана класифікація найточніше відображає суб'єктивно-об'єктивну природу цінностей.

М. Рокич розглядав цінності, як різновид сталого переконання, що деяка мета, чи спосіб існування краще ніж інші. Рокич виділив кілька закономірностей стосовно людських цінностей:

- загальна кількість цінностей, які притаманні особистості відносно невелике:
- всі люди сповідують однакові цінності, хоча і в різному ступені;
- цінності організовані в системи;
- витоки людських цінностей простежуються в культурі, суспільстві та його інститутах, та власне в особистості;
- вплив цінностей простежується практично у всіх соціальних феноменах, які варті уваги дослідників [54].

Вчений розділив цінності на два класи – термінальні та інструментальні. Термінальні цінності визначаються як переконання в тому, що деяка кінцева мета людського існування (як то щасливе подружнє життя, чи мир у всьому світі), з особистої та суспільної точок зору, варті того, щоб прагнути до них. Інструментальні ж цінності визначаються як переконання в тому, що деякий спосіб діяльності (як то чесність чи раціоналізм) є з особистої та суспільної точок зору варті того, що їм віддавати перевагу діючи в різних життєвих обставинах. По суті розподіл цінностей на ці два класи вже є передумовою до розмежування понять цінностей та ціннісних орієнтацій.

Розробки Рокича продовжив соціальний психолог Ш. Шварц. Узагальнюючи теоретичні підходи до вивчення цінностей, він розробив власну теорію, відповідно до якої цінності особистості існують на двох рівнях: нормативних ідеалів та індивідуальних пріоритетів. Перший рівень більш стабільний і відображає уявлення людини про те, як потрібно діяти, визначаючи тим самим його життєві принципи поведінки. Другий рівень є більш залежним від зовнішнього середовища (наприклад, від групового тиску) і співвідноситься з конкретними вчинками людини. Шварц виділяє цінності суспільства і соціальних груп (соціальні цінності) та цінності особистості (індивідуальні цінності).

Він визначає цінності як (бажані) орієнтири, які існують поза конкретною ситуацією і служать рушійними мотивами індивідів та груп. Шварцем була запропонована кругова модель (структура) цінностей, розділена на дві антиномічні осі "відкритості до змін/консерватизму" і "самотрансцендентності/самопіднесення". У структурі даних осей розташовані десять базових людських цінностей, які мають загальнолюдський характер. "Десять базових цінностей похідні від трьох універсальних вимог людського стану: потреби індивідів як біологічних організмів, необхідності координованої соціальної взаємодії та потреби виживання і добробуту груп". Ш. Шварц виділив шість головних компонентів, які характеризують поняття «цінності»:

- по-перше, це переконання (тобто включають в себе критерій віри);
- по-друге, вони віддзеркалюють бажані цілі (які, в свою чергу, надихають до подальших дій);
- по-третє, вони є універсальними, адже не відносяться до окремих специфічних ситуацій чи дій, як наприклад норми чи установки [58].

Виступаючи в якості орієнтирів, цінності впорядковані за важливістю для особистості у відповідну ієрархію. Отже саме відносна важливість деяких цінностей, що очолюють ієрархію, має змогу спрямувати активність особистості.

Однак, будучи вбудованими в структуру особистості цінності та ціннісні орієнтації не всеціло належать особистості і не можуть бути сталими та недоторканими протягом всього життя. Натомість вони безперервно трансформуються і узгоджуються особистістю із цінностями її соціального оточення. Про це зокрема йдеться в теоретичному дослідженні Н. Ф. Шевченко [43]. Цитуючи різних авторів дослідниця наголошує, що особистість постійно стикається з необхідністю узгоджувати цінності, норми і рольові приписи, засвоєні в одній сфері діяльності, з вимогами, які діють в іншій сфері, або шукати відповідні компроміси. Однак, слід враховувати і активну роль самої особистості в системі соціальних відносин і, отже, відносну незалежність особистісних цінностей і норм, а також їх вплив на соціальну (групову)

ціннісно-нормативну систему. Тобто, мова йде про взаємодію індивідуальних і соціальних (групових, колективних) регуляторів поведінки особистості.

На думку Д. О. Леонтьєва, дослідження Рокича були «найбільш багатим і методично обґрунтованим напрямом дослідження ціннісних уявлень» [19]. Сам же Д.О. Леонтьєв визначає цінність як «ідеальну модель належного» (бажаного), яка відображає досвід життєдіяльності соціальної спільноти, привласнений та інтеріоризований суб'єктом в процесі його участі в суспільній діяльності, та вказує напрямом бажаного перетворення дійсності суб'єктом. Цінність виступає джерелом життєвих сенсів, які набуваються об'єктами і явищами дійсності в контексті належного. Особистісні цінності характеризуються автором, як сталі, незалежні від обставин, узагальнені мотиваційні утворення, функцією яких є опосередковане заохочення діяльності через створення конкретно-ситуативних мотивів.

Цінність предмету виявляється тоді, коли в ньому видно можливість задовольнити якусь потребу. Цінність виникає на основі практичної діяльності людини, як потенціал, що потребує своєї реалізації. Такий потенціал потребує спрямованості дій людини для своєї реалізації. Під такою спрямованістю розуміють ціннісні орієнтації.

Поняття «ціннісні орієнтації» вперше у вітчизняній соціології та соціальній психології визначили А. Г. Здравомислов та В. О. Ядов: «Під ціннісними орієнтаціями ми розуміємо настанову особистості на ті чи інші цінності матеріальної та духовної культури суспільства... Поняття ціннісних орієнтацій досить близьке до вживаних в психології поняттям настанов, потреб, інтересу» [13]. Вони вважали, що наявність сталих ціннісних орієнтацій характеризує зрілість людини і забезпечує його стійкість та стабільність.

Надалі багато дослідників почали співвідносити поняття ціннісних орієнтацій з настановами. Так І. С. Кон називав орієнтацію на які-небудь соціальні цінності – ціннісною, а власне орієнтацію – системою настанов, в світлі яких, людина сприймає ситуацію і обирає відповідний образ дій.

У вітчизняній науці розгляду ціннісні орієнтації розглядаються за трьома напрямками:

- як спрямованість особистості на цінності. В цьому контексті ціннісні орієнтації розглядали Б. Г. Ананьєв, Л. І. Божович, О. Г. Ковальов, К. К. Платонов та інші;

- як найвищий рівень фіксації настанов особистості. В цьому напрямі ціннісні орієнтації розглядали А. Г. Здравомислов, Ш. О. Надірашвілі, Д. М. Унадзе, В. О. Ядов та інші;

- як домінуюче ставлення до об'єктів навколишнього світу, що ґрунтується на їх особистісній значимості. В цьому напрямі ціннісні орієнтації розглядали Абульханова-Славська К. О., О. О. Бодальов, Б. С. Братусь, Б. Ф. Ломов, В. І. Слободчиков.

К. Д. Давидова співвідносить поняття «соціальна настанова» та «ціннісні орієнтації» наступним чином:

Соціальна настанова – це фіксована настанова на соціальні об'єкти, яка формується на основі потреби, середовища та соціальних очікувань. Соціальна установка ґрунтується на попередньому досвіді суспільства чи групи та особистому досвіді індивіда. Соціальна настанова включає в себе ставлення, яке завжди має оціночну сторону і може бути виражене прийняттям, неприйняттям, індиферентністю.

Ціннісна настанова – соціальна настанова, спрямована на значимий для суб'єкта і суспільства об'єкт матеріальної та духовної культури особистості.

Ціннісна орієнтація – система ціннісних настанов особистості, яка характеризує вибіркове ставлення особистості до цінностей. Вона становить визначену, ієрархічно організовану структуру і визначає спрямованість особистості [8].

Л. М. Новікова, у своєму дослідженні соціоструктурної диференціації ціннісних орієнтацій студентів університету в 2014 році розглядає цінності, як взірці, та ціннісні орієнтації, як регулятор діяльності щодо цілі-ідеалу, поруч з установками в якості структурних компонентів ціннісної свідомості

особистості. Дослідниця виділяє два основних напрямки в яких розкриває поняття ціннісних орієнтацій:

- як ідеологічних, політичних, моральних, естетичних та інших підстав оцінки людиною соціальних об'єктів і подій. У визначенні поняття "ціннісних орієнтацій", яке відображає стійке вибіркове ставлення індивіда чи групи до сукупності благ й ідеалів, вона підкреслюємо саме регулятивно-діяльнісний аспект, їх важливість для регламентації, впорядкування соціальних дій.

- як способу організації людиною своєї поведінки відповідно до усвідомлених нею мотивів, що відіграють роль смисложиттєвих орієнтирів особи. Ціннісні орієнтації обумовлюють спрямованість дій індивіда на певну ціль (чи цілі) в конкретній сфері взаємодій, визначають способи її досягнення [24].

Ціннісні орієнтації, на її думку, формуються при засвоєнні соціального досвіду і проявляються у цілях, переконаннях, усвідомлених інтересах та інших елементах внутрішнього світу особи, реалізуючись в її поведінці.

Для інтерпретації та вимірювання структури ціннісної свідомості отримали розвиток різні концепції й методології, серед яких особливе поширення отримали:

- теорія цінностей Інглхарта про глобальну переорієнтацію ціннісної системи людства та відповідна методологія вимірювання базових цінностей [52];

- концепція М. Рокича, яка, зокрема, знайшла відображення у диспозиційній теорії особистості [45];

- концепція й методологія вимірювання цінностей Ш. Шварца;

- концепція культурних цінностей Г. Хофстеде;

- методологія тестування життєвих проєктів та смисложиттєвих орієнтацій Лакейна.

Узагальнюючи вищевикладене, ціннісні орієнтації доцільно розглядати як комплексний феномен, який:

- походить із соціального оточення;

- вибудовує «кристалічну решітку» сприйняття, через яку особистість сприймає навколишній світ;
- приймає участь у формуванні відчуттів, як відповіді особистості на події навколишнього світу;
- обумовлює бачення особистості своєї ролі у взаємодії з навколишнім світом;
- визначає соціальну спрямованість особистості, тобто її прояви в соціумі, які, в свою чергу формують, соціальне оточення для інших.

Таким чином ціннісні орієнтації циркулюють в соціумі, глибоко проникаючи в сам суть особистості кожної людини.

На наш погляд найбільш узагальнене трактування поняття ціннісних орієнтацій дають Б. Г. Мещеряков та В. П. Зінченко, в якому ціннісні орієнтації визначаються як: «важливий компонент світогляду особистості, що виражає її прагнення щодо тих чи інших людських цінностей» [22].

Система ціннісних орієнтацій тим самим є найважливішим психологічним органом саморозвитку та особистісного зростання, що одночасно визначає напрями та засоби їх здійснення. Отже формування сталої системи ціннісних орієнтацій особистості має стати пріоритетним завданням будь-якого суспільства.

1.2. Особливості дослідження ціннісних орієнтацій

Проблемою дослідження ціннісних орієнтацій в різні часи займалися як вітчизняні так і зарубіжні психологи. Вчені одноголосно визначають ціннісні орієнтації як важливий компонент в структурі особистості, який формується і розвивається за тими ж законами і віковими нормами, що і особистість в цілому. Так важливим періодом формування ціннісних орієнтацій є дошкільний період дитинства. Таке припущення ґрунтується на тому, що переважна більшість авторитетних вчених як вітчизняних (Л. С. Виготський, П. Я. Гальперін, В. В.

Давидов, О. В. Запорожець, Д.Б. Ельконін) так і зарубіжних (А. Адлер, К. Лоренц, А. Маслоу, К. Роджерс) наголошують на важливості дошкільного періоду та раннього дитинства в становленні особистості. Вищезгадані вчені прийшли висновку, що процес становлення особистості – системи переконань та ціннісних орієнтацій може здійснюватись не тільки усвідомлено, але і неусвідомлено, і найбільш інтенсивно йде становлення в дошкільному віці. При цьому джерелом ціннісних орієнтацій завжди виступає значимий дорослий. Дитина засвоює цінності через копіювання поведінки дорослого, з яким вона себе ідентифікує. Розвиток ціннісної сфери дитини, як і її особистості в цілому здебільшого відбувається в родині, і залежить від сімейних традицій, стилю виховання. В термінах сімейної системної терапії на аксіогенез дитини також впливає характер стосунків між батьками у діадній підсистемі, а також від характеру взаємодії між діадною та дитячою підсистемами сім'ї.

Так за результатами дослідження Р. Мороз батьківсько-дитячих взаємин і розвитку особистості дитини старшого дошкільного віку, одною з трьох головних передумов розвитку якісної диференційованої, цілісної та зрілої особистісної ідентичності дитини старшого дошкільного віку є здатність дитини до триангуляторних взаємин, що залежить від збалансованості сім'ї та визначення меж між підсистемами і внутрішніх ролей [23]. Відсутність гармонійних стосунків в сім'ї викликає суперечливе ставлення дитини до батьків, що тримає дитину у постійній напрузі. Це призводить до негативних наслідків. Розвиток особистості може надалі йти за такими напрямками: виникнення егоцентризму, коли дитина розглядає інших людей як засіб (або перешкоду) для досягнення своїх цілей; неприйняття “образу Я”, коли дитина знецінює себе, відчуває себе ні на що не здатною, нікому не потрібною, і живе з почуттям порожнечі у душі, що надалі стає причиною адиктивної поведінки; формування гіперсоціальності (перфекціонізму), коли людина все життя намагається довести, що вона варта поваги, і тому докладляє надзусиль в професійному зростанні або накопичуванні матеріальних благ [6].

Однак закладені в дитинстві ціннісні орієнтації не є сталими та незмінними впродовж життя.

Другим значимим періодом трансформації та розвитку системи ціннісних орієнтацій є юнацький вік. Після того, як підліток пройшов сепарацію зі своєю батьківською сім'єю, зіткнувся з різними життєвими ситуаціями, набув особистого життєвого досвіду, відчув вплив різноманітних економічних та соціальних подій, в юнацькому віці виникає потреба в оновленні ціннісних орієнтацій на більш актуальні, які забезпечать ефективне орієнтування в дорослому житті. Внутрішнє прийняття усвідомлених особистістю смислів є необхідною умовою освіти особистісних цінностей. Підлітковий і юнацький вік - час інтенсивного формування світогляду, системи оціночних суджень, моральної сфери людини, його переконань і ідеалів.

Надалі трансформація ціннісної сфери відбувається під час кожної вікової кризи, забезпечуючи механізм адаптації особистості до нових актуальних умов дійсності.

Тож закономірним є глибокий інтерес науковців у вивченні ціннісної структури людини та в намаганнях створити інструмент вимірювання та порівняння ціннісних орієнтацій.

М. С. Яницький та А. В. Серий запропонували умовний поділ існуючих методик дослідження ціннісно-сислової сфери особистості на наступні основні блоки:

1. Методики діагностики провідної, домінуючої ціннісної орієнтації, особистісної спрямованості, або мотиваційної тенденції (тести Оллпорта-Вернона-Ліндсея, Едвардса та ін.);

2. Методики, спрямовані на дослідження цілісної системи або ієрархії ціннісних орієнтацій особистості (тести Рокича, Фанталової, Шварца, Сеніна, Інглхарта, Шледера);

3. Проективні методи вивчення ціннісно-сислової сфери особистості (методики кантрі, Оллпорта-Гілеспі, аксіобіографічна методика Вардомацького);

4. Методики вивчення процесів і рівня особистісного розвитку, що дозволяють судити про сформованість ціннісно-сміслової сфери (САТ, УСК);

5. Методики дослідження життєвих цілей, рівня свідомості життя і змістовних орієнтацій (РІЛ, СЖО, МПС);

6. Методика вивчення системи особистісних конструктів (ТРР) [46].

Одразу зазначимо, що методики вивчення процесів і рівня особистісного розвитку, що дозволяють судити про сформованість ціннісно-сміслової сфери не відповідають задачам даного дослідження. Адже на меті стоїть не визначення рівня сформованості чи розвитку ціннісної сфери, а визначення актуальної картини ціннісних орієнтирів.

Методики РІЛ, СЖО, МПС, умовно об'єднані в групі 5, в якості одного з основних параметрів шкалування використовують загальну осмисленість життя, яка в свою чергу викликає велике питання щодо методологічної обґрунтованості самого параметра загальної осмисленості життя. Так наприклад, важко погодитися з тим, що відсутність усвідомлення поточного моменту може, тим не менш, відповідати нормальній загальній осмисленості життя.

Отримати більш менш цілісне уявлення про систему смислових відносин індивідуума до цінностей дозволяє техніка репертуарних решіток Дж. Келлі (ТРР, RGT - Repertory Grid Technique). Дана техніка є методом вивчення індивідуально-особистісних конструктів, які опосередковують сприйняття і самосприйняття при аналізі особистісного сенсу різних понять. Згідно Дж. Келлі, конструкт характеризується тим, чим два або кілька об'єктів подібні між собою і, отже, відмінні від третього об'єкта або декількох інших об'єктів. Біполярність конструктів дає можливість отримати матрицю взаємовідносин між ними, що дозволяє провести математичний аналіз, який виявляє структуру смислових параметрів, що лежать в основі сприйняття даною людиною себе та інших людей, об'єктів і відносин. Проте метою дослідження передбачено не побудова структурної картини смислових параметрів, що лежать в основі

ціннісних орієнтацій, а фактичне вимірювання направленості на ту чи іншу цінність.

Більшість існуючих методик не охоплюють всю повноту ціннісних уявлень людини, так як спираються на заданий ззовні, обмежений, нехай і досить широкий їх перелік. Цих недоліків позбавлені багато проєктивних методик, які широко використовуються для вивчення і фіксації цінностей, а також для перевірки повноти використовуваних в анкетах списків. Так проєктивні методики можуть бути якісно застосовані в умовах індивідуального консультування. Однак будь-яка спроба систематизації, кількісної обробки проєктивних тестів неминуче знову призводить до шкалування цінностей, і висновки про цінності випробуваного швидше представляють суб'єктивні узагальнення та інтерпретації дослідника, зроблені ним на основі власних уявлень, а не об'єктивні показники особистісних смислів респондента, що кристалізуються в цінностях. До того ж, використання проєктивних методик, при одночасному забезпеченні умов збереження достатніх показників валідності та репрезентативності в рамках написання магістерської роботи, вимагатиме значних людських ресурсів та значно ширших часових рамок, ніж тих, що об'єктивно існують. Тому не доцільно їх розглядати в рамках даного пункту.

В той же час анкетне опитування дозволяє оперативно охопити значну кількість респондентів, гарантує сумісність і однаковість отриманої інформації і можливість формалізації її обробки. Анкетне опитування, як відомо, вважається головним методом отримання репрезентативних кількісних соціально-психологічних даних. Тут потребує методичного відпрацювання формулювання питань і варіантів відповідей, запропонованих респондентам. Адже питати напряму про матеріальні, етичні чи естетичні ціннісні орієнтації не можна.

Отже надалі розглядатимуться анкетні методики перших двох груп.

Серед вітчизняних вчених значних досягнень у вивченні ціннісних орієнтацій особистості досяг Д. А. Леонтьєв. Проте на думку самого автора, найбільш відомою і визнаною світі методикою діагностики ціннісних

орієнтацій є тест ціннісних вподобань Г. Оллпорта, Ф. Вернона і Г. Ліндзі (Allport-Vernon-Lindzey «Study of Values»). Цей тест, створений в 1931 році і вдосконалений в 1951 р, спирається на теорію Е. Шпрангера, що виділяє шість типів особистості за спрямованістю її інтересів: теоретичний, економічний, естетичний, політичний, соціальний і релігійний. Сам тест складається з двох частин. У першій частині випробуваним пропонується вибрати один з двох варіантів відповідей на питання і оцінити ступінь свого вподобання; у другій частині потрібно проранжувати за ступенем вподобання чотири запропоновані альтернативи на кожне з питань. Результат представляється у вигляді профілю ціннісних вподобань, що відображає порівняльну значимість для випробуваного кожної з шести груп цінностей або інтересів. Тест має високу надійність і конструктну валідність, проте все розмаїття цінностей кожної окремої особистості в даному випадку жорстко обмежена шістьма абстрактно-теоретично виділеними типами ціннісних вподобань.

Серед методик вивчення цілісної ієрархічної системи ціннісних орієнтацій особистості сьогодні найбільш поширений тест М. Рокича (RVS - Rokeach Value Survey), розроблений ним в 1973 році [53].

Дана методика заснована на прийомі прямого ранжування термінальних (цінностей-цілей) та інструментальних цінностей (цінностей-засобів). Пропоновані списки цінностей були сформовані в ході аналізу літературних даних (для термінальних цінностей) і лінгвістичного аналізу (для інструментальних цінностей).

Існують різні способи проведення тесту Рокича:

1. Випробуваному по черзі пропонується два набори по 18 карток в кожному з надрукованими на них назвами цінностей (термінальних і інструментальних), і дається завдання розкласти їх в порядку важливості, розглядаючи дані цінності як основоположні принципи, якими він особисто керується в житті.

2. Досліджуваному пред'являються два списки по 18 цінностей в кожному, видрукувані на аркушах паперу в алфавітному порядку, і

пропонується поставити проти кожного відповідне рангове число від 1 до 18 за ступенем їх суб'єктивної важливості.

Як один з варіантів тесту, в якому вивчається уявлення особистості про співвідношення образів «Я реальне», «Я ідеальне», «Я соціальне», досліджуваному пропонується проранжувати списки цінностей наче не від свого імені, а з точки зору себе в більш старшому віці, ідеальної особистості, близької людини і т. п.

Отримана в результаті дослідження індивідуальна ієрархія цінностей може бути розділена на три рівні групи: бажані, значимі (ранги з 1 по 6), індіферентні, байдужі (7-12) і незначущі (13-18 ранги ієрархії).

Російською мовою тест Рокича адаптований А. А. Гоштаутасом, О. О. Семеновим, В. О. Ядовим та модифікований Д. А. Леонтьєвим [18]. В ході адаптації тесту список цінностей, що підлягає ранжування, зазнав певних змін в порівнянні з первісним варіантом, виходячи з уявлення про культурологічні розбіжностях в цінностях росіян і американців. Так, наприклад, «порятунок душі» було замінено на «щастя інших». Однак перевірка повноти відображення базових цінностей росіян авторами вітчизняних версій тесту Рокича не проводилась.

Методика Р. Інглхарта заснована на концепції А. Маслоу. В гуманістичній психології групи цінностей (як і блоки потреб) утворюють вертикальну ієрархію. А. Маслоу виділяє дві основні групи цінностей: вищі Б-цінності (буттєві, цінності «розвитку», властиві людям, які прагнуть самоактуалізації) і нижчі Д-цінності (гомеостатичні, регресивні, захисні цінності, обумовлені тривогою і фрустрацією). Інглхарт Р. також розділяє «матеріалістичні» (фізіологічні) і «постматеріалістическіх» цінності. Однак дана методика зазнала значної критики багатьох вчених. Як показує Г. Г. Делигенський, половина або більше опитаних не можуть бути віднесені ні до «матеріалістів», ні до «постматеріалістів», оскільки системи цінностей, виділені Інглхартом в якості альтернативних, фактично такими не є [9]. Як стверджує Б.

Шледер, типологія Інглхарта сьогодні знаходиться в центрі критики і визначається як багато в чому недиференційована і неісторична [44].

Методика Ш. Шварца «Ціннісні орієнтації особистості» (Multidimensional scaling) визначає змістовну сторону спрямованості особистості. У методиці вимірюється рівень значимості 10-ти типів цінностей, причому перші п'ять з них спрямовані на вивчення нормативних ідеалів (цінності і їх структура на рівні переконань), а другі п'ять - на індивідуальні пріоритети, які проявляються в соціумі (цінності на рівні поведінки). Завдання випробуваного в дослідженні полягає в тому, щоб оцінити ступінь важливості 30-ти цінностей за шкалою від 1 до 7 [14].

Важливо відзначити, що цінності і ціннісні орієнтації можуть по-різному проявлятися на різних рівнях і в різних сферах. Початок вивченню цінностей з позиції ціннісних компонентів також було покладено М. Рокичем. Він виділяв когнітивний, емоційний і поведінковий компоненти:

1. Когнітивний - знання і уявлення про цінності.
2. Емоційний - висловлює особисте ставлення до цінностей.
3. Поведінковий - прояв цінностей на рівні конкретних вчинків.

Діагностика цінностей всередині кожної зі сфер життєдіяльності покладена в основу опитувальника І. Г. Сеніна [31]. Він виходив з положення про те, що людині доводиться виконувати різні функції в певних життєвих сферах. Найбільш типовими сферами він вважав такі: професійне життя, навчання і освіту, сімейне життя, суспільне життя і захоплення.

Морфологічний тест життєвих цінностей авторів В. Ф. Сопова і Л. В. Карпушиної є варіантом опитувальника життєвих цінностей, орієнтований на допомогу практичному психологу з проблем мотивації. Автори відзначають, що запропонована ними методика є результатом розвитку і вдосконалення методики І. Г. Сеніна [15]. Сам термін «цінність» автори розкривають як «ставлення суб'єкта до явища, життєвого факту, об'єкту і суб'єкту, і визнання його як важливого, що має життєву важливість» і виділяють 8 життєвих цінностей, що реалізуються в різному ступені в 6-ти життєвих сферах. В якості відповідей на

питання методики випробуваному пропонується оцінити за 5-ти бальною шкалою твердження, орієнтуючись на їх суб'єктивну важливість або значимість. Отже суб'єктивний ступінь важливості чи значимості твердження, яке відображає суть цінності, і є мірилом прагнення до цієї цінності, що повністю відповідає прийнятому в попередньому розділі визначенню ціннісної орієнтації, як *компоненту світогляду особистості, що виражає її прагнення щодо тих чи інших людських цінностей*.

Метою даної роботи є виявлення та опис психологічних особливостей зв'язку між домінуючими ціннісними орієнтаціями та рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків. Отже методику Морфологічний тест життєвих цінностей авторів В. Ф. Сопова і Л. В. Карпушиної вирішено використовувати у комплексі з додатковою методикою, яка робить акцент на дослідженні сімейних цінностей. В якості такої методики обрано методику визначення узгодженості сімейних цінностей і ролевих установок в подружній парі А. М. Волкової. Методика дозволяє визначити уявлення подружжя про значущість у сімейному житті сексуальних відносин, особистісної спільності чоловіка і дружини, батьківських обов'язків, професійних інтересів кожного з подружжя, господарсько-побутового обслуговування, моральної та емоційної підтримки, зовнішньої привабливості партнерів. Ці показники, відображаючи основні функції сім'ї, складають шкалу сімейних цінностей (ШСЦ) [5]. Друга частина методики, яка дозволяє виявити уявлення подружжя про бажаний розподіл ролей між чоловіком і дружиною при реалізації сімейних функцій, не вирішує задач даного дослідження і застосована не буде.

РОЗДІЛ 2

ЦІННІСНІ ОРЄНТАЦІЇ ЯК ФАКТОР ЗАДОВОЛЕНОСТІ ЖИТТЯМ У СФЕРІ СІМЕЙНИХ СТОСУНКІВ.

2.1. Задоволеність сімейними стосунками як складова задоволеності життям

В даний час вивчення феномена благополуччя людини йде в двох напрямках: гедоністичні (суб'єктивне благополуччя) і евдемоніческому (психологічне благополуччя). Суб'єктивне благополуччя, щастя людини пов'язується із задоволенням потреб [60], позитивними емоціями, відсутністю негативних емоцій [48], негативним афектом і задоволеністю життям. Задоволеність – позитивно забарвлена емоція, що супроводжує вдоволення однієї або декількох потреб. Потреба в найзагальнішому вигляді є усвідомленою індивідом необхідністю в певних духовних, матеріальних благах та послугах. Важливим при дослідженні задоволеності життям та благополуччя особистості є відповідність актуальних потреб можливостям їх задоволення. Співвідношення між тим, наскільки людина задовольняє свої потреби і тим, наскільки вона витрачає свої життєві ресурси для задоволення цих потреб, резюмується в тому, як вона відчуває та оцінює рівень її задоволеності своїм життям [50]. Особистість має балансувати між задоволенням власних потреб і потреб суспільства; вона повинна підтримувати рівновагу між внутрішніми механізмами функціонування й умовами середовища, соціально-психологічного простору. Тому переживання задоволеності життям залежить від задоволення потреб, рівня домагань, вимог до себе й очікувань від життя, а також від можливостей реалізації своїх прагнень [42].

Задоволеність життям виступає як оцінка усіх умов життя, сформована на основі порівняння індивідуальних домагань та актуальних досягнень [50].

Психологічне благополуччя найбільш детально розробляли К. Ріфф в рамках теорії психологічного благополуччя і Е. Десі і Р. Райана в рамках теорії самодетермінації. К. Ріфф визначає психологічне благополуччя як конструкт, що відображає сприйняття і оцінку свого функціонування з точки зору вершини потенційних можливостей людини. Модель К. Ріфф містить шість складових: автономність, компетентність, особистісний ріст, позитивні відносини, життєві цілі, самоприйняття [56]. У теорії самодетермінації Е. Десі і Р. Райана наголошується на необхідності задоволення трьох основних психологічних потреб для психологічного благополуччя людини: потреби в автономії, компетентності та пов'язаності з іншими [55].

Порівнюючи поняття суб'єктивного і психологічного благополуччя Е. Дінер вважає, що суб'єктивне благополуччя – лише компонент психологічного благополуччя, відзначаючи при цьому, що для опису останнього необхідно вводити додаткові характеристики [49]. З іншого боку, важливо відзначити, що в конструкт психологічного благополуччя не включається емоційна складова. Різні дослідження показують, що суб'єктивне і психологічне благополуччя доповнюють і компенсують один одного при різних ступенях вираженості [57].

Розглядаючи напрямок зв'язку задоволеності життям і психологічного благополуччя, доцільно припустити, що в даному випадку саме задоволеність життям в більшій мірі залежить від психологічного благополуччя, ніж навпаки. Оскільки суб'єктивне благополуччя визначається більшою мірою ситуативно і динамічно, ніж психологічне благополуччя.

Отже задоволеність життям можна вважати ланкою, що пов'язує обидва напрямки дослідження благополуччя – гедоністичний та евдемоністичний (рис. 2.1).

Останні дослідження задоволеності життям та рівня психологічного благополуччя сучасної молоді показують, що позитивні відносини з близькими характерні для респондентів з низьким рівнем задоволеності життям. Так на думку вчених, це пов'язано з тим, що студенти з низьким рівнем задоволеності життям орієнтуються більше не на власні досягнення та бажання змін в

майбутньому, а на позитивні взаємовідносини з близькими. Залежність від думки оточуючих та нездатність протистояти соціальному тискові породжують неможливість впливати на перебіг власного життя та досягати поставлених цілей [10].

Рис. 2.1. Модель благополуччя в сучасних дослідженнях

Ці дані також підтверджуються іншими дослідженнями. Так для студентів денної форми навчання задоволеність на дуже високому рівні пов'язана з почуттям соціальної затребуваності. У студентів цієї підгрупи загальний оптимістичний життєвий настрій, вони прагнуть до досягнень в соціальній сфері, пов'язаній з численними комунікативними контактами (наприклад, участь в студентському активі); домагаються навчальних успіхів, витрачаючи адекватні їх можливостям зусилля, без великих енергетичних, психологічних та інтелектуальних витрат (наприклад, виконуючи домашні завдання регулярно, але поверхово, «для галочки» і отримуючи за більшістю предметів заліки та іспити «автоматом»); активно беруть участь в різних студентських заходах, реалізуючи свої здібності і творчий потенціал. Для досягнення соціального успіху студенти цієї підгрупи можуть жертвувати глибокими дружніми, інтимними стосунками, тому що ці відносини вимагають

багато психологічних і тимчасових витрат. Задоволеність життям даної групи досліджуваних будується на почутті впевненості в тому, що вони володіють ситуацією, контролюють власне життя. В той же час аналіз факторів задоволеності життям в групі студентів заочного відділення показав, що психологічним фактором задоволеності життям в підгрупі з результатом дуже високого рівня є прагнення до самореалізації та тісний зв'язок з близькими людьми, проблеми яких стають їхніми проблемами [28]. Зважаючи на той факт, що на заочному відділенні традиційно навчаються більш старші студенти, які, як правило, вже працевлаштовані, або отримують другу чи третю спеціальність, доцільно припустити, що важливість близьких стосунків у структурі задоволеності життям набирає ваги із віком.

Ця думка підтверджується, дослідженнями, проведеними в 2012 р А. Стептоє, П. Демакакос і К. Оліверія на вибірці літніх людей Англії, які показали, що їх задоволеність життям залежить від соціально-економічних чинників (рівень доходу і добробуту), сімейного статусу, рівня фізичної активності і здоров'я [59].

Окремої ваги заслуговує аналіз зв'язку параметрів психологічного благополуччя і задоволеності шлюбом. Так група вчених Санкт-Петербурзького національного університету (С. С. Савенишева, М. Д. Петраш та О. Ю. Стрижицька) досліджуючи у 2017 році задоволеність життям, психологічне благополуччя та задоволеність шлюбом в період дорослості, наголошують, що даний зв'язок відноситься до двосторонніх, тому що з одного боку, задоволеність стосунками з партнером може безпосередньо впливати на психологічне благополуччя людини, а з іншого боку, наявність таких якостей, як високий рівень самоприйняття, спрямованість на теплі, довірчі відносини з іншими можуть сприяти розвитку позитивних відносин, в тому числі в шлюбі [29]. Задоволеність шлюбом – визначення дуже обмежене і споріднене з юридичними аспектами відносин. Саму ж сутність задоволеності від близьких шлюбних відносин точніше відображає формулювання – задоволеність життям

у сфері сімейних стосунків. На наш погляд дане визначення більш комплексно охоплює аспекти шлюбного життя та розглядає їх з інтроспективної позиції.

Так за результатами аналізу взаємозв'язку задоволеності життям, задоволеності шлюбом і психологічного благополуччя в загальній вибірці виявив їх тісний взаємозв'язок, при цьому зв'язок задоволеності життям і задоволеності шлюбом, виявилася більш тісною, ніж зв'язок задоволеності життям і психологічного благополуччя, що свідчить про більш значний внесок позитивних, які відповідають відносин з партнером для позитивної оцінки свого життя у дорослих, які перебувають у шлюбі. У зв'язку з цим можна припустити, що психологічне благополуччя впливає на задоволеність життям в певній мірі через її компонент – задоволеність життям сфері сімейних стосунків. Таким чином, задоволеність життям сфері сімейних стосунків, в тому числі, може виступати опосередкованою ланкою між задоволеністю життям і психологічним благополуччям у дорослої людини (рис 2.2.).

Рис. 2.2. Взаємозв'язок задоволеності життям, задоволеності життям у сфері сімейних стосунків та психологічним благополуччям

Отже якщо задоволеність життям можна вважати поєднувальною ланкою між суб'єктивним та психологічним благополуччям, а задоволеність шлюбом є поєднувальною ланкою задоволеності життям з психологічним благополуччям, то задоволеність шлюбом у дорослому віці можна вважати основним

компонентом задоволеності життям, який забезпечує інтеграцію всіх інших компонентів благополуччя особистості. При цьому задоволеність сімейними відносинами є показником, який може бути вимірний з вірогідною високою точністю. Отже дослідження саме цього показника викликає високий науковий інтерес. До того ж задоволеність сімейними стосунками прямим чином впливає на ефективність виконання подружжям батьківських ролей, від чого, в свою чергу залежатиме благополуччя, в широкому сенсі цього поняття, їх дітей.

М. М. Павлюк та Н. М. Архипенко, досліджуючи особливості подружніх конфліктів та їх наслідки, відзначають, що стан сім'ї визначає рівень майбутнього українського суспільства [27].

Таким чином на наш погляд питання дослідження взаємозв'язків задоволеності сімейними стосунками з іншими психологічними компонентами, які можуть сприяти його зростанню має великий науковий потенціал та високу практичну корисність.

1.2. Особливості дослідження рівня задоволеності життям у сфері сімейних стосунків

Задоволеність відносинами в подружній парі може розглядатися як узагальнена їх оцінка, яка відображає емоційний досвід взаємин. Для вимірювання рівня благополуччя шлюбу і задоволеності шлюбними відносинами найбільш часто застосовується опитувальник задоволеності шлюбом В.В. Століна, Т.Л. Романової, Г.П. Бутенко. При розробці методики автори виходили з тези про те, що основним фактором, який скріплює подружній союз, є емоційні узи - любов, прихильність. Відповідно до цього вони припустили, що суб'єктивна задоволеність/незадоволеність шлюбом за своєю природою швидше є узагальненою емоцією, генералізованим переживанням, ніж наслідком раціональної оцінки успішності шлюбу за тими чи іншими параметрами [20]. Опитувальник є одновимірною шкалою, що

складається з 24 тверджень, які належать до різних сфер: сприйняття себе і партнера, думки, оцінки, установки тощо. Кожному твердженню відповідають три варіанти відповіді. Проте питання опитувальника значною мірою спрямовані на суб'єктивну оцінку особистості партнера, а не на оцінку якості відносин і загального емоційного досвіду взаємин.

Іншою широко відомою вітчизняною методикою, що діагностує рівень задоволеності шлюбними відносинами, є опитувальник Ю.Є. Альшиної, Л.Я. Гозмана, Е.М. Дубовського [7]. В основі тесту закладена інша концептуальна модель якості шлюбу – принцип «Згоди», де якість міжособистісних відносин подружжя зв'язується з суб'єктивним рівнем згоди з приводу важливих для подружжя питань сімейного життя [2]. Таким чином, як показник успіху відносин дослідники розглядають перш за все комунікативне взаєморозуміння в парі.

Проведений Д.Г. Айвазовою огляд вітчизняних досліджень показав, що сучасними авторами активно застосовується методичний інструментарій, розроблений вченими в радянські роки. При цьому дослідниця відзначає, що ряд вітчизняних методик, зокрема опитувальник задоволеності шлюбом Ю.Є. Альшиної, Л.Я. Гозмана, Е.М. Дубовського, був створений шляхом переробки та адаптації апробованих закордонних опитувальників, пряме використання яких було неможливо в СРСР через великі міжкультурних відмінностей з Заходом. Крім перерахованих вище методик, в вивченні діадних відносин використовуються «Шкала суб'єктивної задоволеності шлюбом» Т.М. Трапезнікової, «Опитувальник взаємин» В.Н. Панфьорова, Т.В. Слінькової [1].

Одним із способів вимірювання рівня задоволеності шлюбом в зарубіжній психології є тривале психологічне інтерв'ю, в результаті якого інтерв'юер відносить пару до тієї або іншої категорії за ступенем задоволеності шлюбними відносинами. Цей метод дослідження, крім підвищених вимог до кваліфікації інтерв'юера, передбачає суттєві часові витрати,

Найбільш валідною методикою визначення задоволеності життям у сфері сімейних стосунків, що відповідає меті даної дипломної роботи визначено шкалу оцінки відносин О. А. Сичова.

Дана методика ґрунтується на «Шкали оцінки відносин» С. Хендрік, і показала тісні зв'язку як з оцінкою задоволеності базових потреб (по «Шкалою задоволення потреб» Дж. Лагуардіа), так і з параметрами стилю прихильності (по «Опитувальник прихильності до близьких людей» Н.В. Сабельникова і Д.В. Каширського). Оскільки в основі задоволеності життям лежить саме ступінь задоволеності потреб, а сімейні стосунки не обмежуються лише парними відносинами, а передбачають «похідні» соціальні, економічні та інші наслідки сімейних відносин, дана методика найбільш повно відповідає визначенню такого показника, як задоволеність життям в сфері сімейних стосунків.

Шкала оцінки відносин являє собою економічну і гнучку методику діагностики задоволеності близькими (дошлюбними, подружніми та ін.) відносинами. Дана методика включає 7 завдань, кожне з яких передбачає оцінку за п'ятибальною шкалою Лайкерта. Методика має однофакторну структуру і характеризується відмінними показниками надійності по внутрішньої узгодженості і ретестовій надійності. До числа переваг цієї методики можна віднести також її спрямованість на оцінку задоволеності відносинами партнерів, які можуть складатися або не перебувати у шлюбі. Гнучкість методики дає можливість використання її для оцінки різних відносин, що не вкладаються в уявлення про шлюб в юридичному сенсі (наприклад, дошлюбні відносини, незареєстрований шлюб, відносини в ЛГБТ-парах, тощо).

Про добру конвергентну валідність свідчать сильні зв'язки показників Шкали оцінки відносин з двома іншими методиками діагностики задоволеності шлюбом. Найбільш переконливим свідченням конвергентної валідності даної методики є висока кореляція з показниками по шкалі адаптації в дідичних відносинах (DAS) розробленої Г. Б. Спеньером, яка характеризує ступінь згоди в міжособистісних стосунках подружжя за різними параметрами [51]. Дана

зарубіжна методика застосовувалася в більш ніж 1 000 досліджень і дозволяє відрізнити пари з найкращим рівнем адаптації від тих, які були розчаровані в своїх відносинах. Методика DAS історично передує опитувальнику Ю.Є. Алешиної, ґрунтується на тому ж принципі «згоди», при цьому містить більшу кількість запитань, детальніше розглядає параметри якості шлюбу і охоплює більш широкий соціальноповедінковий контекст. Отримані результати свідчать про повну взаємозамінність цих методик.

Дані про конструктну валідність Шкали оцінки відносин, отримані при зіставленні її результатів з показниками стилів любові, прихильності, суб'єктивного благополуччя і щастя, повністю відповідають заснованим на теорії очікуванням, а також результатами зарубіжних досліджень [33].

1.3. Взаємозв'язок ціннісних орієнтацій та задоволеності життям у сфері сімейних стосунків

Дослідження детермінант суб'єктивного благополуччя, задоволеності життям, показують, що воно в значній мірі залежить від особистісних особливостей людини [49].

Люди похилого і старечого віку з високим рівнем задоволеності життям мають менший рівень неузгодженості між цінностями і їх доступністю і меншими показниками «внутрішньоособистісних конфліктів» і «вакуумів» в ціннісно-смысловій сфері, ніж респонденти з низьким рівнем задоволеності життям. Аналіз міжгрупових відмінностей респондентів з високим і низьким рівнем задоволеності життям дозволяє припустити, що даний фактор в похилому і старечому віці залежить від рівня усвідомленості життя і сформованості смисложиттєвих орієнтацій особистості, а також ступеня внутрішньо особистісної конфліктності і дезінтеграції в ціннісно-смысловий сфері [32].

Р. Х. Шакуров у своїй теорії оптимізації підкреслює, що в найбільш генералізованій, глобальній формі сенсом життя кожного є щастя. На психологічному рівні ця загальна, генеральна потреба проявляється в чотирьох формах – прагненнях:

1) до економії ресурсів, до задоволення потреб з найменшою витратою часу, енергії та коштів;

2) до динамізації свого життя, тязі до різноманітності вражень, рухів, діяльності;

3) до ціннісного сходження, до задоволення своїх потреб на все більш високому рівні (підкреслено нами. – К. Ю.);

4) до закріплення, стабілізації життя [39].

Проявлятися дані прагнення можуть в різних сферах життя (професійна, освіту, любов, сім'я, друзі, захоплення) і по відношенню до різних цінностей (соціальні контакти, матеріальне становище, саморозвиток, визнання оточуючих, здоров'я).

Так в даному випадку прагнення до ціннісного сходження по суті відображає поняття ціннісних орієнтацій, як направленість на ті, чи інші цінності, про що детально описано розділі 1.1. Будучи одним з важливих компонентів в структурі оптимізації, ціннісні орієнтації, є одним з найважливіших фундаментних блоків потенційного рівня задоволеності життям в цілому, і задоволеності у сфері сімейних стосунків зокрема. А. Р. Тиводар вважає, що особистість досягає почуття задоволеності шлюбом, коли їй вдається організувати в єдину узгодженість значущі для неї соціальні ролі, за кожною з яких стоять бажані для особистості ціннісні уявлення про себе [34]. Особливо важливу роль відіграє схожість поглядів членів шлюбної пари на цінності сімейного со-буття. С.М. Сопун і А.Г. Лідерс виявили взаємозв'язок між задоволеністю шлюбом та психологічною сумісністю подружжя: чоловік і жінка з високою сумісністю сімейних цінностей в більшій мірі задоволені шлюбом [31]. Проте чи є ціннісні орієнтації, які самі по собі сприяють більшій

чи меншій задоволеності життям у сфері сімейних стосунків, безвідносно до того, чи збігаються вони у подружжя? Дане питання наразі мало досліджене.

Більш того, доцільно припустити, що ціннісні орієнтації не тільки впливають на задоволеність сімейними стосунками партнерів, але і забезпечують міжпоколінну наступність потенційного рівня цієї задоволеності. Адже ціннісні орієнтації формуються в сім'ї. У сім'ї закладаються підвалини особистості, її майбутнього, формуються мотиваційно-вольовий, когнітивно-творчий, особистісно-ціннісний та операційний компоненти здібностей [4].

І. М. Біла дійшла висновку, що сім'я, яка вважається головним інститутом виховання особистості дитини, є джерелом набуття життєвого досвіду, аксіогенезу особистості дитини. А виховний потенціал сім'ї в свою чергу базується на внутрішньосімейних стосунках. Аналіз негативних тенденцій у суспільстві спонукає науковців до докладного вивчення особливостей та умов успішного аксіогенезу, починаючи з дитинства [3].

М.М. Павлюк та Н.М.Архипенко наголошують, що сім'я один з найважливіших інструментів соціалізації особистості, історичної трансляції культурних, етнічних, моральних цінностей. Несумісність цінностей також перелічують серед змістовних одиниць сімейних конфліктів [25]. Проте і власне задоволеність життям у сфері сімейних стосунків безпосередньо впливає на мікроклімат сім'ї, який у свою чергу, за визначенням Ю. В. Железнякової «є основним в зародженні і подальшому розвитку адитивної поведінки» [10].

Р. А. Мороз виділяє серед передумов розвитку якісної, диференційованої, цілісної та зрілої особистісної ідентичності дітей старшого дошкільного віку важливе місце посідає здатність дитини до триангуляторних взаємин, що залежать від збалансованої сім'ї та визначення меж між підсистемами і внутрішніх ролей [22].

Порушення взаємин батьків з дитиною зумовлене різними чинниками, як зовнішніми, так і внутрішніми. Серед внутрішніх чинників О. М. Чанцева-Коваленко на перше місце ставить ціннісні орієнтації сім'ї [38].

Л. І. Гавришак та Н. Ю. Максимова відзначають, що для розвитку дитини ключову роль відіграє гармонійність сімейної системи. В цьому сенсі дисгармонійність сімейних стосунків не є особистою справою подружжя. Якщо дитина відчуває нестабільність, суперечливість в поведінці батьків, її потреба в безпеці не може бути задоволена. Людина, яка виховувалась в дисфункційній сім'ї, тобто в умовах порушення гармонійності стосунків виростає складною особистістю, оскільки часто переживає ситуацію психотравми. Відсутність позитивного прикладу сімейних стосунків призводить до несприйняття духовних цінностей, моральних ідеалів, визнаних суспільством [5].

Таким чином теоретичний аналіз наукових літературних джерел показав ймовірність циклічного взаємообумовлюючого зв'язку між домінуючими ціннісними орієнтаціями та задоволенням життям у сфері сімейних стосунків в структурі загальної задоволеності життям (рис. 2.3.)

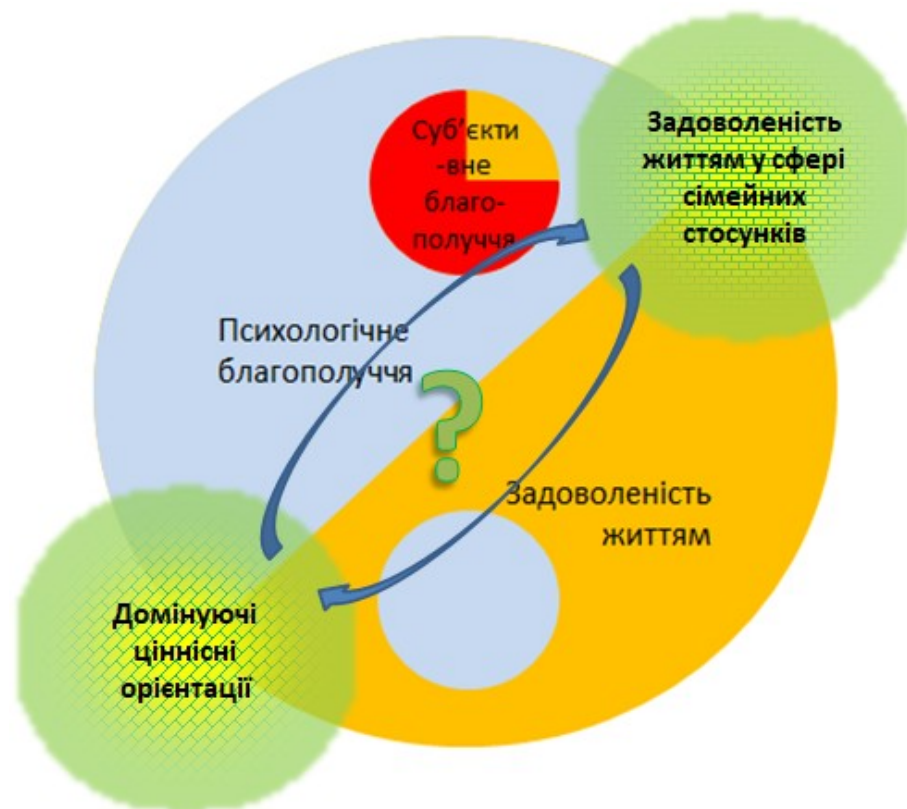

Рис. 2.3. Гіпотетична модель взаємозв'язку між домінуючими ціннісними орієнтаціями та задоволеністю життям у сфері сімейних стосунків

Саме тому дослідження взаємозв'язку між домінуючими ціннісними орієнтаціями та різними рівнями задоволеності життям у сфері сімейних стосунків, як передумови розвитку сімейної взаємодії є перспективним напрямком досліджень, які матимуть високий рівень практичної корисності. Дослідженню психологічних особливостей даного взаємозв'язку і присвячена ця робота.

РОЗДІЛ 3

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗВ'ЯЗКУ МІЖ ДОМІНУЮЧИМИ ЦІННІСНИМИ ОРІЄНТАЦІЯМИ ТА РІВНЕМ ЗАДОВОЛЕНОСТІ ЖИТТЯМ У СФЕРІ СІМЕЙНИХ СТОСУНКІВ

3.1. Організація і методи дослідження зв'язку ціннісних орієнтацій та задоволеності життям у сфері сімейних стосунків

Згідно вищевикладеного метою даної дипломної роботи визначено виявлення та опис психологічних особливостей зв'язку між домінуючими ціннісними орієнтаціями та рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків, та розробка рекомендацій, щодо формування тих ціннісних орієнтацій, які мають особи з високим рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків.

Спираючись на теоретичний і порівняльний аналіз психологічної літератури, доцільно припустити, що на рівень задоволеності життям у сфері сімейних стосунків впливають домінуючі ціннісні орієнтації особистості. Логічним припущенням є те, що особи, які мають найвищий рівень задоволеності життям у сфері сімейних стосунків, мають схожі домінуючі ціннісні орієнтації.

Вибірка. В дослідженні взяло участь 114 респондентів у віці 23-65 років, з них 90 жінок (середній вік 38 років) та 24 чоловіки (середній вік 39 років). Всі учасники перебувають в громадянському чи офіційному шлюбі.

Методики. Для вирішення поставлених задач використовувались наступні методики: морфологічний тест життєвих цінностей авторів В. Ф. Сопова і Л. В. Карпушиної [15], методика визначення узгодженості сімейних цінностей і рольових установок в подружній парі А. М. Волкової [5], шкалу оцінки стосунків О. А. Сичова [33].

Морфологічний тест життєвих цінностей авторів В. Ф. Сопова і Л. В. Карпушиної є варіантом опитувальника життєвих цінностей покликаний допомогти практичному психологу як в індивідуальній діагностиці та консультуванні, так і при дослідженні різних груп (трудових і навчальних колективів) з проблем мотивації, для кращого розуміння важливості різних життєвих сфер діяльності. Методика виникла як результат використання і подальшого вдосконалення методики І.Г. Сеніна.

Респондентам пропонувався опитувальник на 112 тверджень однакових для чоловіків та жінок, в якому описані різні бажання і прагнення людини. Потрібно було оцінити кожне твердження за п'ятибальною шкалою наступним чином:

- якщо для Вас сенс твердження не має ніякого значення, то у відповідній клітині бланка поставте цифру 1;

- якщо для Вас має невелике значення, то поставте цифру 2;

- якщо для Вас має певне значення - поставте цифру 3;

- якщо для Вас це важливо - поставте цифру 4;

- якщо для Вас це дуже важливо - поставте цифру 5.

Далі бали за кожну відповідь сумувалися згідно ключа, наведеного в методиці.

Основним діагностичним конструктом МТЖЦ є термінальні цінності. Під терміном «цінність» автори розуміють ставлення суб'єкта до явища, життєвого факту, об'єкту і суб'єкту і визнання його як важливого, що має життєву важливість.

Перелік життєвих цінностей включає:

1. Розвиток себе – пізнання своїх індивідуальних особливостей, постійний розвиток своїх здібностей та інших особистісних характеристик.

2. Духовне задоволення - слідування морально-етичним принципам, перевага духовних потреб над матеріальними.

3. Креативність – реалізація своїх творчих можливостей, прагнення змінювати навколишню дійсність.

4. Активні соціальні контакти – встановлення сприятливих стосунків в різних сферах соціальної взаємодії, розширення своїх міжособистісних зв'язків, реалізація своєї соціальної ролі.

5. Власний престиж – завоювання власного визнання в суспільстві через відповідність певним соціальним вимогам.

6. Високе матеріальне становище – ставлення до чинників матеріального благополуччя як головного сенсу існування.

7. Досягнення – постановка і вирішення певних життєвих завдань як головних життєвих чинників.

8. Збереження власної індивідуальності – переважання власних думок, поглядів, переконань над загальноприйнятими, захист своєї неповторності і незалежності.

Запропоновані цінності відносяться до різноспрямованих груп: духовно-моральні цінності та егоїстично-престижні (прагматичні). Це концептуально важливо для визначення спрямованості діяльності особистості або групи. До перших відносяться: саморозвиток, духовне задоволення, креативність і активні соціальні контакти, що відображають морально-ділову спрямованість. Відповідно, до другої підгрупи цінностей відносяться: престиж, досягнення, матеріальне становище, збереження індивідуальності. Вони, в свою чергу, відображають егоїстично-престижну спрямованість особистості.

Термінальні цінності реалізуються по-різному, в різних життєвих сферах. Однак дослідження їх виразності в залежності від сфери виходить за рамки завдань даної дипломної роботи. Спрямованість окремих респондентів також не визначалася. Хоча науковий інтерес становить питання цінності якої спрямованості можуть домінувати у респондентів з найвищим рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків. Отже методика використовувалася лише для визначення домінуючих ціннісних орієнтацій респондентів, зокрема тих, хто продемонструє найвищий рівень задоволеності життям у сфері сімейних стосунків.

Методика визначення узгодженості сімейних цінностей і рольових установок в подружній парі А. М. Волкової дозволяє визначити:

- Уявлення подружжя про значущість у сімейному житті сексуальних відносин, особистісної спільності чоловіка і дружини (особистісна ідентифікація з партнером), батьківських обов'язків, професійних інтересів кожного з подружжя, господарсько-побутового обслуговування, моральної та емоційної підтримки, зовнішньої привабливості партнерів. Ці показники, відображаючи основні функції сім'ї, складають шкалу сімейних цінностей (ШСЦ).

- Уявлення подружжя про бажаний розподіл ролей між чоловіком і дружиною при реалізації сімейних функцій, об'єднані шкалою рольових очікувань і домагань (ШРОП).

В рамках даної роботи методика використовувалася здебільшого для визначення уявлення респондентів про значущість у сімейному житті тих чи інших сімейних цінностей за шкалою ШСЦ. Конкретизація між очікуваннями та домаганнями використана була лише при розгляді показників орієнтації на цінність батьківських обов'язків.

Респондентам пропонувався опитувальник на 29 тверджень, що відповідають їхній статі, та стосуються тієї чи іншої шкали ШСЦ. Потрібно було оцінити кожне твердження за п'ятибальною шкалою наступним чином: «Повністю згоден», «Загалом це правильно», «Це не зовсім так», «Це невірно».

Відповіді респондентів оцінюються в наступному порядку:

- «Повністю згоден» оцінюється в 3 бали;
- «Загалом це правильно» - в 2 бали;
- «Це не зовсім так» - в 1 бал;
- «Це невірно» - в 0 балів.

Далі підсумовуються бали по кожному показнику шкали сімейних цінностей (ШСЦ). За двома першими показниками ці результати будуть підсумковими. Підсумкові бали інших показників обчислюються як напівсумма балів по підшкалам «очікування» і «домагання».

Інтерпретація шкал сімейних цінностей:

1. Шкала значущості сексуальних відносин в подружжі.

Високі оцінки (7-9 балів) означають, що чоловік (дружина) вважає сексуальну гармонію важливою умовою подружнього щастя, ставлення до чоловіка (жінки) істотно залежить від оцінки її (його) як сексуального партнера. Низькі оцінки (менше 3 балів) інтерпретуються як недооцінка сексуальних стосунків у шлюбі.

2. Шкала, що відображає установку чоловіка (дружини) на особистісну ідентифікацію з шлюбним партнером.

Високі оцінки передбачають очікування спільності інтересів, потреб, ціннісних орієнтацій, способів проведення часу. Низькі оцінки (менше 3 балів) передбачають установку на особисту автономію.

3. Шкала, що вимірює установку чоловіка (дружини) на реалізацію господарсько-побутових функцій сім'ї.

Ця шкала, як і наступні, має дві підшкали. Підшкала «рольові очікування» - оцінки розглядаються як ступінь очікування від партнера активного виконання побутових обов'язків. Чим вище оцінки за шкалою рольових очікувань, тим більше вимог пред'являє чоловік (дружина) до участі чоловіка в організації побуту, тим більше значення мають господарсько-побутові вміння і навички партнера. Підшкала «рольові домагання» відображає установки на власну активну участь у веденні домашнього господарства. Загальна оцінка шкали розглядається як оцінка чоловіком (дружиною) значущості побутової організації сім'ї.

4. Шкала, що дозволяє судити про ставлення чоловіка (дружини) до батьківських обов'язків.

Підшкала «рольові очікування» показує вираженість установки чоловіка (дружини) на активну батьківську позицію шлюбного партнера. Підшкала «рольові домагання» відображає орієнтацію чоловіка (дружини) на власні обов'язки по вихованню дітей. Загальна оцінка шкали розглядається як показник значущості для чоловіка (дружини) батьківських функцій. Чим вище

оцінка шкали, тим більшого значення надає чоловік (дружина) ролі батька (матері), тим більше він (вона) вважає батьківство основною цінністю, яка концентрує навколо себе життя сім'ї.

5. Шкала, що відображає установку чоловіка (дружини) на значимість зовнішньої соціальної активності (професійної, громадської) для стабільності шлюбно-сімейних відносин.

Підшкала «рольові очікування» вимірює ступінь орієнтації чоловіка (дружини) на те, що шлюбний партнер повинен мати серйозні професійні інтереси, грати активну громадську роль. Підшкала «рольові домагання» ілюструє вираженість власних професійних потреб чоловіка (дружини). Загальна оцінка шкали розглядається як показник значущості для чоловіка (дружини) позасімейних інтересів, що є основними цінностями в процесі міжособистісної взаємодії подружжя.

6. Шкала, що відображає установку чоловіка (дружини) на значимість емоційно-психотерапевтичної функції шлюбу.

Підшкала «рольові очікування» вимірює ступінь орієнтації чоловіка (дружини) на те, що шлюбний партнер візьме на себе роль емоційного лідера сім'ї в питаннях: корекція психологічного клімату, надання моральної та емоційної підтримки, створення «психотерапевтичної атмосфери». Підшкала «рольові домагання» показує прагнення чоловіка (дружини) бути сімейним «психотерапевтом». Загальна оцінка шкали розглядається як показник значущості для чоловіка (дружини) взаємної моральної та емоційної підтримки членів сім'ї, орієнтація на шлюб як середовище, яке сприятиме психологічній розрядці і стабілізації.

7. Шкала, що відображає установку чоловіка (дружини) на значимість зовнішнього вигляду, його відповідності стандартам сучасної моди.

Підшкала «рольові очікування» відображає бажання чоловіка (дружини) мати зовні привабливого партнера. Підшкала «рольові домагання» ілюструє установку на власну привабливість, прагнення модно і красиво одягатися.

Загальна оцінка шкали розглядається як показник орієнтації чоловіка (дружини) на сучасні зразки зовнішнього вигляду.

Обробка та аналіз результатів тесту передбачають 3 етапи. Проте завданням даної роботи повною мірою відповідає реалізація лише першого етапу, який полягає в аналізі індивідуальних показників шкали сімейних цінностей, рольових очікувань і рольових домагань чоловіка респондентів. В результаті підрахунку балів ми отримали дані що характеризують уявлення респондентів про ієрархію сімейних цінностей. Чим більше величина бала за шкалою сімейних цінностей, тим більш значуща для респондента дана сфера життєдіяльності сім'ї.

Використані методики не дублюють одна одну, а скоріше доповнюють, розширюють картину ціннісної структури особистості респондентів.

Шкала оцінки стосунків О. А. Сичова являє собою опитувальник із 7 питань, однакових для чоловіків та жінок, які стосуються їх відчуття задоволеності партнером та сімейними стосунками в цілому. Кожне з яких потребує одного з п'яти варіантів відповіді за шкалою від 1 до 5. Де 1 відповідає найслабшій задоволеності в питанні, 5 – найбільшій задоволеності. В опитувальнику наявні зворотні завдання, відповіді за якими необхідно інвертувати: 4. 7. Загальна сума оцінок за всі завдання ділиться на 7, отриманий підсумковий показник по шкалі від 1 до 5 характеризує задоволеність респондентів стосунками.

Опитування проводилось засобами інтернет. Повний текст анкет наведено в додатках. Посилання на сайт опитування (https://docs.google.com/forms/d/1EfmCsx62hpPBPVohfHUKrga0IiTEJVOvpOh6ltwGm2E/edit?usp=drive_web) розповсюджувалось через групи в соціальних мережах Фейсбук та Вайбер.

3.2. Аналіз та інтерпретація отриманих результатів

Проведений аналіз виявив рівень задоволеності життям в сфері сімейних стосунків вище середнього по вибірці в цілому та схожий їх рівень у чоловіків та жінок. При цьому слід зауважити, що респонденти, які перебувають в громадянському шлюбі є лише серед жінок. Середній рівень задоволеності життям у сфері сімейних стосунків по цій групі дещо нижчий, проте у порівнянні з жінками, які перебувають в офіційному шлюбі показники відмінності статистично не значимі (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Загальний показник задоволеності життям у сфері сімейних стосунків по всій вибірці

Задоволеність життям у сфері сімейних стосунків	В цілому по виборці		Чоловіки		Жінки		t-критерій Стьюдента (p)*
	Середнє значення	Середньо-квадратичне відхилення	Середнє значення	Середньо-квадратичне відхилення	Середнє значення	Середньо-квадратичне відхилення	
	4,088	0,735	4,333	0,637	4,022	0,749	0,065
Задоволеність життям у сфері сімейних стосунків	В цілому по виборці жінок		У громадянському шлюбі		В офіційному шлюбі		t-критерій Стьюдента (p)*
	Середнє значення	Середньо-квадратичне відхилення	Середнє значення	Середньо-квадратичне відхилення	Середнє значення	Середньо-квадратичне відхилення	
	4,022	0,749	3,714	0,914	4,079	0,707	0,094

*відмінності статистично значимі при рівні значущості $p \leq 0,05$

Кореляційний аналіз показав відсутність прямого кореляційного зв'язку з показниками віку, статі, сімейного стану та приблизного стажу сімейних стосунків (табл. 3.2). Для подальшого кореляційного аналізу слід зауважити, що критерієм для відбору «досить сильних» кореляцій може бути як абсолютне значення самого коефіцієнта кореляції (від 0,7 до 1), так і відносна величина цього коефіцієнта, що визначається за рівнем статистичної значущості (від 0,01 до 0,1), що залежить від розміру вибірки. У малих вибірках для подальшої інтерпретації коректніше відбирати сильні кореляції на підставі рівня статистичної значущості [25]. До малих відносять вибірки, в яких число елементів $n \leq 30$. Поняття великої вибірки не визначено, але великий вважається вибірка в якій число елементів > 200 і середня вибірка задовольняє умові $30 \leq n \leq 200$. Цей поділ умовно [12]. Оскільки вибірка в розмірі 114 респондентів є не великою, то статистично значимими коефіцієнтами кореляції визначено показники від 0,01 до 0,1. В наведеному інтервалі максимальні показники кореляції зв'язку між задоволеністю життям у сфері сімейних стосунків та орієнтацією на цінність особистісної ідентифікації з партнером (за методикою А. Н. Волкової), орієнтацією на цінність духовного задоволення та орієнтацією на цінність досягнень (за методикою В. Ф. Сопова і Л. В. Карпушиної). При цьому всі коефіцієнти кореляції з вищевказаними показниками більші 0, отже можна казати про прямий зв'язок між даними ціннісними орієнтаціями та задоволеністю життям у сфері сімейних стосунків (табл. 3.2). Тобто, чим більше значимість даної ціннісної орієнтації в індивідуальній системі цінностей, тим вище показник задоволеності життям у сфері сімейних стосунків.

Наочно даний взаємозв'язок можна побачити на графіках (рис. 3.1, 3.2, 3.3), де вісь X відповідає показникам відповідних ціннісних орієнтації, а Y - рівню задоволеності життям у сфері сімейних стосунків. Також на графіках вказані рівняння, які найточніше описують математичну модель відповідних взаємозв'язків, а також вказаний коефіцієнт достовірності апроксимації R^2 , який показує ступінь відповідності трендової моделі вихідним даним (його

значення може знаходитись в діапазоні від 0 до 1, і чим ближче його значення до 1, тим точніше модель описує наявні дані).

Таблиця 3.2

Коефіцієнти кореляції задоволеності життям з показниками значимих характеристик та ціннісних орієнтацій респондентів

Коефіцієнт кореляції з показниками:	Задоволеність життям у сфері сімейн. стос.
Віку	0,092
Статі	0,173
Юридичного статусу сімейного стану	0,191
Приблизного стаж сімейних стосунків	0,041
за методикою А. Н. Волкової	
Орієнтації на цінність інтимно-сексуальних стосунків	0,101
Орієнтації на цінність особистісної ідентифікації з партнером	0,492
Орієнтації на цінність господарсько-побутових обов'язків	-0,06
Орієнтації на цінність батьківських обов'язків	0,244
Орієнтації на цінність зовнішньої соціальної активності	-0,067
Орієнтації на цінність емоційно-психотерапевтичної функції	0,12
Орієнтації на цінність зовнішнього вигляду	-0,067
за методикою В. Ф. Сопова і Л. В. Карпушиної	
Орієнтації на цінність розвитку себе	0,212
Орієнтації на цінність духовного задоволення	0,306
Орієнтації на цінність креативності	0,198
Орієнтації на цінність активних соціальних контактів	0,229
Орієнтації на цінність власного престижу	0,241
Орієнтації на цінність досягнень	0,355
Орієнтації на цінність високого матеріального становища	0,166
Орієнтації на цінність збереження індивідуальності	0,136

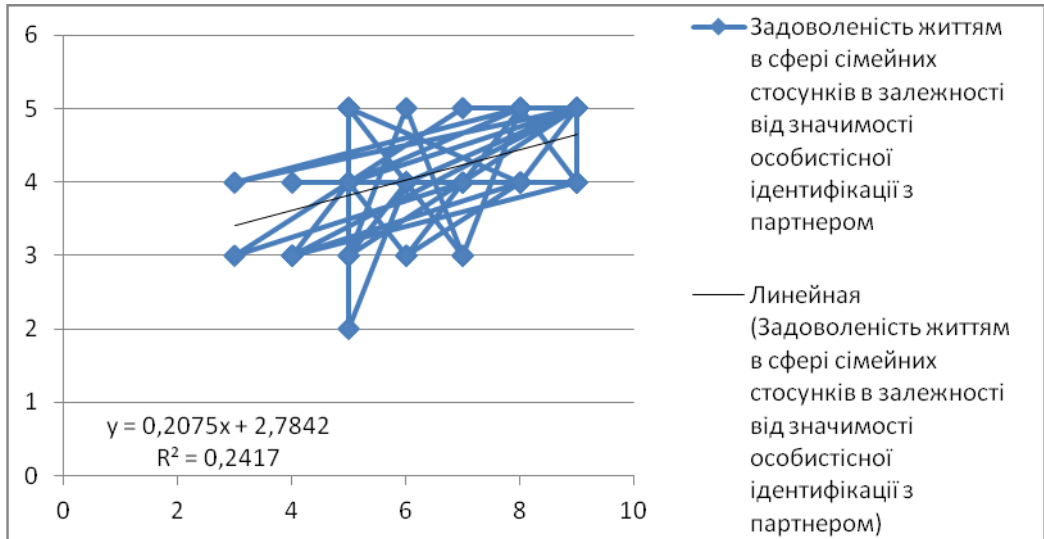

Рис. 3.4. Взаємозв'язок задоволеності життям у сфері сімейних стосунків та орієнтації на цінність особистісної ідентифікації з партнером

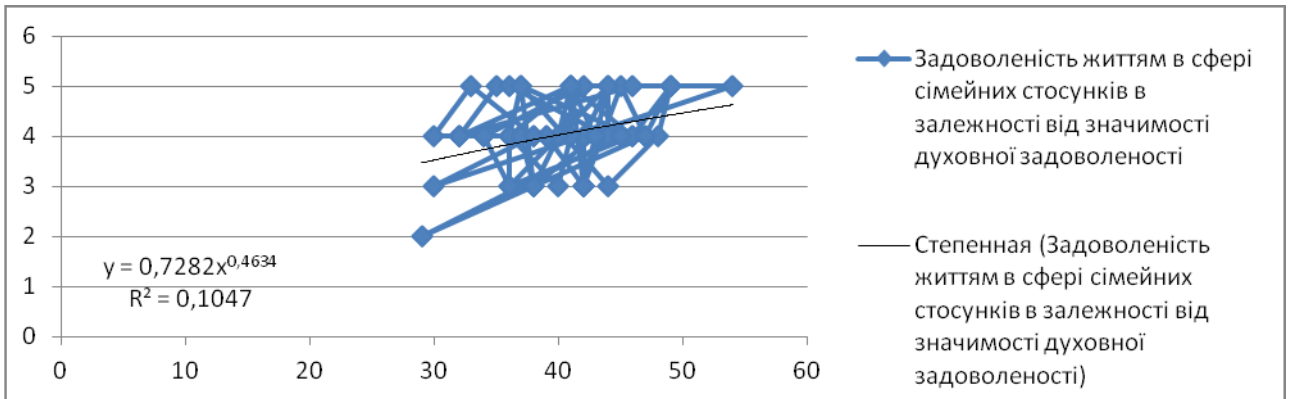

Рис. 3.5. Взаємозв'язок задоволеності життям у сфері сімейних стосунків та орієнтації на цінність духовного задоволення

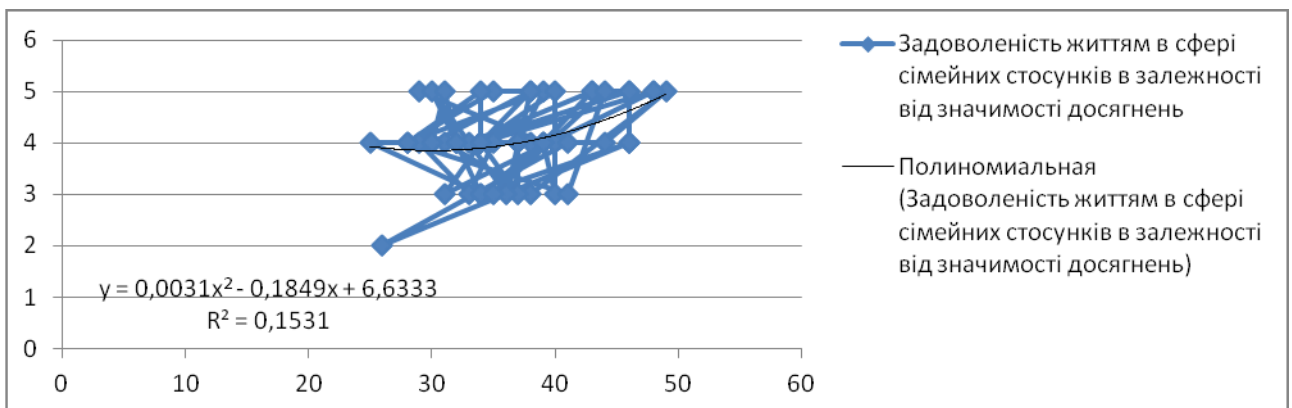

Рис. 3.6. Взаємозв'язок задоволеності життям у сфері сімейних стосунків та орієнтації на цінність досягнень

Слід зауважити, що пряма залежність відзначається лише між задоволеністю життям у сфері сімейних стосунків та орієнтацією на цінність особистісної ідентифікації з партнером. Зв'язки ж задоволеності життям у сфері сімейних стосунків з орієнтаціями на цінність духовного задоволення та на цінність досягнень нелінійні. Це означає, що на характер цих зв'язків імовірно додатково впливають сторонні фактори. Більш повноцінне дослідження та більш точна математична модель даних взаємозв'язків може бути отримана при проведенні у перспективі багатофакторного дослідження взаємозв'язку домінуючих ціннісних орієнтацій та рівня задоволеності життям у сфері сімейних стосунків.

Прямий зв'язок між задоволеністю життям у сфері сімейних стосунків та орієнтацією на цінність особистісної ідентифікації з партнером свідчить про те, що більш вагомим є наявність тієї чи іншої ціннісної орієнтації в якості домінуючої, а максимальна подібність домінуючих ціннісних орієнтацій подружжя.

Трохи меншими, однак все таки статистично значимими є показники кореляції між задоволеністю життям у сфері сімейних стосунків та орієнтацією на цінність батьківських обов'язків (за методикою А. Н. Волкової) та орієнтацією на цінність власного престижу (за методикою В. Ф. Сопова і Л. В. Карпушиної), 0,244 та 0,241 відповідно (табл. 3.2). Така подібність результатів може свідчити про те, що на несвідомому рівні ефективність виконання батьківських обов'язків пов'язується респондентами з власним престижем. Іншими словами добре виконання батьківських обов'язків є одним із предметів гордості та соціального порівняння себе з іншими. Така особливість ймовірно обумовлена історико-культурними особливостями українського суспільства.

Серед значимих характеристик респондентів, хоча і не виявлено сильного прямого кореляційного зв'язку з рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків, найбільші показники кореляції рівня задоволеності між статтю та сімейним станом. Отже проведено глибший аналіз домінуючих ціннісних орієнтацій та рівня задоволеності життям у сфері сімейних стосунків

(«задоволеність» в табл. 1, додаток А) в залежності від статі (табл. 1, додаток А), та окремо серед жінок – в залежності від юридичного статусу сімейного стану (табл. 2, додаток В).

За результатами порівняльного аналізу домінуючих ціннісних орієнтацій серед чоловіків та жінок (табл. 1 у додатках) більш високі показники значимості виявлені у чоловіків по «Орієнтації на цінність батьківських обов'язків». Даний факт, а також спостереження за значним співпадінням коефіцієнтів кореляції рівня задоволеності життям у сфері сімейних стосунків з орієнтацією на цінність батьківських обов'язків та орієнтацією на власний престиж, викликали інтерес в більш глибокому порівняльному аналізі взаємозв'язку цих ціннісних орієнтацій. Так за методикою А. Н. Волкової показник орієнтації на цінність батьківських обов'язків складається зі шкали очікувань та шкали особистих домагань у цій сфері. Отже нами проведено додаткове порівняння середніх показників очікувань та показників домагань у чоловіків та жінок з різним юридичним статусом сімейних стосунків, а також визначено коефіцієнт кореляції між орієнтацією на цінність власного престижу та орієнтацією на цінність батьківських обов'язків в розрізі на очікування та домагання по всім трьом групам (табл. 3.3).

За результатами проведеного порівняльного аналізу показників орієнтації на цінність батьківських обов'язків у чоловіків та жінок з різним юридичним статусом сімейних стосунків виявлено, що чоловікам більш важливим є власний внесок у виконання батьківських обов'язків, ніж очікування від дружини. Адже показник домагань в орієнтації на цінність батьківських обов'язків у чоловіків вищий (7,083) за показник очікувань (6,5). Для жінок в цілому в орієнтації на цінність батьківських обов'язків важливішими є очікування ніж домагання. При цьому різниця в рівні очікувань жінок в офіційному шлюбі (6,921) та в громадянському шлюбі (6,714) відрізняються менше, ніж відповідні показники домагань (5,816 та 5).

Таблиця 3.3

Орієнтація на цінність батьківських обов'язків у чоловіків та жінок з різним юридичним статусом сімейних стосунків та її взаємозв'язок з орієнтацією на цінність власного престижу

	Середній показник рівня орієнтації на цінність батьків. обов'язків		Коефіцієнт кореляції між орієнтацією на цінність власного престижу та орієнтацією на цінність батьківських обов'язків		
	очікування	домагання	До загального показника	До показника очікування	До показника домагання
чоловіки	6,5	7,083	-0,169	-0,279	-0,0099
жінки в офіц.шлюбі	6,921	5,816	0,267	0,238	0,123
жінки у громад.шлюбі	6,714	5	0,507	0,636	0,207

Щодо кореляції між орієнтацією на цінність власного престижу та орієнтацією на цінність батьківських обов'язків, виявлено, що для чоловіків ця залежність слабка і має зворотній характер (коефіцієнти від'ємні). Тобто можна сказати, що високі очікування від дружини у виконанні батьківських обов'язків навіть дещо понижуює відчуття власного престижу у чоловіків.

В той же час у жінок цей зв'язок сильніший і має прямий характер. При цьому у жінок в офіційному шлюбі хоча очікування від батьківських обов'язків і демонструють тісніший зв'язок з власним престижем (0,238) ніж домагання (0,123), проте загальний показник орієнтації на цінність батьківських обов'язків має тісніший зв'язок із орієнтацією на цінність власного престижу (0,267).

Цікавим виявився той факт, що при порівняно мінімальному середньому показникові домагань в орієнтації на цінність батьківських обов'язків у жінок в громадянському шлюбі (5), їм властивий найвищий показник кореляції між орієнтацією на цінність власного престижу та очікуваннями в показнику орієнтації на цінність батьківських обов'язків (0,636).

Згідно вищевикладеного можна припустити, що для жінок в цілому рівень виконання батьківських обов'язків асоціюється з рівнем власного престижу. При цьому рівень власного престижу відчувається тим вищим, чим краще з

батьківськими обов'язками порасться їх чоловік. Це може штовхати жінок на «виховання чоловіків в якості кращих батьків», замість виховання дітей. І особливо вірогідним це може бути для жінок у громадянському шлюбі.

Статистично значиму різницю між чоловіками та жінками також можна спостерігати в середніх показниках орієнтації на цінність емоційно-психотерапевтичної функції сім'ї (табл. 1, додаток А). Так у жінок ця ціннісна орієнтація (7,467) домінує в більшій мірі ніж у чоловіків (6,833). При цьому не спостерігається особливої різниці між цими показниками у жінок в громадянському (7,429) та офіційному шлюбі (7,474).

Також у жінок більше домінує орієнтація на цінність зовнішнього вигляду (6,822) ніж у чоловіків (5,75). При цьому найбільше ця ціннісна орієнтація домінує у жінок в громадянському шлюбі (7,147). Водночас варто зауважити, що при порівняно низькому середньому показникові цієї ціннісної орієнтації у чоловіків, відхилення від середнього по вибірці чоловіків (2,048) відчутно більше ніж у жінок (1,646). Це свідчить про те, що серед респондентів чоловічої статі частіше зустрічаються крайні значення цього показника. Тобто чоловікам або дуже важливий зовнішній вигляд, або не важливий взагалі. В той час як для жінок він може бути важливим, але не надто.

Більш домінуючою у чоловіків (39,000) ціннісною орієнтацією ніж у жінок (36,089) є «Досягнення». Оскільки кореляційний аналіз показав, що дана ціннісна орієнтація в значній мірі корелює з рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків, можна сказати, що у чоловіків дещо вища вірогідність відчувати задоволеність у сімейних стосунках, ніж у жінок. При цьому слід зауважити, що жінкам у громадянському шлюбі властивий найменший показник домінування даної ціннісної орієнтації (33,429), а також найнижчий середній показник задоволеності життям у сфері сімейних стосунків. Це наштовхує на думки про те, що заниження важливості юридичного засвідчення шлюбу, на символічному рівні жінками сприймається як незавершена справа. І тривале погодження з такою ситуацією негативно впливає на їх задоволеність життям у сфері сімейних стосунків. На користь

цього припущення може свідчити, описаний вище взаємозв'язок між «власним престижем» та «очікуваннями батьківських обов'язків» від партнера. Так факт відсутності юридичного засвідчення шлюбу також може не усвідомлено розцінюватись жінкою як недостатній прояв батьківських обов'язків. В цьому випадку зниження значимості ціннісної орієнтації «досягнення» може виступати в якості психологічного захисту, від фрустрації з приводу ймовірного неспівпадіння очікувань виконання партнером батьківських обов'язків та реального прояву батьківських обов'язків партнера, що болюче б'є по відчуттю власного престижу у жінок в громадянському шлюбі.

Для вивчення взаємозв'язку між домінуючими ціннісними орієнтаціями та рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків ми розподілили результати опитування на три групи за рівнями задоволеності: середній, вище середнього, найвищий (табл. 3, додаток С). Варто відзначити, що серед респондентів лише двоє визначили рівень задоволеності життям в сфері сімейних стосунків як «нижче середнього». Ми вважаємо, що для повноцінного порівняння результатів даної групи кількість респондентів в ній не достатня, тому дані цих респондентів не будуть братись до уваги при подальшому аналізі.

Наочно відмінності в ціннісній структурі респондентів представлені на діаграмах (рис. 3.4, 3.5).

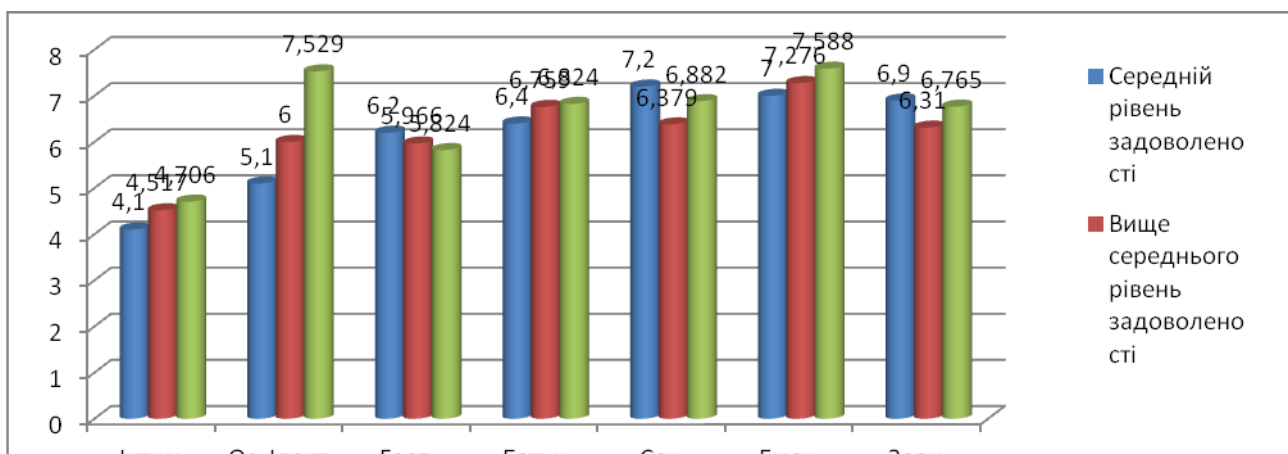

Рис. 3.7. Структура ціннісних орієнтацій в групах з різним рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків за методикою А. Н. Волкової

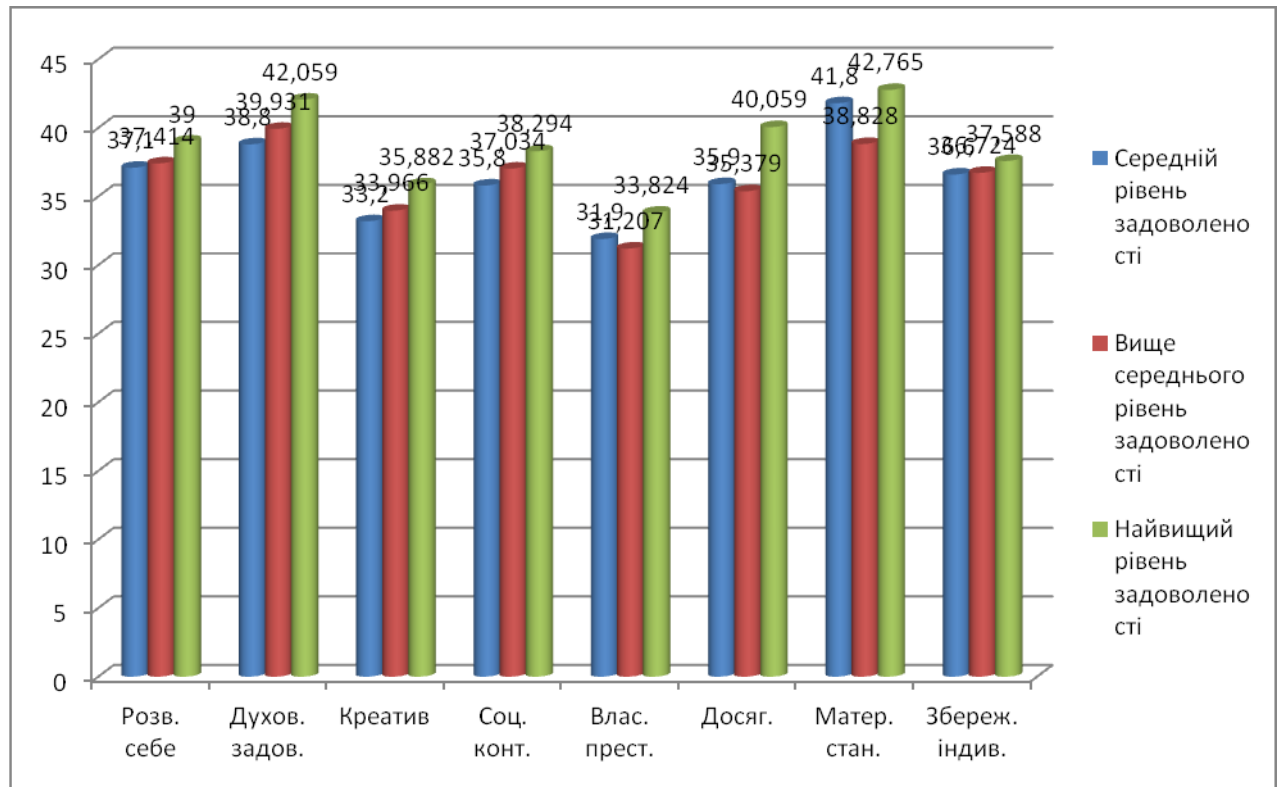

Рис. 3.8. Структура ціннісних орієнтацій в групах з різним рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків за методикою В. Ф. Сопова і Л. В. Карпушиної.

Порівняльний аналіз домінуючих ціннісних орієнтацій в групах з різними рівнями задоволеності життям у сфері сімейних стосунків підтвердив наявність суттєвого прямого кореляційного зв'язку між домінуючою ціннісною орієнтацією на особистісну ідентифікацію з партнером та високим рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків.

Діаграма структури ціннісних орієнтацій в групах з різним рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків за методикою А. Н. Волкової також демонструє прямий зв'язок між домінуванням орієнтації на цінність емоційно-психотерапевтичної функції і рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків. Рівень останньої також підвищується зі зростанням значимості інтимно-сексуальних стосунків та батьківських обов'язків.

Наочно помітний зворотній зв'язок між домінуванням в ціннісній сфері орієнтації на господарсько-побутові обов'язки і рівнем задоволеності життям в сфері сімейних стосунків. Це можна пояснити тим, що уявлення про виконання

господарсько-побутових обов'язків, закладені з дитинства можуть дуже відрізнятися у партнерів. І домінування цієї ціннісної орієнтації у подружжя може викликати багато конфліктів, що негативно позначиться на відчутті задоволеності життям у сфері сімейних стосунків. Адже найгостріші конфлікти розпалюються там, де для обох сторін результат однаково важливий, а засоби досягнення цього результату вони бачать по різному.

Порівняльний аналіз результатів за методикою В. Ф. Сопова і Л. В. Карпушиної домінуючих ціннісних орієнтацій в групах з різними рівнями задоволеності життям у сфері сімейних стосунків показав, що в ціннісній картині респондентів з найвищим рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків домінують орієнтації на цінність по-перше духовного задоволення, по-друге – високого матеріального становища та досягнень.

За методикою А. Н. Волкової високі оцінки за особистісну ідентифікацію з шлюбним партнером передбачають очікування спільності інтересів, потреб, ціннісних орієнтацій, способів проведення часу. За методикою В. Ф. Сопова і Л. В. Карпушиної, духовне задоволення – слідування морально-етичним принципам, перевага духовних потреб над матеріальними. Тобто можна вважати, що поняття «духовного задоволення» за методикою В. Ф. Сопова і Л. В. Карпушиної входить в поняття «особистісної ідентифікації з партнером» За методикою А. Н. Волкової.

Отже можна сказати що задоволеність життям у сфері сімейних стосунків найтісніше пов'язана з домінуванням в ціннісній системі духовного задоволення у обох партнерів. Якщо дана цінність домінує у когось одного, шанси на високий рівень задоволеності життям у сфері сімейних стосунків у партнерів зменшуються. Однак у того партнера, в якого домінує ціннісна орієнтація на духовне задоволення, зменшення буде менш імовірне. Такий результат частково підтверджує висунуту гіпотезу. Даний феномен може бути обумовлений тим, що орієнтація на цінність духовного задоволення покращує рівень психологічного благополуччя, яке в свою чергу впливає на задоволеність життям та зокрема на задоволеність життям у сфері сімейних стосунків. В

цьому випадку психологічне благополуччя може виступати опосередкованою ланкою між ціннісними орієнтаціями та задоволеністю життям у сфері сімейних стосунків. Така схема видається більш логічною ще й тому, що кореляційний аналіз показав наявність непрямого зв'язку між орієнтацією на цінність духовного задоволення, а ступінний. Тобто на взаємозв'язок цих психологічних явищ ймовірно впливають додаткові чинники, які посилюють значимість даної ціннісної орієнтації по мірі її зростання. Чим більший ступінь домінування цієї цінності, тим більша вона впливає на рівень задоволеності життям у сфері сімейних стосунків.

Цікавим видається зв'язок між собою орієнтацій на цінності досягнень та високого матеріального становища. Якщо в групі з найвищим рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків обидва середні показники цих ціннісних орієнтацій на високому рівні (40,059 та 42,765 відповідно), то в групі з середнім рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків відзначається високий середній показник орієнтації на цінність високого матеріального становища (41,8) при значно нижчому середньому показникові орієнтації на цінність досягнень (35,9). В групі із середнім рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків ці показники більш збалансовані (38,828 та 35,3759 відповідно). Даний феномен частково суперечить висунутій гіпотезі та може бути пояснений тим, що в українському суспільстві наразі важливість високого матеріального достатку обумовлена актуальними економіко-політичними умовами та історичним розвитком. Водночас люди, які більше орієнтуються на власні досягнення мають більше шансів на якісніше задоволення своїх матеріальних потреб, ніж ті, які приділяють власним досягненням менше значення. Водночас серед тих, хто менше орієнтований на власні досягнення більше задоволеності життям у сфері сімейних стосунків демонструють ті, хто знизив значимість цінності високого матеріального становища у власній ціннісній системі. Таке пониження можна також розглядати як психологічний захист від фрустрації від неспівпадіння бажаного рівня достатку та того, який може забезпечити партнер. Отже можна сказати,

що сама по собі орієнтація на цінність високого матеріального достатку не тільки не шкодить задоволеності життям у сфері сімейних стосунків, а і сприяє її збільшенню, за умови одночасної орієнтації особистості на цінність власних досягнень. Проте високий рівень орієнтації на цінність матеріального достатку при недостатній орієнтації на власні досягнення ймовірноше приводять до розчарування у сімейних стосунках.

Також за результатами по методиці В. Ф. Сопова і Л. В. Карпушиної, наочно відзначається пряма залежність між задоволеністю життям у сфері сімейних стосунків та орієнтацією на цінності розвитку себе, креативності та соціальних контактів. Однак статистично ці взаємозв'язки менш значимі.

Дані аналізу в цілому засвідчують, що не має принципового протиріччя між духовними та прагматичними цінностями в структурі їх взаємозв'язку із задоволеністю життям у сфері сімейних стосунків. Найголовнішим є баланс між духовним та матеріальним, між прагматичними очікуваннями та власною відповідальністю. А високий рівень співпадіння ціннісних орієнтацій у подружжя багатократно зміцнить рівень задоволеності від стосунків.

Результати даної роботи свідчать про наявність складних багатофакторних зв'язків між різними цінностям в ціннісній структурі особистості та рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків. Подальші дослідження в цій сфері є перспективними та практично корисними. Цікавим напрямком досліджень стало б експериментальне дослідження на виявлення причинно-наслідкового зв'язку між домінуючими ціннісними орієнтаціями на рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків. Адже рівень задоволеності життям у сфері сімейних стосунків також може впливати на зміну в ціннісній структурі особистості.

3.3. Практичні рекомендації з формування ціннісних орієнтацій

Рекомендації батькам. Оскільки первинним джерелом формування ціннісних орієнтацій визначено родину, перш за все необхідно звернути увагу саме на ситуацію в родині. Для гармонійного розвитку та формування сталих ціннісних орієнтацій дитина має зростати в атмосфері згоди та порозуміння. Добре коли батьки, виступаючи первинним джерелом ціннісних орієнтацій, мають подібні домінуючі орієнтації. В цьому випадку дитина буде легко їх наслідувати навіть на неусвідомленому рівні. Картина світу у неї буде формуватися достатньо чуткою, що позитивно позначиться на загальному рівні довіри до світу та формуванні «Я»-образу.

В разі, якщо у батьків переважають різні ціннісні орієнтації, їм слід визначитися зі спільною стратегією поведінки та домовитись про правила виховання, які підійдуть обом батькам. Слід пам'ятати, що не маючи чіткої картини ціннісних орієнтирів, дитина вірогідно відчуватиме високий рівень тривоги, оскільки в цьому випадку їй самій доведеться робити вибір на користь тієї чи іншої цінності. Здатності усвідомити зміст цінностей та повноту наслідків свого вибору в дитячому віці немає можливості. Отже вибір буде робитися несвідомо, і часто може статися так, що результат вчинку буде засмучувати дитину. Про такі випадки кажуть: «Хотілося як краще, а вийшло як завжди».

Чіткі ж однозначні правила, засновані на спільних сімейних цінностях, про які домовилися батьки засновуючи нову сім'ю, лягають в основу сімейних традицій, які забезпечують інтегрований підхід до трансляції сімейних цінностей. Важливо однак уникати формування «сімейного міфу», який виступає груповим захисним механізмом, який сприяє підтримці цілісності сімейної системи, однак при цьому найчастіше в його основі ховається конкретна проблема. Проблемна сторона ідеалізується і стає центром даного міфу. Члени сім'ї знаходяться всередині нього, живуть за його правилами і бачать реальність в категоріях міфу не оцінюючи реальну ситуацію.

Інколи це буває необхідним і тоді міф виконує конкретні функції. Наприклад, сімейний міф «Ми - дружна сім'я» функціональний в важких або небезпечних умовах життя; людям здається, що вони можуть вижити тільки разом, а в єдності - їх сила. Міф стає дисфункціональним, коли вже не потрібно такого об'єднання. У такому випадку і сімейні відносини, засновані на ньому, вважаються дисфункціональними.

Задля збереження ціннісних орієнтацій без формування сімейного міфу, батькам корисно неупереджено досліджувати історію власних сімей та розповідати дітям у формі билин різні історії з реального життя пращурів, наголошуючи на тому, що кожна історія життя унікальна і неповторна, що у житті трапляються різні речі і люди по різному з ними справляються.

Дітям має бути доступна інформація про те, як дорослі в сім'ї переживають скрутні часи, як переживають розквіт та перемоги коли об'єднуються заради спільної мети, а коли розлучаються для досягнення особистих цілей, які помилки робили та як упоралися з наслідками.

Важливо, щоб батьки не просто декларували ціннісні орієнтації, а в щоденному житті підкріплювали їх власними вчинками. Бути з дітьми щирими, розповідати про власні почуття та способи якими батьки обходяться із негативними почуттями. Демонструвати повагу один до одного, екологічно висловлювати емоції та бути уважними до почуттів одне одного.

Для формування ціннісних орієнтацій, які найбільшою мірою пов'язані з високим рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків мама слід більше поваги та довіри висловлювати по відношенню до батька, демонструвати власну професійну активність, усвідомлювати та підкреслювати значимість власних досягнень.

Батькам слід виявляти більше емоцій в стосунках з дітьми та дружиною. Демонструвати, що у тата є не тільки «холодний розум», а і «палке серце».

Обом батька корисно розказувати дітям чому вони обрали один одного в якості дружини та чоловіка, що спільного в ние є окрім дітей.

Добре позначаються не тільки на формуванні вищезгаданих ціннісних орієнтацій у дітей, але і на зміцненні сімейних стосунків взагалі, спільні походи родини в кіно та театри, на виставки, відвідування музеїв та різноманітних заходів, які формують культуру отримання духовного задоволення.

Рекомендації вихователям, соціальним педагогам та психологам педагогам в роботі з дітьми дошкільного віку. Оскільки ціннісні орієнтації формуються у дитячому віці рекомендації будуть спрямовані на роботу з дітьми дошкільного віку. Згідно результатів дослідження має сенс розділити рекомендації окремо для хлопчиків та дівчат.

1. Як хлопчиків так і дівчат слід вчити вибирати для тісного спілкування друзів зі схожими інтересами, способами проведення часу. Замість того, щоб підлаштовувати власні інтереси та потреби під «модні» тренди» чи критикувати інших дітей інтереси яких відрізняються. Цієї мети допоможе досягти виховання толерантності у дітей до різностей, до чужої думки, яка не співпадає з власною. Найкраще це робити батькам та педагогам демонструючи власний приклад.

Важливо формувати здатність отримувати задоволення від духовного збагачення, через залучення до мистецтва. Так корисними будуть відвідування театру, художніх галерей, концертів класичної музики, а також розвиток різноманітних творчих здібностей самих дітей.

2. Так при формуванні ціннісних орієнтацій у хлопчиків слід продовжувати заохочувати їх природне прагнення досягнень. Адекватно віковим можливостям розширювати зону особистої відповідальності та давати стає значиме соціальне підкріплення відповідальної поведінки. Разом з тим, звертати увагу хлопчиків на розвиток емоційного інтелекту. Вчити розпізнавати власні емоції та емоції оточуючих. Формувати культуру екологічного висловлення емоцій, особливо негативних.

Для досягнення цієї мети добре підійдуть методи казкотерапії, книжки, художні фільми та мультфільми про героїв, які не цураються власних почуттів, сюжетно-рольові ігри, в яких герої виявляють різні почуття та емоції.

3. У роботі з дівчатами слід зміцнювати їх самооцінку та соціальну роль у дитячому колективі. Продовжувати заохочувати розвиток емоційної сфери. Разом з тим наголошувати на гендерній рівності. Відзначати вагомий вклад дівчат під час вирішення спільних завдань. Підкреслювати їх здатність до самостійного вирішення своїх питань та задоволення власних потреб.

Для досягнення цієї мети також добре підійде казкотерапія, мультфільми про дівчат, які справляються із труднощами, художні фільми про спортсменок, сюжетно-рольові ігри, в яких дівчата на рівні з хлопцями приймають важливі рішення, досягають поставлених цілей та займаються підприємництвом.

4. Формуючи норми етикету (поведінки в громадських місцях, на святах, похоронах, тощо; дотриманні ритуалів і церемоніалів; участь в обрядово-культурних святах) пояснювати суть та зміст встановлених правил, не обмежуючись простим оповіщенням про те що «так заведено». Пояснювати на зрозумілій дітям мові наслідки недотримання норм поведінки. Засвоюючи ціннісні орієнтації, покладені в основу морально-етичних норм в дошкільному закладі, діти мають усвідомлювати причину їх виникнення та важливість їх неухильного дотримання.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного аналізу та інтерпретації даних можна зробити наступні висновки:

1. Вивчення рівня задоволеності життям у сфері сімейних стосунків виявило подібний рівень у чоловіків та жінок. Дещо нижчий рівень у жінок в громадянському шлюбі порівняно із жінками в офіційному шлюбі.

2. Виявлено суттєвий взаємозв'язок між домінуючими ціннісними орієнтаціями та рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків. Однією з найвагоміших ціннісних орієнтацій, яка пов'язана із рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків є орієнтація на цінність духовного задоволення, яка входить в структуру особистісної ідентифікації з партнером, що, в свою чергу, передбачає очікування спільності інтересів, потреб, ціннісних орієнтацій, способів проведення часу. Тобто спільності духовних потреб в тому числі.

3. З'ясовано, що найвагомішими ціннісними орієнтаціями, які пов'язані із рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків є орієнтації на цінності досягнень та високого матеріального становища за умови їх подібного рівня домінування в ціннісній структурі особистості.

4. Порівняльний аналіз в групах чоловіків та жінок виявив тісніший взаємозв'язок орієнтації на цінність емоційно-психотерапевтичної функції сім'ї із задоволеністю життям у сфері сімейних відносин ніж у чоловіків. При цьому у жінок відзначається нижчий рівень домінування орієнтації на цінність досягнень, яка має найтісніший зв'язок із задоволеністю життям у сфері сімейних стосунків, у порівнянні з чоловіками.

5. Виявлено, що ціннісна орієнтація на батьківські обов'язки має прямий взаємозв'язок із рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків. При цьому у жінок відзначається тенденція до перенесення

батьківського ставлення на шлюбного партнера, що зменшує рівень власних домагань жінок у цій сфері сімейного життя по відношенню до дітей.

6. З'ясовано, що орієнтація на цінність господарсько-побутових обов'язків може спричиняти пониження рівня задоволеності життям у сфері сімейних стосунків, через високу вірогідність конфліктів на ґрунті неспівпадіння у подружжя бачень цієї сфери сімейного життя.

7. Розроблено рекомендації з формування ціннісних особистостей дітей для батьків, педагогів та психологів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Айвазова Д.Г. Методические возможности исследования удовлетворенности брачными отношениями. *Сибирский психологический журнал*. 2014. № 51. С. 148-155 URL: http://journals.tsu.ru/psychology/&journal_page=archive&id=1023&article_id=11259
2. Андреева Т. В. Семейная психология: учеб. пособие. СПб.: Речь, 2004. 244 с.
3. Біла І. М. Сім'я як простір формування цінностей дитини. *Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*, 2019, Том. VI, Психологія обдарованості, Вип. 15. С. 16-24 URL: <http://appspsychology.org.ua/index.php/ua/36-zmist-vydan/633-tom-6-vipusk-15u>
4. Біла І.М. Родиноцентризм у розвитку здібностей дитини. *Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*, 2019, Том. IV. Вип. 14. С. 57-78. URL: <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v4/i14/7.pdf>
5. Волкова А. Н. Психологическое консультирование семейных конфликтов / *Вестник психосоциальной и коррекционно-реабилитационной работы*. 2000. № 1; Психология семейных отношений / Н. И. Олифирович, Т. А. Зинкевич-Куземкина, Т. Ф. Велента. М.: Речь, 2008
6. Гаврищак Л. І., Максимова Н. Ю. Порушення гармонійності сімейних стосунків як чинник відхилень в розвитку особистості дитини. *Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*. Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І Франка, 2018. Т. XI. *Психологія особистості. Психологічна допомога особистості*. Вип. 18. С. 5-21 URL: <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v11/i18/3.pdf>

7. Гозман Л. Я., Алешина Ю. Е., Еремичева О. О. Тест на уровень удовлетворенности браком /Методические программы и методики исследований брака и семьи. 1986. С. 16–24
8. Давыдова К.Д. Социальная установка как психологический феномен /*Социальная психология и философия*. Москва, 1975. С.63-64.
9. Делигенский Г. Г. Социально-политическая психология. Москва: Новая школа, 1996. 352 с.
10. Дяченко В. А., Мунасипова-Мотяш І. А., Дубініна Д. Е. Задоволеність життям та рівень психологічного благополуччя студентської молоді. *Актуальні проблеми психології: Екологічна психологія: Збірник наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка*/гол ред. С.Д.Максименко. Київ, 2018. Т.VII. Вип. 45. С.120-129. URL: <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v7/i45/12.pdf>
11. Железнякова Ю. В. Адиктивна поведінка: аналіз наукових підходів. *Актуальні проблеми психології*. 2013. Т. 12. *Психологія творчості*. Вип. 18. С. 96-103 URL: <http://www.appspsychology.org.ua/data/jrn/v12/i18/13.pdf>
12. Застосування кореляційного аналізу в психології. *Психологічна наука і освіта*. 2009. Том. 14. № 1. URL: https://psyjournals.ru/psyedu/2009/n1/Shishlyannikova_full.shtml
13. Здравомыслов А.Г. Отношение к труду и ценностные ориентации /А.Г. Здравомыслов, В.А. Ядов// *Социология в СССР*. Т.2. Москва: Мысль, 1966. С. 197-198.
14. Карандашев В.Н. Методика Шварца для изучения ценностей личности: концепция и методическое руководство. СПб.: Речь, 2004. 70 с.
15. Карпушина, Л. В. Психология ценностей российской молодежи: монография/ Л. В. Карпушина, А. В. Капцов. Самара: Изд-во СНЦ РАН, 2009. 252 с.
16. Корнієнко І. О. Проблема дослідження розвитку життєвого світу особистості. *Актуальні проблеми психології. Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*. 2014. Том 7. *Екологічна*

психологія. Випуск 36. С. 197-207 URL:
<http://www.apppsychology.org.ua/data/jrn/v7/i36/21.pdf>

17. Лейбин В. М. Словарь-справочник по психоанализу. Москва: АСТ, 2010. 956 с.

18. Леонтьев Д. А. Методика изучения ценностных ориентаций. Москва: Смысл, 1992. 17 с.

19. Леонтьев Д.А. Ценностные представления в индивидуальном и групповом сознании: виды, детерминанты и изменения во времени / *Психол. обозрение*. 1998. № 1. С. 13-25.

20. Лидерс А.Г. Психологическое обследование семьи: учебное пособие-практикум для студентов факультетов психологии высших учебных заведений 3-е изд. Москва: Академия, 2008. 432 с.

21. Маслоу А. Самоактуализация / Психология личности. Тексты / под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, А. А. Пузыря. Москва: Изд-во МГУ, 1982. - С.208-118.

22. Мещеряков Б.Г., Зинченко В.П. Большой психологический словарь. 4-е изд., дополн. и испр. М.: АСТ, СПб.: Прайм-Еврознак, 2008. 868 с.

23. Мороз Р. А. Батьківсько-дитячі взаємини і розвиток особистості дитини старшого дошкільного віку. *Актуальні проблеми психології*. 2013. Т. 4. Вип. 9. С. 198-213 URL: <http://www.apppsychology.org.ua/data/jrn/v4/i9/20.pdf>

24. Новікова Л. М. Соціоструктурна диференціація ціннісних орієнтацій студентів університету / *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологія*. - 2014. - Вип. 1. - С. 29-35. : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_soc_2014_1_7

25. Олефір В. О. Математичні методи в психології: конспект лекцій для студ. денної та заоч. форм навч. напрям підготовки 6.030103 Практична психологія/Укр. інж.-пед. акад.. - Х.: [б. в.] 2013. - 76 с

26. Островська К. О., Угрин О. Г. Особливості сімейних цінностей студентів, залучених до волонтерської діяльності. *Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка*

НАПН України. - К.: Видавництво "Фенікс", 2013. Т. XII. Психологія творчості. Вип. 16. С. 330-337

27. Павлюк М. М., Архипенко Н. М. Особливості подружніх конфліктів та їх наслідки. *Актуальні проблеми психології*. Т. XI Вип. 18. С. 209-226 URL: <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v11/i18/14.pdf>

28. Рахимгараева Р. М. Психологические факторы удовлетворенности жизнью. *Казанский педагогический журнал*. 2009. №11 – 12. С. 115 – 122. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/psihologicheskie-factory-udovletvorennosti-zhiznyu>

29. Савеньшева С. С., Петраш М. Д., Стрижицкая О. Ю. Удовлетворенность жизнью, психологическое благополучие и удовлетворенность браком в период взрослости /*Интернет-журнал «Мир науки»* 2017, Том 5, номер 1. URL: <http://mir-nauki.com/PDF/01PSMN117.pdf>

30. Сенин, И. Г. Психодиагностика ценностно-ориентационной сферы личности как метод социально-психологического исследования : автореф. дис. канд. психол. наук. Ярославль, 2000. — 24 с.

31. Сопун С. М., Лидерс А. Г. Психологическая совместимость супружеской пары и удовлетворенность браком /*Сибирский психологический журнал*. 2007. № 25. С. 156–162

32. Сулова Т.Ф., Жучкова С.М. Исследование удовлетворенности жизнью и смысложизненных ориентаций в пожилом и старческом возрасте /*Социальная психология и общество*. 2014. Том 5. № 3. С. 78–89.

33. Сычев О.А. Русскоязычная версия Шкалы оценки отношений /*Психология. Журнал Высшей школы экономики*. 2016. Т. 13. № 2. С. 386—409

34. Станкевич К. Ю. Психологічні особливості впливу домінуючих ціннісних орієнтацій на якість життя особистості /Інтеграційні можливості сучасної психології та шляхи її розвитку. Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (15-16 жовтня 2020 року, м. Запоріжжя). Запорізький національний університет. Запоріжжя: ЗНУ, 2015. С 31-33.

35. Тиводар А.Р. Субъективное благополучие как одна из характеристик со-бытия супружеской пары / *Вестник Университета Российской академии образования*. 2008. № 3. С. 138–144.
36. Франкл В. Человек в поисках смысла: введение в логотерапию / В. Франкл / *Доктор и душа*. СПб.: Изд-во «Ювента», 1997. С. 13-152.
37. Фрейджер Роберт, Фейдимен Джеймс. Большая книга психологии. Личность. Теории, упражнения, эксперименты. СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2008. 704 с.
38. Хьелл, Ларри Л., Зиглер, Дэниэл Дж. Теории личности. 3-е междунар.изд. СПб.: Питер, 2003. 608 с.
39. Чанцева-Коваленко О. М. Корекційна програма для покращення показників батьківського ставлення до дитини. *Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка. Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія*. 2014. Том. X. Вип. 26. С. 816-829 URL: <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v10/i26/74.pdf>
40. Чиханцова О. А. Модель життєстійкості особистості. *Актуальні проблеми психології*. 2017. Том. V. Вип. 17. С. 142-150 URL: <http://www.appspsychology.org.ua/index.php/ua/arkhiv-vydannia/tom-5/issue-17-2017-m-v>
41. Шакуров Р. Х. Эмоция. Личность. Деятельность. (Механизмы психодинамики). Казань: Центр инновационных технологий, 2001. 180 с.
42. Шамионов Р.М. Психология субъективного благополучия (к разработке интегративной концепции). Саратов: Саратовский государственный университет, 2003. 15 с.
43. Шевченко Н. Ф. Професійна відповідальність психолога-практика: характеристика та структура. *Psychological journal*. Volume 5 Issue 5 2019. URL: <https://doi.org/10.31108/1.2019.5.5.3>
44. Шледер Б. Структура ценностных ориентаций. Эмпирическое исследование / *Иностранная психология*. 1994. Т. 2, № 20, С. 47–56.

45. Ядов В. А. Саморегуляция и прогнозирование социального поведения личности. Л. : Наука. 1979. 264 с.
46. Яницкий М.С. Ценностные ориентиры личности как динамическая система. Кемерово: Кузбассвузиздат, 2000. 204 с.
47. Яницкий М.С., Серый А.В. Основные методологические подходы к изучению ценностно-смысловой сферы личности. / *Вестник Кемеровского государственного университета культуры и искусств*. 2012. № 19-1. С. 82-97
48. Bradburn N. M., Caplovitz D. Reports on Happiness. Chicago: Aldine, 1965. 195 p.
49. Diener E. Subjective well-being. *Psychological Bulletin*. 1984, 95, pp. 542-575
50. George L. K. Subjective Well-Being: Conceptual and Methodological Issues / *Annual Review of Gerontology and Geriatrics*. 1981. № 2. pp. 345–382
51. Graham B. Spanier Measuring Dyadic Adjustment: New Scales for Assessing the Quality of Marriage and Similar Dyads / *Journal of Marriage and Family*. February, 1976. Vol. 38, № 1. P. 15–28
52. Inglehart R., Baker W. Modernization, Cultural Change, and the Persistence of Traditional Values / *American Sociological Review*. 2000. T. 65 (1). pp. 19–51
53. Rokeach M. Beliefs, Attitudes, and Values. San Francisco: Josey-Bass Co, 1972. 214 p.
54. Rokeach M. The Nature of Human Values. – New York, 1973
55. Ryan R. M., Deci E. L. Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychology*. 2000, 55, pp. 68-78
56. Ryff C. D., Keyes C. L. M. The structure of psychological well-being revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1995, 69, pp. 719-727
57. Ryff C. D., Keyes C. L. M., Shmotkin D. Optimizing Well-Being: The Empirical Encounter of Two Traditions. *Journal of Personality and Social Psychology*. 2002, 82, pp. 1007-1022

58. Schwartz S. H. An Overview of the Schwartz Theory of Basic Values. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(1). 2012. URL: <http://dx.doi.org/10.9707/2307-0919.1116>
59. Steptoe A., Demakakos P., Oliveira C. The Psychological Well-Being, Health and Functioning of Older People in England / *The Dynamics of Ageing*. 2012. pp. 99–142
60. Umberson D., Pudrovska T., Reczek C. Parenthood, childlessness, and well-being: A life course perspective. *Journal of Marriage and Family*. 2010, 72, pp. 621-629

ДОДАТОК А

Таблиця 1

Рівень задоволеності життям у сфері сімейних стосунків та домінуючі ціннісні орієнтації у чоловіків та жінок

	В цілому по виборці		Чоловіки		Жінки		t-критерій Стьюдента (p)
	Середнє значення	Середньоквадратичне відхилення	Середнє значення	Середньоквадратичне відхилення	Середнє значення	Середньоквадратичне відхилення	
Задоволеність	4,088	0,735	4,333	0,637	4,022	0,749	0,065
Орієнтація на цінність інтимно-сексуальних стосунків	4,509	1,541	4,833	1,857	4,422	1,445	0,247
Орієнтація на цінність особистісної ідентифікації з партнером	6,281	1,742	6,667	1,834	6,178	1,713	0,223
Орієнтація на цінність госп. побут. обов'язків	5,947	1,104	5,917	1,53	5,956	0,97	0,879
Орієнтація на цінність батьківських обов'язків	6,667	1,053	7,167	1,167	6,533	0,985	0,008

Продовження табл. 1

	В цілому по виборці		Чоловіки		Жінки		t-критерій Стьюдента (p)
	Середнє значення	Середньоквадратичне відхилення	Середнє значення	Середньоквадратичне відхилення	Середнє значення	Середньоквадратичне відхилення	
Орієнтація на цінність зовнішньої соціальної активності	6,702	1,618	6,167	1,494	6,844	1,628	0,068
Орієнтація на цінність емоційно-психотерапевтичної функції	7,333	1,267	6,833	1,167	7,467	1,265	0,029
Орієнтація на цінність зовнішнього вигляду	6,596	1,784	5,75	2,048	6,822	1,646	0,008
Орієнтація на цінність розвитку себе	37,596	6,36	38,917	5,8	37,244	6,486	0,254
Орієнтації на цінність дух. задов.	40,175	5,365	40,833	5,639	40	5,308	0,501
Орієнтації на цінність креативн.	34,246	6,916	35	7,723	34,044	6,717	0,55

Продовження табл. 1

	В цілому по виборці		Чоловіки		Жінки		t-критерій Стьюдента (p)
	Середнє значення	Середньоквадратичне відхилення	Середнє значення	Середньоквадратичне відхилення	Середнє значення	Середньоквадратичне відхилення	
Орієнтації на цінність активних соціальних контактів	34,239	6,947	38,333	5,214	36,622	6,301	0,224
Орієнтації на цінність власного престижу	31,877	6,044	33,167	5,895	31,533	6,069	0,241
Орієнтації на цінність досягнень	36,702	5,86	39	5,225	36,089	5,894	0,03
Орієнтації на цінність високого матеріального становища	40,404	6,22	40,333	7,949	40,422	5,726	0,951
Орієнтації на цінність збереження індивідуальності	36,772	6,585	37,333	6,932	36,622	6,521	0,64

ДОДАТОК В

Таблиця 2

Рівень задоволеності життям у сфер сімейних стосунків та домінуючі ціннісні орієнтації у жінок з різним юридичним статусом сімейного стану

	В цілому по виборці жінок		Громадянський шлюб		Офіційний шлюб		t-критерій Стьюдента (p)
	Середнє значення	Середньоквадратичне відхилення	Середнє значення	Середньоквадратичне відхилення	Середнє значення	Середньоквадратичне відхилення	
Задоволеність	4,088	0,735	4,333	0,637	4,022	0,749	0,065
Орієнтація на цінність інтимно-секс. стосунків	4,509	1,541	4,833	1,857	4,422	1,445	0,247
Орієнтація на цінність особист. ідентиф. з партнером	6,281	1,742	6,667	1,834	6,178	1,713	0,223
Орієнтація на цінність господарсько-побут. обов'язків	5,947	1,104	5,917	1,53	5,956	0,97	0,879
Орієнтація на цінність батьківських обов'язків	6,667	1,053	7,167	1,167	6,533	0,985	0,008

Продовження табл. 2

	В цілому по виборці жінок		Громадянський шлюб		Офіційний шлюб		t-критерій Стьюдента (p)
	Середнє значення	Середньоквадратичне відхилення	Середнє значення	Середньоквадратичне відхилення	Середнє значення	Середньоквадратичне відхилення	
Орієнтація на цінність зовнішньої соціальної активності	6,702	1,618	6,167	1,494	6,844	1,628	0,068
Орієнтація на цінність емоційно-психотерапевтичної функції	7,333	1,267	6,833	1,167	7,467	1,265	0,029
Орієнтація на цінність зовнішнього вигляду	6,596	1,784	5,75	2,048	6,822	1,646	0,008
Орієнтація на цінність розвитку себе	37,596	6,36	38,917	5,8	37,244	6,486	0,254
Орієнтації на цінність духовного задоволення	40,175	5,365	40,833	5,639	40	5,308	0,501

Продовження табл. 2

	В цілому по виборці жінок		Громадянський шлюб		Офіційний шлюб		t-критерій Стьюдента (p)
	Середнє значення	Середньоквадратичне відхилення	Середнє значення	Середньоквадратичне відхилення	Середнє значення	Середньоквадратичне відхилення	
Орієнтації на цінність креативності	34,246	6,916	35	7,723	34,044	6,717	0,55
Орієнтації на цінність активних соціальних контактів	34,239	6,947	38,333	5,214	36,622	6,301	0,224
Орієнтації на цінність власного престижу	31,877	6,044	33,167	5,895	31,533	6,069	0,241
Орієнтації на цінність досягнень	36,702	5,86	39	5,225	36,089	5,894	0,03
Орієнтації на цінність високого матеріального становища	40,404	6,22	40,333	7,949	40,422	5,726	0,951
Орієнтації на цінність збереження індивідуальності	36,772	6,585	37,333	6,932	36,622	6,521	0,64

ДОДАТОК С

Таблиця 3

Порівняльний аналіз домінуючих ціннісних орієнтацій в групах з різним рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків

	Середній рівень (3)		Вище середнього (4)		Найвищий рівень (5)		t-критерій Стьюдента (р)
	Середнє значення	Середньоквадратичне відхилення	Середнє значення	Середньоквадратичне відхилення	Середнє значення	Середньоквадратичне відхилення	
Орієнтація на цінність інтимно-сексуальних стосунків	4,1	0,718	4,517	1,603	4,706	1,801	0,157
Орієнтація на цінність особистісної ідентифікації з партнером	5,1	1,334	6	1,522	7,529	1,637	0,00000756
Орієнтація на цінність господарсько-побутових обов'язків	6,2	1,005	5,966	1,199	5,824	0,999	0,188
Орієнтація на цінність батьків. обов'язків	6,4	0,503	6,759	0,904	6,824	1,314	0,174

Продовження табл. 3

	Середній рівень (3)		Вище середнього (4)		Найвищий рівень (5)		t-критерій Стьюдента (р)
	Середнє значення	Середньоквадратичне відхилення	Середнє значення	Середньоквадратичне відхилення	Середнє значення	Середньоквадратичне відхилення	
Орієнтація на цінність зовнішньої соціальної активності	7,2	1,005	6,379	1,705	6,882	1,701	0,451
Орієнтація на цінність емоційно-психотерапевтичної функції	7	1,522	7,276	1,295	7,588	1,048	0,099
Орієнтація на цінність зовнішнього вигляду	6,9	1,917	6,31	1,912	6,765	1,372	0,764
Орієнтація на цінність розвитку себе	37,1	5,92	37,414	6,17	39	6,257	0,277
Орієнтації на цінність духовного задоволення	38,8	4,021	39,931	5,204	42,059	5,477	0,025

Продовження табл. 3

	Середній рівень (3)		Вище середнього (4)		Найвищий рівень (5)		t-критерій Стьюдента (p)
	Середнє значення	Середньоквадратичне відхилення	Середнє значення	Середньоквадратичне відхилення	Середнє значення	Середньоквадратичне відхилення	
Орієнтації на цінність креативності	33,2	5,367	33,966	7,363	35,882	6,696	0,133
Орієнтації на цінність актив. соц. контактів	35,8	4,514	37,034	5,515	38,294	7,218	0,17
Орієнтації на цінність власного престижу	31,9	5,418	31,207	5,353	33,824	6,506	0,271
Орієнтації на цінність досягнень	35,9	3,059	35,379	5,439	40,059	6,452	0,009
Орієнтації на цінність високого матеріального становища	41,8	4,916	38,828	6,446	42,765	5,587	0,525
Орієнтації на цінність збереж. індивідуальності	36,6	7,141	36,724	6,429	37,588	6,325	0,599

Продовження таблиці результатів опитування

83	39	Ч	15	офіційний шлюб	2	2	1	1	2	2	0	0	1	3	1	2	3	3	1	2	2	2	2	1	1	2	0	3	2	1	2	3	3	
84	29	Ч	2	офіційний шлюб	1	0	0	3	3	3	1	0	3	3	1	2	3	3	3	3	3	3	2	2	3	2	2	3	3	3	3	3	2	
89	39	Ч	19	офіційний шлюб	1	2	2	3	3	3	2	1	3	3	1	3	1	2	2	2	3	2	3	2	2	1	1	3	2	3	3	2	2	
93	46	Ч	20	офіційний шлюб	3	3	2	3	3	3	2	3	3	3	3	2	1	1	2	1	1	2	2	2	2	2	3	2	2	2	3	3		
94	23	Ч	1	офіційний шлюб	3	3	1	2	2	1	1	3	2	3	2	2	1	2	2	2	2	2	2	1	1	3	3	3	3	1	3	3	3	
97	39	Ч	19	офіційний шлюб	1	2	2	3	3	3	2	1	3	3	1	3	1	2	2	2	3	2	3	2	2	1	1	3	2	3	3	2	2	
105	54	Ч	20	офіційний шлюб	1	1	1	2	2	1	1	2	2	3	1	1	2	2	3	3	3	1	3	2	2	1	2	3	3	2	3	2	3	
108	46	Ч	20	офіційний шлюб	3	2	2	1	3	2	2	2	2	2	1	2	1	2	2	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	3
110	28	Ч	2	офіційний шлюб	1	2	1	1	1	2	1	2	1	3	3	2	1	0	0	3	2	2	1	1	0	2	1	2	3	2	3	1	3	
114	52	Ч	12	офіційний шлюб	1	1	2	2	2	2	2	2	2	3	1	2	1	1	2	2	2	3	2	1	1	2	1	1	3	3	3	2	2	
1	36	Ж	9	офіційний шлюб	1	2	1	2	1	2	0	3	3	2	3	1	2	2	1	2	3	2	3	3	2	1	2	0	1	2	2	3	3	
2	39	Ж	20	офіційний шлюб	1	2	1	3	2	1	2	1	3	2	3	2	1	2	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2	3	1	2	2	3	
3	41	Ж	14	офіційний шлюб	1	1	1	3	3	3	2	2	2	3	3	3	3	3	2	1	3	3	3	3	3	2	3	2	2	3	3	3	3	
4	36	Ж	15	офіційний шлюб	1	2	1	1	1	2	1	3	3	3	3	1	2	2	1	2	3	2	3	3	2	1	2	0	1	2	1	3	3	
5	35	Ж	14	офіційний шлюб	1	1	1	1	2	2	1	2	3	2	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	1	2	2	2	2	2	
6	36	Ж	11	офіційний шлюб	1	1	1	3	2	2	1	3	3	3	3	1	2	2	1	3	1	2	2	3	2	1	3	1	1	3	3	3	3	
7	53	Ж	20	офіційний шлюб	1	2	1	3	2	2	2	2	3	3	3	2	3	3	2	3	3	3	3	2	3	2	2	1	2	3	3	2	2	

Продовження таблиці результатів опитування																																		
8	41	Ж	20	офіційний шлюб	1	2	1	1	1	1	2	1	2	2	2	1	2	3	2	1	2	2	2	2	2	1	3	1	1	3	2	2	2	
9	38	Ж	5	офіційний шлюб	2	1	1	2	2	1	2	1	3	2	3	1	3	3	3	2	2	2	3	2	3	1	3	0	2	3	3	3	3	
10	39	Ж	14	офіційний шлюб	2	2	1	1	2	2	2	2	3	2	2	2	1	2	2	3	2	2	3	3	1	3	0	1	3	1	0	1		
12	34	Ж	10	офіційний шлюб	2	2	2	3	3	3	2	2	3	3	0	3	3	3	3	3	3	3	1	3	3	3	1	1	1	1	3	3		
13	23	Ж	3	офіційний шлюб	1	2	1	2	2	2	0	3	3	3	3	1	3	2	1	2	3	3	2	1	3	0	1	1	1	1	3	3	3	
14	38	Ж	3	офіційний шлюб	3	3	3	3	3	3	1	3	3	3	2	1	3	3	1	2	3	3	1	3	1	1	2	0	0	2	2	3	3	
15	31	Ж	14	громадянський шлюб	2	2	2	3	3	2	1	1	2	2	3	2	1	3	2	3	3	3	2	2	2	2	3	3	1	3	3	2	2	
16	36	Ж	17	офіційний шлюб	2	1	0	2	1	1	1	2	2	2	2	1	3	3	2	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	
17	38	Ж	7	громадянський шлюб	1	2	2	2	2	1	2	1	3	2	3	1	2	3	3	1	3	2	3	2	3	1	3	1	2	2	2	3	3	
18	65	Ж	18	офіційний шлюб	2	2	1	2	3	3	3	1	2	1	3	2	2	2	3	2	3	3	3	1	3	3	2	3	1	3	3	3	2	
19	34	Ж	13	громадянський шлюб	1	2	1	1	2	2	2	2	2	2	3	3	2	2	2	1	2	3	2	1	3	3	2	1	2	0	1	1	2	3
21	37	Ж	8	офіційний шлюб	1	2	1	3	3	2	1	1	3	2	3	1	3	2	3	3	3	2	3	1	3	1	2	1	0	1	2	3	1	
22	40	Ж	13	офіційний шлюб	1	1	2	3	3	3	2	2	3	3	3	2	1	1	1	3	3	3	3	0	2	0	1	0	2	3	2	1	3	
23	34	Ж	7	офіційний шлюб	2	2	1	3	3	3	2	2	3	2	3	1	2	2	1	2	3	3	3	3	3	2	3	1	3	2	2	2	3	
24	45	Ж	7	офіційний шлюб	1	2	1	1	1	2	2	2	3	2	3	2	2	2	3	2	2	2	2	3	2	2	3	2	1	2	2	2	2	
25	39	Ж	17	офіційний шлюб	1	1	0	1	2	2	2	1	2	2	3	0	0	0	0	3	3	3	2	1	1	2	3	3	2	3	3	2	2	

28	42	Ж	15	офіційний шлюб	1	2	1	2	2	1	2	1	2	2	3	2	2	2	1	1	2	1	1	0	1	1	2	2	1	1	2	3	3
29	37	Ж	1	офіційний шлюб	1	2	1	2	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2	1	2	3	3	2	2	2	1	2	2	1	2	2	1	2
30	36	Ж	4	офіційний шлюб	2	2	1	2	2	3	2	1	3	3	3	3	2	3	2	3	3	2	2	3	2	2	1	2	1	1	1	3	3
31	33	Ж	12	офіційний шлюб	3	1	1	1	2	3	2	1	2	2	3	2	2		2	2	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	2	2
33	47	Ж	20	офіційний шлюб	1	2	1	1	1	1	1	3	3	3	3	1	2	1	3	3	3	3	2	1	2	1	2	1	2	3	3	3	3
34	31	Ж	9	офіційний шлюб	2	2	2	2	3	3	1	2	3	3	3	3	2	3	3	2	2	2	2	3	2	1	1	1	2	2	3	2	
35	44	Ж	20	офіційний шлюб	3	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	3	1	1	3	3	3	
38	34	Ж	4	громадянський шлюб	2	2	1	2	1	2	2	1	1	1	3	1	2	3	2	2	3	3	3	3	3	1	3	2	2	0	1	3	3
39	38	Ж	18	офіційний шлюб	2	2	2	2	2	2	2	1	2	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	3	2	1	2	2	2	3	
41	31	Ж	9	офіційний шлюб	2	2	2	2	3	3	1	2	3	3	3	3	2	3	3	2	2	2	2	3	2	1	1	1	2	2	3	2	
42	34	Ж	10	громадянський шлюб	2	2	1	1	3	3	3	1	3	3	3	2	3	2	1	2	3	3	3	2	3	3	3	2	2	2	2	2	3
43	44	Ж	20	офіційний шлюб	2	3	2	2	3	3	1	3	3	3	3	2	3	2	3	3	3	3	3	3	1	3	3	1	3	3	2	3	
44	35	Ж	13	офіційний шлюб	0	1	2	3	1	2	1	2	3	3	3	1	1	2	3	3	3	1	3	3	2	2	2	1	1	1	2	3	3
45	23	Ж	5	громадянський шлюб	1	1	0	1	2	2	1	3	3	3	3	1	2	3	1	2	2	3	2	2	2	1	2	1	1	2	2	3	3
46	35	Ж	16	громадянський шлюб	1	2	1	2	2	1	2	1	2	2	3	1	2	2	1	2	3	2	2	2	2	1	3	1	1	2	3	2	3
47	56	Ж	20	офіційний шлюб	2	2	1	2	3	3	2	3	3	3	3	2	3	2	2	3	3	3	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2

Продовження таблиці результатів опитування

49	38	Ж	10	офіційний шлюб	1	2	2	3	1	1	2	2	3	3	3	1	3	3	2	1	2	2	3	3	3	2	2	2	1	2	3	3	3
50	37	Ж	11	офіційний шлюб	1	2	1	2	2	1	3	2	3	2	3	2	2	2	1	2	3	3	2	2	2	2	2	1	2	2	2	1	2
52	51	Ж	20	офіційний шлюб	1	1	1	2	2	1	1	1	2	1	3	0	1	1	2	3	2	2	1	0	2	1	2	3	0	2	3	2	2
54	40	Ж	5	офіційний шлюб	0	1	0	1	1	3	2	1	2	2	3	2	1	2	1	1	3	2	2	1	2	2	2	3	1	3	3	0	1
55	36	Ж	4	офіційний шлюб	1	1	1	2	2	1	2	1	1	1	3	2	2	1	2	2	3	3	2	2	2	3	3	2	1	2	3	1	2
56	40	Ж	12	офіційний шлюб	2	2	2	2	2	2	1	1	2	2	3	2	2	1	1	2	3	3	2	1	2	2	2	1	1	2	2	2	2
58	36	Ж	9	офіційний шлюб	1	2	1	2	1	2	0	3	3	2	3	1	2	2	1	2	3	2	3	3	2	1	2	0	1	2	2	3	3
59	39	Ж	20	офіційний шлюб	1	2	1	3	2	1	2	1	3	2	3	2	1	2	3	3	3	3	3	2	2	2	2	3	1	2	2	3	
60	41	Ж	14	офіційний шлюб	1	1	1	3	3	3	2	2	2	3	3	3	3	3	2	1	3	3	3	3	3	2	3	2	2	3	3	3	3
61	36	Ж	15	офіційний шлюб	1	2	1	1	1	2	1	3	3	3	3	1	2	2	1	2	3	2	3	3	2	1	2	0	1	2	1	3	3
62	35	Ж	14	офіційний шлюб	1	1	1	1	2	2	1	2	3	2	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	1	2	2	2	2	2
63	36	Ж	11	офіційний шлюб	1	1	1	3	2	2	1	3	3	3	3	1	2	2	1	3	1	2	2	3	2	1	3	1	1	3	3	3	3
64	53	Ж	20	офіційний шлюб	1	2	1	3	2	2	2	2	3	3	3	2	3	3	2	3	3	3	2	3	2	2	1	2	3	3	2	2	
65	41	Ж	20	офіційний шлюб	1	2	1	1	1	1	2	1	2	2	2	1	2	3	2	1	2	2	2	2	2	1	3	1	1	3	2	2	2
66	38	Ж	5	офіційний шлюб	2	1	1	2	2	1	2	1	3	2	3	1	3	3	3	2	2	2	3	2	3	1	3	0	2	3	3	3	3
67	39	Ж	14	офіційний шлюб	2	2	1	1	2	2	2	2	3	2	2	2	2	1	2	2	3	2	2	3	3	1	3	0	1	3	1	0	1
69	34	Ж	10	офіційний шлюб	2	2	2	3	3	3	2	2	3	3	0	3	3	3	3	3	3	3	3	1	3	3	3	1	1	1	1	3	3

Продовження таблиці результатів опитування																																	
70	23	Ж	3	офіційний шлюб	1	2	1	2	2	2	0	3	3	3	3	1	3	2	1	2	3	3	2	1	3	0	1	1	1	1	3	3	3
71	38	Ж	3	офіційний шлюб	3	3	3	3	3	3	1	3	3	3	2	1	3	3	1	2	3	3	1	3	1	1	2	0	0	2	2	3	3
72	31	Ж	14	громадянський шлюб	2	2	2	3	3	2	1	1	2	2	3	2	1	3	2	3	3	3	2	2	2	2	3	3	1	3	3	2	2
73	36	Ж	17	офіційний шлюб	2	1	0	2	1	1	1	2	2	2	2	1	3	3	2	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3
74	38	Ж	7	громадянський шлюб	1	2	2	2	2	1	2	1	3	2	3	1	2	3	3	1	3	2	3	2	3	1	3	1	2	2	2	3	3
75	65	Ж	18	офіційний шлюб	2	2	1	2	3	3	3	1	2	1	3	2	2	2	3	2	3	3	3	1	3	3	2	3	1	3	3	3	2
76	34	Ж	13	громадянський шлюб	1	2	1	1	2	2	2	2	2	3	3	2	2	2	1	2	3	2	1	3	3	2	1	2	0	1	1	2	3
78	37	Ж	8	офіційний шлюб	1	2	1	3	3	2	1	1	3	2	3	1	3	2	3	3	3	2	3	1	3	1	2	1	0	1	2	3	1
79	40	Ж	13	офіційний шлюб	1	1	2	3	3	3	2	2	3	3	3	2	1	1	1	3	3	3	3	0	2	0	1	0	2	3	2	1	3
80	34	Ж	7	офіційний шлюб	2	2	1	3	3	3	2	2	3	2	3	1	2	2	1	2	3	3	3	3	3	2	3	1	3	2	2	2	3
81	45	Ж	7	офіційний шлюб	1	2	1	1	1	2	2	2	3	2	3	2	2	2	3	2	2	2	2	3	2	2	3	2	1	2	2	2	2
82	39	Ж	17	офіційний шлюб	1	1	0	1	2	2	2	1	2	2	3	0	0	0	0	3	3	3	2	1	1	2	3	3	2	3	3	2	2
85	42	Ж	15	офіційний шлюб	1	2	1	2	2	1	2	1	2	2	3	2	2	2	1	1	2	1	1	0	1	1	2	2	1	1	2	3	3
86	37	Ж	1	офіційний шлюб	1	2	1	2	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2	1	2	3	3	2	2	2	1	2	2	1	2	2	1	2
87	36	Ж	4	офіційний шлюб	2	2	1	2	2	3	2	1	3	3	3	3	2	3	2	3	3	2	2	3	2	2	1	2	1	1	1	3	3
88	33	Ж	12	офіційний шлюб	3	1	1	1	2	3	2	1	2	2	3	2	2		2	2	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	2	2

Продовження таблиці результатів опитування																																	
90	47	Ж	20	офіційний шлюб	1	2	1	1	1	1	1	3	3	3	3	1	2	1	3	3	3	3	2	1	2	1	2	1	2	3	3	3	3
91	31	Ж	9	офіційний шлюб	2	2	2	2	3	3	1	2	3	3	3	3	2	3	3	2	2	2	2	3	2	1	1	1	2	2	3	2	
92	44	Ж	20	офіційний шлюб	3	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	3	1	1	3	3	3		
95	34	Ж	4	громадянський шлюб	2	2	1	2	1	2	2	1	1	1	3	1	2	3	2	2	3	3	3	3	3	1	3	2	2	0	1	3	3
96	38	Ж	18	офіційний шлюб	2	2	2	2	2	2	2	1	2	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	3	2	1	2	2	2	3	
98	31	Ж	9	офіційний шлюб	2	2	2	2	3	3	1	2	3	3	3	3	2	3	3	2	2	2	2	3	2	1	1	1	2	2	3	2	
99	34	Ж	10	громадянський шлюб	2	2	1	1	3	3	3	1	3	3	3	2	3	2	1	2	3	3	3	2	3	3	3	2	2	2	2	2	3
100	44	Ж	20	офіційний шлюб	2	3	2	2	3	3	1	3	3	3	3	2	3	2	3	3	3	3	3	3	1	3	3	1	3	3	2	3	
101	35	Ж	13	офіційний шлюб	0	1	2	3	1	2	1	2	3	3	3	1	1	2	3	3	3	1	3	3	2	2	2	1	1	1	2	3	3
102	23	Ж	5	громадянський шлюб	1	1	0	1	2	2	1	3	3	3	3	1	2	3	1	2	2	3	2	2	2	1	2	1	1	2	2	3	3
103	35	Ж	16	громадянський шлюб	1	2	1	2	2	1	2	1	2	2	3	1	2	2	1	2	3	2	2	2	2	1	3	1	1	2	3	2	3
104	56	Ж	20	офіційний шлюб	2	2	1	2	3	3	2	3	3	3	3	2	3	2	2	3	3	3	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	
106	38	Ж	10	офіційний шлюб	1	2	2	3	1	1	2	2	3	3	3	1	3	3	2	1	2	2	3	3	3	2	2	2	1	2	3	3	3
107	37	Ж	11	офіційний шлюб	1	2	1	2	2	1	3	2	3	2	3	2	2	2	1	2	3	3	2	2	2	2	2	1	2	2	2	1	2
109	51	Ж	20	офіційний шлюб	1	1	1	2	2	1	1	1	2	1	3	0	1	1	2	3	2	2	1	0	2	1	2	3	0	2	3	2	2
111	40	Ж	5	офіційний шлюб	0	1	0	1	1	3	2	1	2	2	3	2	1	2	1	1	3	2	2	1	2	2	2	3	1	3	3	0	1

Продовження таблиці результатів опитування																																	
112	36	Ж	4	офіційний шлюб	1	1	1	2	2	1	2	1	1	1	3	2	2	1	2	2	3	3	2	2	2	3	3	2	1	2	3	1	2
113	40	Ж	12	офіційний шлюб	2	2	2	2	2	2	1	1	2	2	3	2	2	1	1	2	3	3	2	1	2	2	2	1	1	2	2	2	2
№ рес.	Відповіді на питання за методикою В. Ф. Сопова і Л. В. Карпушиної																																
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30			
1	5	5	2	3	3	2	3	5	4	3	3	5	1	5	3	4	2	2	1	2	4	4	1	2	4	1	1	2	2	3			
2	4	4	2	3	3	2	4	4	4	2	3	3	3	5	4	5	3	3	3	3	4	4	3	2	4	3	2	2	3	2			
3	4	5	3	4	1	1	5	3	4	3	3	5	4	5	5	4	3	2	2	5	3	4	3	4	3	4	4	4	4	3	2		
4	3	3	3	3	3	2	5	3	2	3	3	3	3	5	3	4	3	3	2	3	3	4	2	3	4	4	4	4	3	2	3		
5	4	4	2	1	3	1	4	4	4	2	2	4	2	5	4	3	2	2	1	4	4	4	2	2	4	2	2	2	3	2			
6	4	4	3	3	3	1	3	5	4	3	3	4	3	5	4	4	2	1	1	2	4	4	2	1	4	2	4	3	3	2			
7	2	3	3	1	2	1	4	1	2	1	2	2	2	4	2	3	1	2	3	2	2	4	2	1	4	3	2	1	2	5			
8	2	2	2	2	4	3	3	3	2	3	1	3	4	5	2	3	2	2	3	4	3	3	3	3	3	4	2	3	3	3			
9	5	4	2	5	4	1	5	5	5	2	4	5	5	5	4	5	4	1	2	4	4	5	1	4	5	4	4	2	2	2			
10	5	5	4	3	3	1	5	4	4	2	1	1	4	5	1	5	3	2	4	1	5	5	2	1	4	3	1	1	4	1			
11	5	5	4	5	4	3	5	4	4	3	4	4	4	5	5	4	5	3	3	3	4	4	1	4	4	3	3	4	4	2			
12	3	2	3	3	3	1	3	4	3	3	4	4	4	3	4	2	2	2	3	4	4	4	4	3	5	4	4	3	3	4			
13	4	4	3	4	4	4	4	4	3	3	4	4	4	5	3	4	3	3	3	4	4	5	3	3	3	2	3	4	2	3			
14	4	4	3	4	2	2	5	4	4	2	4	4	4	5	5	4	3	3	2	2	3	4	2	3	4	4	2	3	3	3			
15	3	4	3	3	3	3	4	3	3	3	3	3	3	5	4	4	3	3	4	4	3	4	4	4	3	4	4	4	3	4			
16	4	4	3	3	3	2	4	3	4	2	4	4	5	5	4	4	3	3	3	1	3	4	4	3	4	5	4	2	3	3			
17	4	4	2	2	4	4	3	5	5	5	5	4	5	3	4	2	2	4	4	1	5	5	2	3	5	5	4	2	4	5			
18	3	4	3	3	1	1	3	2	2	3	1	4	3	5	4	3	1	3	3	2	2	4	3	4	4	2	3	3	1	4			
19	3	3	1	2	1	1	5	5	2	3	2	3	5	5	2	3	3	3	1	5	2	3	1	2	3	1	1	2	2	1			
20	5	5	2	2	1	1	4	4	4	2	4	5	4	5	4	4	2	2	4	2	4	4	1	2	4	4	4	1	4	4			
21	3	3	2	3	4	1	5	3	4	3	3	4	3	5	3	3	3	3	4	3	4	4	3	3	4	3	3	3	1	4			
22	3	2	1	1	3	2	5	3	1	1	2	4	4	5	3	4	1	1	3	2	3	3	1	1	2	4	1	1	3	3			
23	5	4	3	3	1	2	5	4	4	3	3	3	3	5	3	3	1	1	1	5	3	4	3	3	2	1	4	2	1	2			
24	4	4	4	4	3	3	5	5	4	4	4	5	5	3	4	5	4	2	2	3	3	5	5	4	5	4	4	4	4	1			
25	5	5	3	2	2	1	4	3	3	3	3	3	4	5	4	4	3	3	1	3	3	5	2	3	4	4	3	3	4	4			

Продовження таблиці результатів опитування																														
26	3	3	3	2	3	2	4	1	2	2	2	3	3	4	3	4	3	3	2	3	3	4	2	2	2	3	2	2	3	2
27	4	4	3	4	3	3	5	4	3	3	4	4	4	5	4	4	3	1	3	5	4	4	1	2	3	4	4	3	1	3
28	4	4	3	4	2	3	3	5	4	3	2	4	4	5	4	3	3	4	2	2	4	4	3	3	4	4	5	3	3	3
29	4	5	4	4	4	4	5	5	4	5	1	4	4	5	4	4	3	2	2	5	4	5	3	4	4	4	4	3	4	3
30	4	3	2	4	1	1	4	4	5	1	1	2	3	5	4	3	3	2	2	5	2	4	4	2	4	4	2	4	3	5
31	4	3	4	3	2	3	5	4	2	1	3	3	4	4	4	3	2	1	3	3	3	4	3	2	4	4	4	3	1	3
32	4	3	4	3	3	3	5	4	3	3	3	3	3	5	3	4	3	3	3	3	3	4	1	2	4	3	3	3	2	1
33	4	4	4	4	2	2	5	3	3	1	5	4	4	5	4	4	4	4	3	2	4	5	1	1	4	3	3	4	4	2
34	5	4	1	5	4	4	5	4	4	4	5	4	5	5	4	4	3	3	2	2	3	4	4	3	5	4	4	3	3	3
35	4	4	2	2	1	1	5	3	2	1	1	3	3	5	3	2	2	2	1	2	2	4	1	2	3	2	1	2	1	1
36	5	5	3	4	3	5	5	4	4	3	1	4	4	4	4	4	3	3	5	2	5	5	2	4	4	5	4	4	4	5
37	4	5	4	4	4	4	5	5	4	5	1	4	4	5	4	4	3	2	2	5	4	5	3	4	4	4	4	3	4	3
38	4	3	4	3	2	3	5	4	2	1	3	3	4	4	4	3	2	1	3	3	3	4	3	2	4	4	4	3	1	3
39	4	4	3	3	1	1	5	4	4	2	2	4	1	5	4	3	3	1	4	5	2	2	1	1	5	2	1	1	3	3
40	4	4	4	4	3	1	5	4	3	3	4	4	4	5	4	4	3	4	3	5	5	4	4	3	4	4	4	3	4	3
41	5	4	4	4	2	2	5	4	4	4	2	4	2	5	4	4	4	1	4	5	4	4	1	4	4	2	4	4	1	1
42	4	4	2	3	4	2	4	4	4	2	2	4	4	5	4	2	2	2	3	2	3	4	2	2	3	4	2	2	2	4
43	4	4	2	3	4	1	5	5	3	3	3	3	4	5	4	4	3	3	3	3	4	4	2	2	4	4	2	3	2	3
44	4	4	2	4	2	2	4	2	1	2	2	2	4	5	3	4	2	2	2	5	2	4	4	2	2	2	4	2	1	2
45	4	4	3	4	4	3	4	4	4	4	5	4	4	5	4	4	4	2	4	4	4	4	4	4	4	4	4	2	4	4
46	5	5	4	5	4	3	5	5	4	2	3	4	4	5	4	5	4	4	4	2	4	5	5	5	5	5	4	5	5	5
47	2	3	2	2	3	2	4	3	2	2	3	3	3	5	2	3	1	2	2	3	2	3	3	3	3	3	3	2	2	3
48	4	3	1	1	3	3	3	4	3	5	3	3	3	5	3	4	2	1	3	4	4	4	2	2	3	3	4	2	4	3
49	4	4	4	4	3	3	5	3	3	2	2	4	3	5	5	5	4	5	3	4	3	4	1	4	3	2	5	4	4	4
50	5	4	1	5	3	3	5	2	4	5	3	4	3	5	4	1	3	3	2	4	3	4	3	3	3	3	4	3	2	2
51	2	4	4	5	3	2	5	2	3	1	2	2	4	5	3	3	3	3	1	2	4	4	4	4	2	3	4	3	4	3
52	3	4	4	2	3	2	5	2	2	1	2	2	2	4	2	3	2	2	2	3	3	3	3	2	3	2	4	1	2	2
53	4	4	4	2	2	1	5	3	3	3	1	4	3	4	3	1	2	1	2	4	3	3	3	2	3	2	2	2	1	2
54	3	3	2	4	3	2	3	3	1	5	3	3	4	5	3	1	3	4	2	2	3	2	3	4	3	2	3	3	2	2
55	5	5	3	5	3	2	4	5	4	3	5	5	4	4	4	4	3	4	3	3	4	5	2	3	4	3	3	4	4	4
56	4	4	3	3	3	1	3	3	4	4	3	4	4	5	4	4	4	3	4	1	5	5	5	3	5	5	4	5	4	5
57	4	4	3	4	4	4	4	4	3	4	4	5	5	5	4	5	4	4	4	2	4	4	3	4	5	5	4	4	3	4

Продовження таблиці результатів опитування																														
58	5	5	2	3	3	2	3	5	4	3	3	5	1	5	3	4	2	2	1	2	4	4	1	2	4	1	1	2	2	3
59	4	4	2	3	3	2	4	4	4	2	3	3	3	5	4	5	3	3	3	3	4	4	3	2	4	3	2	2	3	2
60	4	5	3	4	1	1	5	3	4	3	3	5	4	5	5	4	3	2	2	5	3	4	3	4	3	4	4	4	3	2
61	3	3	3	3	3	2	5	3	2	3	3	3	3	5	3	4	3	3	2	3	3	4	2	3	4	4	4	3	2	3
62	4	4	2	1	3	1	4	4	4	2	2	4	2	5	4	3	2	2	1	4	4	4	2	2	4	2	2	2	3	2
63	4	4	3	3	3	1	3	5	4	3	3	4	3	5	4	4	2	1	1	2	4	4	2	1	4	2	4	3	3	2
64	2	3	3	1	2	1	4	1	2	1	2	2	2	4	2	3	1	2	3	2	2	4	2	1	4	3	2	1	2	5
65	2	2	2	2	4	3	3	3	2	3	1	3	4	5	2	3	2	2	3	4	3	3	3	3	3	4	2	3	3	3
66	5	4	2	5	4	1	5	5	5	2	4	5	5	5	4	5	4	1	2	4	4	5	1	4	5	4	4	2	2	2
67	5	5	4	3	3	1	5	4	4	2	1	1	4	5	1	5	3	2	4	1	5	5	2	1	4	3	1	1	4	1
68	5	5	4	5	4	3	5	4	4	3	4	4	4	5	5	4	5	3	3	3	4	4	1	4	4	3	3	4	4	2
69	3	2	3	3	3	1	3	4	3	3	4	4	4	3	4	2	2	2	3	4	4	4	4	3	5	4	4	3	3	4
70	4	4	3	4	4	4	4	4	3	3	4	4	4	5	3	4	3	3	3	4	4	5	3	3	3	2	3	4	2	3
71	4	4	3	4	2	2	5	4	4	2	4	4	4	5	5	4	3	3	2	2	3	4	2	3	4	4	2	3	3	3
72	3	4	3	3	3	3	4	3	3	3	3	3	3	5	4	4	3	3	4	4	3	4	4	4	3	4	4	4	3	4
73	4	4	3	3	3	2	4	3	4	2	4	4	5	5	4	4	3	3	3	1	3	4	4	3	4	5	4	2	3	3
74	4	4	2	2	4	4	3	5	5	5	5	4	5	3	4	2	2	4	4	1	5	5	2	3	5	5	4	2	4	5
75	3	4	3	3	1	1	3	2	2	3	1	4	3	5	4	3	1	3	3	2	2	4	3	4	4	2	3	3	1	4
76	3	3	1	2	1	1	5	5	2	3	2	3	5	5	2	3	3	3	1	5	2	3	1	2	3	1	1	2	2	1
77	5	5	2	2	1	1	4	4	4	2	4	5	4	5	4	4	2	2	4	2	4	4	1	2	4	4	4	1	4	4
78	3	3	2	3	4	1	5	3	4	3	3	4	3	5	3	3	3	3	4	3	4	4	3	3	4	3	3	3	1	4
79	3	2	1	1	3	2	5	3	1	1	2	4	4	5	3	4	1	1	3	2	3	3	1	1	2	4	1	1	3	3
80	5	4	3	3	1	2	5	4	4	3	3	3	3	5	3	3	1	1	1	5	3	4	3	3	2	1	4	2	1	2
81	4	4	4	4	3	3	5	5	4	4	4	5	5	3	4	5	4	2	2	3	3	5	5	4	5	4	4	4	4	1
82	5	5	3	2	2	1	4	3	3	3	3	3	4	5	4	4	3	3	1	3	3	5	2	3	4	4	3	3	4	4
83	3	3	3	2	3	2	4	1	2	2	2	3	3	4	3	4	3	3	2	3	3	4	2	2	2	3	2	2	3	2
84	4	4	3	4	3	3	5	4	3	3	4	4	4	5	4	4	3	1	3	5	4	4	1	2	3	4	4	3	1	3
85	4	4	3	4	2	3	3	5	4	3	2	4	4	5	4	3	3	4	2	2	4	4	3	3	4	4	5	3	3	3
86	4	5	4	4	4	4	5	5	4	5	1	4	4	5	4	4	3	2	2	5	4	5	3	4	4	4	4	3	4	3
87	4	3	2	4	1	1	4	4	5	1	1	2	3	5	4	3	3	2	2	5	2	4	4	2	4	4	2	4	3	5
88	4	3	4	3	2	3	5	4	2	1	3	3	4	4	4	3	2	1	3	3	3	4	3	2	4	4	4	3	1	3
89	4	3	4	3	3	3	5	4	3	3	3	3	3	5	3	4	3	3	3	3	3	4	1	2	4	3	3	3	2	1

Продовження таблиці результатів опитування																															
90	4	4	4	4	2	2	5	3	3	1	5	4	4	5	4	4	4	4	3	2	4	5	1	1	4	3	3	4	4	2	
91	5	4	1	5	4	4	5	4	4	4	5	4	5	5	4	4	3	3	2	2	3	4	4	3	5	4	4	3	3	3	
92	4	4	2	2	1	1	5	3	2	1	1	3	3	5	3	2	2	2	1	2	2	4	1	2	3	2	1	2	1	1	
93	5	5	3	4	3	5	5	4	4	3	1	4	4	4	4	4	3	3	5	2	5	5	2	4	4	5	4	4	5		
94	4	5	4	4	4	4	5	5	4	5	1	4	4	5	4	4	3	2	2	5	4	5	3	4	4	4	4	3	4	3	
95	4	3	4	3	2	3	5	4	2	1	3	3	4	4	4	3	2	1	3	3	3	4	3	2	4	4	4	3	1	3	
96	4	4	3	3	1	1	5	4	4	2	2	4	1	5	4	3	3	1	4	5	2	2	1	1	5	2	1	1	3	3	
97	4	4	4	4	3	1	5	4	3	3	4	4	4	5	4	4	3	4	3	5	5	4	4	3	4	4	4	3	4	3	
98	5	4	4	4	2	2	5	4	4	4	2	4	2	5	4	4	4	1	4	5	4	4	1	4	4	2	4	4	1	1	
99	4	4	2	3	4	2	4	4	4	2	2	4	4	5	4	2	2	2	3	2	3	4	2	2	3	4	2	2	2	4	
100	4	4	2	3	4	1	5	5	3	3	3	3	4	5	4	4	3	3	3	3	4	4	2	2	4	4	2	3	2	3	
101	4	4	2	4	2	2	4	2	1	2	2	2	4	5	3	4	2	2	2	5	2	4	4	2	2	2	4	2	1	2	
102	4	4	3	4	4	3	4	4	4	4	5	4	4	5	4	4	4	2	4	4	4	4	4	4	4	2	4	4	4	2	4
103	5	5	4	5	4	3	5	5	4	2	3	4	4	5	4	5	4	4	4	2	4	5	5	5	5	5	4	5	5	5	
104	2	3	2	2	3	2	4	3	2	2	3	3	3	5	2	3	1	2	2	3	2	3	3	3	3	3	3	2	2	3	
105	4	3	1	1	3	3	3	4	3	5	3	3	3	5	3	4	2	1	3	4	4	4	2	2	3	3	4	2	4	3	
106	4	4	4	4	3	3	5	3	3	2	2	4	3	5	5	5	4	5	3	4	3	4	1	4	3	2	5	4	4	4	
107	5	4	1	5	3	3	5	2	4	5	3	4	3	5	4	1	3	3	2	4	3	4	3	3	3	3	4	3	2	2	
108	2	4	4	5	3	2	5	2	3	1	2	2	4	5	3	3	3	3	1	2	4	4	4	4	2	3	4	3	4	3	
109	3	4	4	2	3	2	5	2	2	1	2	2	2	4	2	3	2	2	2	3	3	3	3	2	3	2	4	1	2	2	
110	4	4	4	2	2	1	5	3	3	3	1	4	3	4	3	1	2	1	2	4	3	3	3	2	3	2	2	2	1	2	
111	3	3	2	4	3	2	3	3	1	5	3	3	4	5	3	1	3	4	2	2	3	2	3	4	3	2	3	3	2	2	
112	5	5	2	3	3	2	3	5	4	3	3	5	1	5	3	4	2	2	1	2	4	4	1	2	4	1	1	2	2	3	
113	4	4	2	3	3	2	4	4	4	2	3	3	3	5	4	5	3	3	3	3	4	4	3	2	4	3	2	2	3	2	
114	4	5	3	4	1	1	5	3	4	3	3	5	4	5	5	4	3	2	2	5	3	4	3	4	3	4	4	4	3	2	
№ рес.	Відповіді на питання за методикою В. Ф. Сопова і Л. В. Карпушиної																														
	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	
1	2	4	4	4	3	3	3	3	2	2	4	3	4	4	4	3	2	4	5	3	2	5	3	2	3	2	4	5	2	4	
2	1	5	4	4	3	4	4	2	3	1	4	3	4	4	3	4	1	5	5	1	3	1	4	4	4	3	5	5	5	4	
3	2	3	4	5	4	4	4	3	3	2	3	3	4	4	3	4	1	5	5	1	4	1	3	5	3	4	3	4	4	4	
4	2	4	3	3	3	3	2	2	1	2	4	4	4	4	4	2	3	5	5	3	2	4	3	2	3	3	3	5	2	3	
5	3	4	3	2	2	3	2	3	2	2	3	4	3	2	3	2	4	3	4	3	2	2	3	2	4	4	4	4	3	3	

6	1	4	4	3	4	3	3	3	2	2	3	4	3	3	4	4	1	4	3	2	2	5	4	4	5	3	4	4	3	4
7	3	3	4	3	4	4	3	2	2	2	3	2	5	4	3	3	3	4	4	3	2	2	4	3	4	3	3	3	3	4
8	3	3	4	3	2	4	2	4	2	3	4	3	3	2	4	2	2	3	3	3	3	4	3	4	3	4	3	4	3	3
9	2	3	2	1	4	3	2	3	2	2	4	1	4	2	4	3	2	3	4	3	2	3	4	4	3	4	4	4	4	3
10	2	2	3	4	3	3	2	3	3	1	3	2	4	2	3	4	2	4	3	2	3	2	4	4	5	1	2	4	2	3
11	3	3	3	4	4	3	2	4	2	2	2	3	4	2	4	3	4	3	4	2	2	3	4	3	4	2	2	2	2	3
12	2	4	4	2	2	2	2	2	1	4	4	2	5	1	2	1	2	4	5	4	2	3	5	4	5	2	5	4	5	5
13	2	4	2	1	1	4	2	3	1	4	5	5	5	2	3	1	1	2	5	4	1	2	4	1	4	4	5	5	5	3
14	3	1	2	1	3	3	4	3	1	3	3	3	4	5	2	1	5	5	4		2	1	3	4	2	4	4	5		3
15	2	4	4	3	4	4	4	4	3	1	3	2	4	4	4	5	1	4	5	4	4	3	4	4	2	3	3	4	5	5
16	2	4	4	3	3	4	3	3	3	1	4	2	4	2	3	3	3	4	3	2	3	3	4	4	3	4	4	4	4	3
17	2	4	4	3	2	3	3	4	3	3	3	3	4	2	3	4	3	3	4	3	3	2	4	4	4	3	4	4	3	4
18	2	4	4	4	4	3	4	3	3	2	4	3	3	3	3	3	2	4	3	4	4	2	4	4	3	3	3	3	4	4
19	2	4	4	4	2	4	2	3	3	3	3	3	4	3	3	3	3	3	4	4	4	3	5	4	4	3	4	5	4	5
20	1	3	4	5	3	5	3	5	4	3	4	2	5	2	4	4	3	5	5	3	5	2	5	5	2	5	4	5	3	1
21	2	4	3	3	3	3	2	1	1	2	4	2	4	1	4	3	2	4	3	3	4	1	3	3	5	3	3	4	3	5
22	3	4	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	5	2	3	3	3	4	2	2	1	3	3	3	3	1	3	4	2	4
23	2	4	1	4	2	4	2	4	2	2	4	2	5	2	4	4	2	4	4	2	4	2	4	4	5	4	4	5	4	4
24	2	3	3	3	4	3	3	2	1	2	3	4	3	4	4	3	3	4	3	3	2	3	4	4	3	4	4	3	3	4
25	2	4	3	2	1	3	1	3	2	2	4	1	4	1	4	3	2	3	2	2	2	2	2	2	4	1	2	4	4	1
26	2	4	4	3	1	2	1	2	1	2	3	2	4	3	2	2	3	4	3	1	2	5	3	3	5	4	4	3	3	2
27	3	4	4	3	1	3	3	3	2	5	4	4	5	4	4	4	2	4	5	3	2	5	4	4	5	1	3	4	4	3
28	2	4	5	2	2	3	1	2	1	2	3	4	4	1	2	3	3	3	4	1	1	2	4	4	4	1	4	4	3	3
29	2	2	3	2	2	3	2	3	2	4	3	2	3	3	3	3	3	3	2	2	3	3	3	2	4	3	3	5	4	3
30	3	4	3	2	3	4	3	3	1	2	2	3	3	2	4	4	2	3	3	4	4	4	4	4	3	3	4	4	4	4
31	1	4	4	3	2	4	4	3	3	2	5	5	4	3	4	4	1	5	4	2	4	3	4	3	4	4	4	5	4	5
32	2	5	3	3	2	4	3	3	2	2	4	4	5	3	4	4	2	4	4	3	3	3	4	4	4	4	4	4	5	4
33	1	3	2	2	1	5	2	3	3	2	4	3	3	5	4	5	1	5	4	3	2	2	5	4	4	4	4	4	5	4
34	3	4	4	4	2	1	1	1	2	1	4	5	5	3	3	4	2	4	5	5	3	3	4	4	3	4	4	4	3	3
35	3	4	3	3	3	3	1	3	1	1	2	3	4	2	3	2	3	4	4	3	3	3	5	3	3	4	4	4	3	3
36	2	4	4	4	4	3	3	2	1	3	2	1	4	5	3	3	2	4	4	1	3	1	4	5	5	1	4	5	2	5
37	1	3	4	3	3	3	3	2	2	2	4	3	4	4	3	4	2	4	5	2	3	1	4	4	5	5	4	5	4	3
38	2	2	2	2	3	2	1	1	1	2	2	4	3	2	4	1	5	3	4	2	1	4	4	4	2	2	2	4	3	2

Продовження таблиці результатів опитування																														
39	3	4	5	3	3	5	4	3	5	2	4	4	3	2	4	4	3	4	3	3	3	5	4	4	4	4	4	4	4	
40	2	5	3	3	2	4	3	3	2	2	4	4	5	3	4	4	2	4	4	3	3	3	4	4	4	4	4	4	5	4
41	3	4	4	4	2	1	1	1	2	1	4	5	5	3	3	4	2	4	5	5	3	3	4	4	3	4	4	4	3	3
42	5	4	3	3	3	4	3	5	3	2	4	1	2	1	4	2	3	2	2	3	1	5	5	3	3	3	4	4	4	3
43	2	4	4	3	1	4	3	3	2	1	3	5	3	3	3	3	2	4	4	3	3	2	4	4	3	4	4	4	4	4
44	2	5	2	2	2	4	4	1	1	2	5	4	4	1	1	1	2	5	5	4	1	2	4	1	2	5	4	4	4	4
45	3	4	2	3	2	2	2	2	1	2	3	1	2	2	4	3	2	4	4	2	2	2	2	1	4	2	2	4	4	2
46	3	4	4	3	2	3	2	2	2	1	3	3	4	2	4	2	2	4	4	3	2	2	3	2	5	2	4	5	3	4
47	2	4	3	2	2	2	2	1	1	2	4	2	4	4	2	4	3	4	2	2	2	2	4	4	2	2	2	2	2	4
48	2	4	4	4	2	4	4	2	2	2	4	4	4	4	4	5	2	5	2	2	2	2	4	2	4	4	4	4	4	4
49	1	5	5	3	3	5	4	4	3	2	4	4	4	3	5	3	1	5	5	5	4	2	3	3	4	4	4	5	5	5
50	3	4	3	3	2	2	2	2	2	3	3	3	4	3	2	2	3	3	3	3	3	4	3	2	4	2	2	2	2	2
51	2	4	4	3	3	3	3	4	3	2	4	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	4	3	3	3	3	3	3	3	3
52	1	4	2	2	1	2	2	1	4	1	4	1	3	3	4	4	2	4	2	1	3	1	5	3	3	3	3	4	4	5
53	1	4	4	4	1	3	4	2	1	3	3	1	1	2	2	3	2	4	3	2	2	1	1	4	3	2	2	2	1	4
54	2	3	3	2	1	2	2	1	4	2	2	4	3	4	3	4	2	3	3	3	2	1	3	3	3	2	4	4	3	3
55	2	3	2	3	1	4	2	1	2	1	4	1	4	1	4	3	2	4	4	2	2	2	3	3	4	3	3	3	4	3
56	3	2	2	2	2	2	1	2	1	4	3	2	3	2	3	2	4	3	3	2	1	5	3	2	5	1	3	2	2	2
57	3	4	2	2	3	2	3	2	2	2	2	1	2	4	4	2	2	4	3	3	1	3	4	1	2	1	3	4	3	4
58	2	4	4	4	3	3	3	3	2	2	4	3	4	4	4	3	2	4	5	3	2	5	3	2	3	2	4	5	2	4
59	1	5	4	4	3	4	4	2	3	1	4	3	4	4	3	4	1	5	5	1	3	1	4	4	4	3	5	5	5	4
60	2	3	4	5	4	4	4	3	3	2	3	3	4	4	3	4	1	5	5	1	4	1	3	5	3	4	3	4	4	4
61	2	4	3	3	3	3	2	2	1	2	4	4	4	4	4	2	3	5	5	3	2	4	3	2	3	3	3	5	2	3
62	3	4	3	2	2	3	2	3	2	2	3	4	3	2	3	2	4	3	4	3	2	2	3	2	4	4	4	4	3	3
63	1	4	4	3	4	3	3	3	2	2	3	4	3	3	4	4	1	4	3	2	2	5	4	4	5	3	4	4	3	4
64	3	3	4	3	4	4	3	2	2	2	3	2	5	4	3	3	3	4	4	3	2	2	4	3	4	3	3	3	3	4
65	3	3	4	3	2	4	2	4	2	3	4	3	3	2	4	2	2	3	3	3	3	4	3	4	3	4	3	4	3	3
66	2	3	2	1	4	3	2	3	2	2	4	1	4	2	4	3	2	3	4	3	2	3	4	4	3	4	4	4	4	3
67	2	2	3	4	3	3	2	3	3	1	3	2	4	2	3	4	2	4	3	2	3	2	4	4	5	1	2	4	2	3
68	3	3	3	4	4	3	2	4	2	2	2	3	4	2	4	3	4	3	4	2	2	3	4	3	4	2	2	2	2	3
69	2	4	4	2	2	2	2	2	1	4	4	2	5	1	2	1	2	4	5	4	2	3	5	4	5	2	5	4	5	5
70	2	4	2	1	1	4	2	3	1	4	5	5	5	2	3	1	1	2	5	4	1	2	4	1	4	4	5	5	5	3

Продовження таблиці результатів опитування																															
71	3	1	2	1	3	3	4	3	1	3	3	3	4	5	2	1	5	5	4		2	1	3	4	2	4	4	5		3	
72	2	4	4	3	4	4	4	4	3	1	3	2	4	4	4	5	1	4	5	4	4	3	4	4	2	3	3	4	5	5	
73	2	4	4	3	3	4	3	3	3	1	4	2	4	2	3	3	3	4	3	2	3	3	4	4	3	4	4	4	4	3	
74	2	4	4	3	2	3	3	4	3	3	3	3	4	2	3	4	3	3	4	3	3	2	4	4	4	3	4	4	3	4	
75	2	4	4	4	4	3	4	3	3	2	4	3	3	3	3	3	2	4	3	4	4	2	4	4	3	3	3	3	4	4	
76	2	4	4	4	2	4	2	3	3	3	3	3	4	3	3	3	3	3	4	4	4	3	5	4	4	3	4	5	4	5	
77	1	3	4	5	3	5	3	5	4	3	4	2	5	2	4	4	3	5	5	3	5	2	5	5	2	5	4	5	3	1	
78	2	4	3	3	3	3	2	1	1	2	4	2	4	1	4	3	2	4	3	3	4	1	3	3	5	3	3	4	3	5	
79	3	4	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	5	2	3	3	3	4	2	2	1	3	3	3	3	1	3	4	2	4	
80	2	4	1	4	2	4	2	4	2	2	4	2	5	2	4	4	2	4	4	2	4	2	4	4	5	4	4	5	4	4	
81	2	3	3	3	4	3	3	2	1	2	3	4	3	4	4	3	3	4	3	3	2	3	4	4	3	4	4	3	3	4	
82	2	4	3	2	1	3	1	3	2	2	4	1	4	1	4	3	2	3	2	2	2	2	2	2	4	1	2	4	4	1	
83	2	4	4	3	1	2	1	2	1	2	3	2	4	3	2	2	3	4	3	1	2	5	3	3	5	4	4	3	3	2	
84	3	4	4	3	1	3	3	3	2	5	4	4	5	4	4	4	2	4	5	3	2	5	4	4	5	1	3	4	4	3	
85	2	4	5	2	2	3	1	2	1	2	3	4	4	1	2	3	3	3	4	1	1	2	4	4	4	1	4	4	3	3	
86	2	2	3	2	2	3	2	3	2	4	3	2	3	3	3	3	3	3	2	2	3	3	3	2	4	3	3	5	4	3	
87	3	4	3	2	3	4	3	3	1	2	2	3	3	2	4	4	2	3	3	4	4	4	4	4	3	3	4	4	4	4	
88	1	4	4	3	2	4	4	3	3	2	5	5	4	3	4	4	1	5	4	2	4	3	4	3	4	4	4	4	5	4	5
89	2	5	3	3	2	4	3	3	2	2	4	4	5	3	4	4	2	4	4	3	3	3	4	4	4	4	4	4	4	5	4
90	1	3	2	2	1	5	2	3	3	2	4	3	3	5	4	5	1	5	4	3	2	2	5	4	4	4	4	4	4	5	4
91	3	4	4	4	2	1	1	1	2	1	4	5	5	3	3	4	2	4	5	5	3	3	4	4	3	4	4	4	4	3	3
92	3	4	3	3	3	3	1	3	1	1	2	3	4	2	3	2	3	4	4	3	3	3	5	3	3	4	4	4	4	3	3
93	2	4	4	4	4	3	3	2	1	3	2	1	4	5	3	3	2	4	4	1	3	1	4	5	5	1	4	5	2	5	
94	1	3	4	3	3	3	3	2	2	2	4	3	4	4	3	4	2	4	5	2	3	1	4	4	5	5	4	5	4	3	
95	2	2	2	2	3	2	1	1	1	2	2	4	3	2	4	1	5	3	4	2	1	4	4	4	2	2	2	4	3	2	
96	3	4	5	3	3	5	4	3	5	2	4	4	3	2	4	4	3	4	3	3	3	5	4	4	4	4	4	4	4	4	4
97	2	5	3	3	2	4	3	3	2	2	4	4	5	3	4	4	2	4	4	3	3	3	4	4	4	4	4	4	4	5	4
98	3	4	4	4	2	1	1	1	2	1	4	5	5	3	3	4	2	4	5	5	3	3	4	4	3	4	4	4	4	3	3
99	5	4	3	3	3	4	3	5	3	2	4	1	2	1	4	2	3	2	2	3	1	5	5	3	3	3	4	4	4	3	
100	2	4	4	3	1	4	3	3	2	1	3	5	3	3	3	3	2	4	4	3	3	2	4	4	3	4	4	4	4	4	
101	2	5	2	2	2	4	4	1	1	2	5	4	4	1	1	1	2	5	5	4	1	2	4	1	2	5	4	4	4	4	
102	3	4	2	3	2	2	2	2	1	2	3	1	2	2	4	3	2	4	4	2	2	2	2	1	4	2	2	4	4	2	

Продовження таблиці результатів опитування																														
103	3	4	4	3	2	3	2	2	2	1	3	3	4	2	4	2	2	4	4	3	2	2	3	2	5	2	4	5	3	4
104	2	4	3	2	2	2	2	1	1	2	4	2	4	4	2	4	3	4	2	2	2	2	4	4	2	2	2	2	2	4
105	2	4	4	4	2	4	4	2	2	2	4	4	4	4	4	5	2	5	2	2	2	2	4	2	4	4	4	4	4	4
106	1	5	5	3	3	5	4	4	3	2	4	4	4	3	5	3	1	5	5	5	4	2	3	3	4	4	4	5	5	5
107	3	4	3	3	2	2	2	2	2	3	3	3	4	3	2	2	3	3	3	3	3	3	4	3	2	4	2	2	2	2
108	2	4	4	3	3	3	3	4	3	2	4	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	4	3	3	3	3	3	3	3	3
109	1	4	2	2	1	2	2	1	4	1	4	1	3	3	4	4	2	4	2	1	3	1	5	3	3	3	3	4	4	5
110	1	4	4	4	1	3	4	2	1	3	3	1	1	2	2	3	2	4	3	2	2	1	1	4	3	2	2	2	1	4
111	2	3	3	2	1	2	2	1	4	2	2	4	3	4	3	4	2	3	3	3	2	1	3	3	3	2	4	4	3	3
112	2	3	2	3	1	4	2	1	2	1	4	1	4	1	4	3	2	4	4	2	2	2	3	3	4	3	3	3	4	3
113	3	2	2	2	2	2	1	2	1	4	3	2	3	2	3	2	4	3	3	2	1	5	3	2	5	1	3	2	2	2
114	3	4	2	2	3	2	3	2	2	2	2	1	2	4	4	2	2	4	3	3	1	3	4	1	2	1	3	4	3	4
№ рес	Відповіді на питання за методикою В. Ф. Сопова і Л. В. Карпушиної																													
	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
1	4	1	1	5	3	1	2	3	2	3	3	3	4	4	1	4	3	3	1	2	1	2	3	3	2	1	3	4	2	3
2	4	4	2	4	4	3	2	4	5	2	4	5	3	3	3	1	5	4	3	4	2	4	5	4	4	4	2	3	3	3
3	4	4	2	3	4	3	4	4	3	2	4	4	2	3	3	2	3	4	2	4	4	4	5	4	3	4	2	3	4	2
4	3	1	3	5	3	1	3	4	1	3	4	4	4	1	3	3	3	1	2	2	2	5	3	3	3	2	3	1	3	
5	2	1	3	4	4	3	2	3	2	2	4	3	3	3	2	3	3	3	2	2	2	2	3	3	3	3	3	2	2	3
6	3	3	2	3	3	3	2	2	2	1	4	5	3	4	2	3	4	4	3	4	3	3	5	4	4	3	3	3	1	3
7	3	1	3	4	2	3	2	3	2	1	3	5	5	3	1	2	4	3	2	3	2	4	4	3	3	2	3	2	3	4
8	4	2	3	3	4	2	1	3	1	4	4	4	3	3	2	3	4	3	2	3	3	3	4	3	4	1	3	2	2	3
9	4	2	3	4	1	2	1	3	3	2	2	5	3	3	1	2	4	2	1	2	1	1	5	3	3	2	2	4	3	3
10	4	2	2	4	4	4	3	3	4	2	4	3	2	2	2	4	3	2	2	2	3	4	4	2	3	1	3	3	3	3
11	3	2	3	3	2	2	3	3	3	3	2	4	2	3	2	4	2	3	3	3	2	3	4	2	3	3	4	2	2	3
12	2	1	1	4	2	1	2	2	2	5	2	5	2	1	1	2	4	4	1	2	2	2	5	1	1	2	2	4	1	4
13	1	1	2	5	4	4	2	2	1	1	1	4	3	4	1	1	5	3	3	2	1	2	4	5	1	2	1	4	2	3
14	4	2	3	2	3	2	1	4	3	1	5	5	3	3	1	4	1	4	3	4	1	4	4	4	2	1	2	1	3	3
15	3	2	3	3	3	3	3	4	3	1	5	5	3	3	3	2	2	3	3	3	4	4	5	3	3	3	2	3	4	4
16	4	3	3	3	3	2	1	2	4	2	3	5	3	3	3	3	3	3	1	2	2	3	4	3	3	2	2	4	2	4
17	3	1	2	4	3	2	2	3	1	4	3	3	3	3	1	3	3	4	3	3	2	3	4	4	2	2	3	3	2	2
18	3	3	3	3	3	1	1	4	3	2	4	4	2	3	1	3	1	4	1	2	3	4	4	4	3	4	2	4	3	4

Продовження таблиці результатів опитування																														
19	4	4	2	4	3	4	4	4	3	2	4	3	3	3	2	4	3	4	2	3	3	3	5	4	4	4	3	4	4	3
20	5	1	1	1	2	1	2	3	4	5	5	2	4	4	2	4	3	5	1	2	4	5	5	3	5	1	1	2	5	4
21	4	3	2	4	3	2	3	4	3	2	3	4	2	3	1	3	3	2	1	3	3	4	5	3	2	3	2	3	1	3
22	1	1	2	4	2	2	1	3	3	2	3	4	1	1	1	3	2	2	2	3	2	3	4	3	2	4	2	4	1	4
23	5	2	2	4	4	4	2	4	2	2	4	5	2	2	2	2	2	4	2	4	4	4	5	4	4	2	2	2	1	2
24	4	1	3	3	3	3	3	3	4	3	4	4	3	4	3	2	4	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3
25	4	2	3	2	1	1	1	3	2	2	2	4	1	3	2	4	1	2	1	1	2	4	4	3	3	2	3	2	2	1
26	2	1	3	4	3	3	1	3	1	1	4	4	1	2	1	4	3	3	1	3	3	2	4	3	2	2	3	3	2	4
27	4	2	1	3	3	3	1	3	1	5	4	5	3	3	1	3	3	1	1	1	3	2	5	3	2	2	2	1	1	3
28	3	3	3	4	4	3	2	3	3	3	4	4	3	3	1	3	3	4	2	3	2	5	4	3	3	3	3	3	1	3
29	3	3	3	3	3	2	2	2	3	3	3	4	2	3	2	3	3	2	3	2	2	2	2	4	3	3	3	2	3	3
30	3	2	2	3	2	1	1	2	4	2	4	5	4	4	1	4	3	4	1	3	4	4	5	3	2	4	1	4	1	3
31	4	4	1	5	5	4	3	4	4	1	4	5	4	4	2	3	4	3	1	4	3	3	4	4	4	3	3	2	2	3
32	3	2	2	4	4	3	2	4	3	2	4	5	4	4	1	3	4	3	1	4	4	4	5	5	4	3	2	4	3	5
33	3	1	3	4	4	4	1	4	1	1	2	5	3	5	1	2	5	2	1	2	2	4	5	4	5	2	2	4	1	1
34	4	3	3	4	4	1	2	3	3	3	4	4	3	2	2	4	3	4	5	4	3	3	4	4	3	3	2	4	3	5
35	3	3	2	3	3	4	3	3	3	1	2	5	4	5	2	1	4	2	1	2	3	3	5	2	3	3	3	3	3	4
36	2	2	2	4	3	3	2	4	4	2	4	5	3	4	2	2	4	3	1	3	1	3	4	3	4	4	3	4	1	4
37	3	2	2	4	2	2	2	2	2	1	3	5	2	3	2	1	3	3	2	3	2	2	5	4	2	2	3	3	3	5
38	1	1	4	4	3	3	1	2	2	4	2	2	2	2	2	4	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	4	2	2	2
39	3	4	5	4	4	3	2	3	4	2	4	4	4	4	4	3	4	4	4	4	2	4	4	4	3	4	2	3	4	4
40	3	2	2	4	4	3	2	4	3	2	4	5	4	4	1	3	4	3	1	4	4	4	5	5	4	3	2	4	3	5
41	4	3	3	4	4	1	2	3	3	3	4	4	3	2	2	4	3	4	5	4	3	3	4	4	3	3	2	4	3	5
42	4	4	2	4	4	1	1	5	3	5	3	4	1	3	3	3	3	3	2	3	3	3	4	3	4	1	1	4	1	3
43	4	4	2	4	4	3	3	5	4	2	4	5	3	4	2	3	3	4	3	3	3	3	5	4	4	4	3	4	3	4
44	1	1	2	1	4	4	1	4	4	2	4	4	1	1	1	2	1	1	1	4	1	1	4	4	1	4	1	5	1	2
45	2	1	2	4	2	3	3	2	4	2	3	4	3	2	2	2	2	2	1	3	1	2	4	3	2	2	1	2	2	1
46	3	2	5	2	3	3	2	2	3	2	1	5	2	4	1	3	2	1	3	3	1	3	5	4	3	5	2	4	3	4
47	2	2	2	4	2	2	2	4	2	4	2	4	2	3	2	4	1	2	1	2	1	4	4	2	2	2	2	2	2	4
48	4	4	2	4	4	4	2	4	4	2	4	5	4	4	2	2	4	4	2	4	4	2	5	4	4	4	4	4	4	4
49	4	3	1	5	4	4	2	4	4	2	4	5	4	5	3	2	3	5	3	4	3	5	5	5	4	5	2	4	3	4
50	2	2	4	2	1	2	1	2	3	4	2	3	2	3	2	3	2	3	1	2	1	2	3	3	2	2	3	2	3	2

Продовження таблиці результатів опитування																														
51	3	2	3	3	3	2	3	3	2	3	3	4	2	3	3	3	2	3	2	3	3	3	3	3	3	2	4	3	3	
52	2	2	3	1	3	4	1	4	3	1	2	5	1	3	1	4	1	3	1	4	3	3	5	4	4	4	3	2	3	3
53	1	1	5	3	1	1	3	2	2	1	3	5	5	3	2	2	3	3	1	4	1	3	5	5	2	3	4	2	2	1
54	2	2	4	4	3	2	1	2	2	2	2	4	3	3	2	2	3	3	1	3	2	3	4	4	3	2	4	2	2	3
55	3	3	3	3	3	2	1	2	3	2	4	5	4	3	3	2	2	2	1	2	3	2	4	3	3	3	4	2	2	2
56	2	2	2	2	2	1	1	2	2	4	1	5	2	2	2	4	1	2	1	2	1	1	3	3	2	2	4	3	3	3
57	1	1	5	2	3	1	3	3	4	5	1	4	1	1	1	4	1	1	1	4	1	1	3	4	1	2	3	3	1	2
58	4	1	1	5	3	1	2	3	2	3	3	3	4	4	1	4	3	3	1	2	1	2	3	3	2	1	3	4	2	3
59	4	4	2	4	4	3	2	4	5	2	4	5	3	3	3	1	5	4	3	4	2	4	5	4	4	4	2	3	3	3
60	4	4	2	3	4	3	4	4	3	2	4	4	2	3	3	2	3	4	2	4	4	4	5	4	3	4	2	3	4	2
61	3	1	3	5	3	1	3	4	1	3	4	4		4	1	3	3	3	1	2	2	2	5	3	3	3	2	3	1	3
62	2	1	3	4	4	3	2	3	2	2	4	3	3	3	2	3	3	3	2	2	2	2	3	3	3	3	3	2	2	3
63	3	3	2	3	3	3	2	2	2	1	4	5	3	4	2	3	4	4	3	4	3	3	5	4	4	3	3	3	1	3
64	3	1	3	4	2	3	2	3	2	1	3	5	5	3	1	2	4	3	2	3	2	4	4	3	3	2	3	2	3	4
65	4	2	3	3	4	2	1	3	1	4	4	4	3	3	2	3	4	3	2	3	3	3	4	3	4	1	3	2	2	3
66	4	2	3	4	1	2	1	3	3	2	2	5	3	3	1	2	4	2	1	2	1	1	5	3	3	2	2	4	3	3
67	4	2	2	4	4	4	3	3	4	2	4	3	2	2	2	4	3	2	2	2	3	4	4	2	3	1	3	3	3	3
68	3	2	3	3	2	2	3	3	3	3	2	4	2	3	2	4	2	3	3	3	2	3	4	2	3	3	4	2	2	3
69	2	1	1	4	2	1	2	2	2	5	2	5	2	1	1	2	4	4	1	2	2	2	5	1	1	2	2	4	1	4
70	1	1	2	5	4	4	2	2	1	1	1	4	3	4	1	1	5	3	3	2	1	2	4	5	1	2	1	4	2	3
71	4	2	3	2	3	2	1	4	3	1	5	5	3	3	1	4	1	4	3	4	1	4	4	4	2	1	2	1	3	3
72	3	2	3	3	3	3	3	4	3	1	5	5	3	3	3	2	2	3	3	3	4	4	5	3	3	3	2	3	4	4
73	4	3	3	3	3	2	1	2	4	2	3	5	3	3	3	3	3	3	1	2	2	3	4	3	3	2	2	4	2	4
74	3	1	2	4	3	2	2	3	1	4	3	3	3	3	1	3	3	4	3	3	2	3	4	4	2	2	3	3	2	2
75	3	3	3	3	3	1	1	4	3	2	4	4	2	3	1	3	1	4	1	2	3	4	4	4	3	4	2	4	3	4
76	4	4	2	4	3	4	4	4	3	2	4	3	3	3	2	4	3	4	2	3	3	3	5	4	4	4	3	4	4	3
77	5	1	1	1	2	1	2	3	4	5	5	2	4	4	2	4	3	5	1	2	4	5	5	3	5	1	1	2	5	4
78	4	3	2	4	3	2	3	4	3	2	3	4	2	3	1	3	3	2	1	3	3	4	5	3	2	3	2	3	1	3
79	1	1	2	4	2	2	1	3	3	2	3	4	1	1	1	3	2	2	2	3	2	3	4	3	2	4	2	4	1	4
80	5	2	2	4	4	4	2	4	2	2	4	5	2	2	2	2	2	4	2	4	4	4	5	4	4	2	2	2	1	2
81	4	1	3	3	3	3	3	3	4	3	4	4	3	4	3	2	4	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3
82	4	2	3	2	1	1	1	3	2	2	2	4	1	3	2	4	1	2	1	1	2	4	4	3	3	2	3	2	2	1

Продовження таблиці результатів опитування																														
83	2	1	3	4	3	3	1	3	1	1	4	4	1	2	1	4	3	3	1	3	3	2	4	3	2	2	3	3	2	4
84	4	2	1	3	3	3	1	3	1	5	4	5	3	3	1	3	3	1	1	1	3	2	5	3	2	2	2	1	1	3
85	3	3	3	4	4	3	2	3	3	3	4	4	3	3	1	3	3	4	2	3	2	5	4	3	3	3	3	3	1	3
86	3	3	3	3	3	2	2	2	3	3	3	4	2	3	2	3	3	2	3	2	2	2	2	4	3	3	3	2	3	3
87	3	2	2	3	2	1	1	2	4	2	4	5	4	4	1	4	3	4	1	3	4	4	5	3	2	4	1	4	1	3
88	4	4	1	5	5	4	3	4	4	1	4	5	4	4	2	3	4	3	1	4	3	3	4	4	4	3	3	2	2	3
89	3	2	2	4	4	3	2	4	3	2	4	5	4	4	1	3	4	3	1	4	4	4	5	5	4	3	2	4	3	5
90	3	1	3	4	4	4	1	4	1	1	2	5	3	5	1	2	5	2	1	2	2	4	5	4	5	2	2	4	1	1
91	4	3	3	4	4	1	2	3	3	3	4	4	3	2	2	4	3	4	5	4	3	3	4	4	3	3	2	4	3	5
92	3	3	2	3	3	4	3	3	3	1	2	5	4	5	2	1	4	2	1	2	3	3	5	2	3	3	3	3	3	4
93	2	2	2	4	3	3	2	4	4	2	4	5	3	4	2	2	4	3	1	3	1	3	4	3	4	4	3	4	1	4
94	3	2	2	4	2	2	2	2	2	1	3	5	2	3	2	1	3	3	2	3	2	2	5	4	2	2	3	3	3	5
95	1	1	4	4	3	3	1	2	2	4	2	2	2	2	2	4	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	4	2	2	2
96	3	4	5	4	4	3	2	3	4	2	4	4	4	4	4	3	4	4	4	4	2	4	4	4	3	4	2	3	4	4
97	3	2	2	4	4	3	2	4	3	2	4	5	4	4	1	3	4	3	1	4	4	4	5	5	4	3	2	4	3	5
98	4	3	3	4	4	1	2	3	3	3	4	4	3	2	2	4	3	4	5	4	3	3	4	4	3	3	2	4	3	5
99	4	4	2	4	4	1	1	5	3	5	3	4	1	3	3	3	3	3	2	3	3	3	4	3	4	1	1	4	1	3
100	4	4	2	4	4	3	3	5	4	2	4	5	3	4	2	3	3	4	3	3	3	3	5	4	4	4	3	4	3	4
101	1	1	2	1	4	4	1	4	4	2	4	4	1	1	1	2	1	1	1	4	1	1	4	4	1	4	1	5	1	2
102	2	1	2	4	2	3	3	2	4	2	3	4	3	2	2	2	2	2	1	3	1	2	4	3	2	2	1	2	2	1
103	3	2	5	2	3	3	2	2	3	2	1	5	2	4	1	3	2	1	3	3	1	3	5	4	3	5	2	4	3	4
104	2	2	2	4	2	2	2	4	2	4	2	4	2	3	2	4	1	2	1	2	1	4	4	2	2	2	2	2	2	4
105	4	4	2	4	4	4	2	4	4	2	4	5	4	4	2	2	4	4	2	4	4	2	5	4	4	4	4	4	4	4
106	4	3	1	5	4	4	2	4	4	2	4	5	4	5	3	2	3	5	3	4	3	5	5	5	4	5	2	4	3	4
107	2	2	4	2	1	2	1	2	3	4	2	3	2	3	2	3	2	3	1	2	1	2	3	3	2	2	3	2	3	2
108	3	2	3	3	3	2	3	3	2	3	3	4	2	3	3	3	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	2	4	3	3
109	2	2	3	1	3	4	1	4	3	1	2	5	1	3	1	4	1	3	1	4	3	3	5	4	4	4	3	2	3	3
110	1	1	5	3	1	1	3	2	2	1	3	5	5	3	2	2	3	3	1	4	1	3	5	5	2	3	4	2	2	1
111	2	2	4	4	3	2	1	2	2	2	2	4	3	3	2	2	3	3	1	3	2	3	4	4	3	2	4	2	2	3
112	3	3	3	3	3	2	1	2	3	2	4	5	4	3	3	2	2	2	1	2	3	2	4	3	3	3	4	2	2	2
113	2	2	2	2	2	1	1	2	2	4	1	5	2	2	2	4	1	2	1	2	1	1	3	3	2	2	4	3	3	3
114	1	1	5	2	3	1	3	3	4	5	1	4	1	1	1	4	1	1	1	4	1	1	3	4	1	2	3	3	1	2

Продовження таблиці результатів опитування

№ рес	Відповіді на питання за методикою В. Ф. Сопова і Л. В. Карпушиної																					Відповіді на питання за методикою О. А. Сичова							
	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	1	2	3	4	5	6	7
1	4	4	3	2	1	4	3	3	3	4	4	2	4	5	3	4	1	2	4	2	3	4	4	4	3	3	3	4	4
2	3	2	3	3	3	2	4	5	3	2	3	4	2	4	4	1	3	1	4	3	2	5	5	4	4	4	4	3	4
3	3	4	4	2	3	2	4	4	4	4	4	4	2	5	4	5	3	1	4	3	2	4	5	5	5	5	5	5	3
4	5	3	2	3	4	2	5	3	4	4	4	2	3	4	3	4	1	1	4	1	3	5	3	3	3	4	3	4	3
5	3	3	2	2	2	3	3	3	4	3	2	3	4	3	3	3	2	2	3	2	2	4	4	4	3	5	4	4	4
6	3	2	2	2	3	2	3	4	3	3	3	4	3	3	4	4	3	1	4	2	2	3	4	4	3	5	4	3	3
7	4	3	3	2	2	2	3	3	4	3	3	2	2	4	4	5	3	1	5	2	2	4	4	4	4	5	4	4	4
8	3	3	3	3	2	2	4	3	4	2	4	2	2	3	3	4	2	4	4	3	3	4	3	3	2	3	3	4	2
9	3	3	3	1	1	2	3	4	3	3	3	4	3	4	4	4	2	2	4	3	3	4	4	4	4	3	4	4	3
10	3	3	3	2	2	3	3	2	5	1	2	2	3	4	3	4	2	2	5	3	1	5	4	4	4	5	4	3	4
11	4	3	2	3	3	4	4	4	4	2	3	3	3	4	4	3	1	4	4	3	3	3	5	5	5	5	5	5	5
12	5	2	2	1	1	2	2	4	4	4	4	2	2	4	5	1	1	2	5	2	4	5	5	5	5	4	4	5	4
13	2	1	2	1	1	2	3	5	4	1	4	5	1	4	5	4	1	1	5	4	4	5	5	5	4	5	3	5	4
14	4	4	4	3	2	2	4	4	3	5	3	4	2	2	3	4	3	2	4	3	2	5	5	5	5	5	5	5	4
15	5	4	3	3	3	2	4	3	5	4	2	4	3	4	4	4	3	2	5	4	2	5	4	4	4	4	5	5	3
16	3	4	2	1	2	2	3	3	4	3	4	4	1	3	2	3	1	1	4	3	3	4	3	3	2	3	3	2	2
17	3	3	3	3	4	2	4	4	4	3	3	2	2	3	3	4	1	2	4	2	4	4	4	4	3	5	4	4	3
18	3	4	3	3	2	2	2	2	3	3	3	3	2	4	3	3	3	5	3	3	3	3	5	5	5	5	4	5	5
19	4	4	3	3	3	2	4	4	4	4	4	3	3	3	4	3	3	4	4	1	3	4	4	4	4	4	4	5	4
20	5	5	3	3	4	4	5	5	2	3	4	4	4	2	5	5	2	4	5	2	3	5	3	4	3	4	3	4	3
21	3	3	2	1	1	3	1	4	4	3	1	4	2	4	3	3	1	1	4	3	2	4	4	4	4	4	4	3	5
22	1	1	1	1	2	2	2	1	4	3	1	4	2	4	3	3	3	1	5	1	3	4	5	5	4	5	4	5	5
23	4	4	2	2	4	2	5	4	5	4	4	4	2	5	4	4	2	2	5	2	4	4	5	5	4	5	4	5	2
24	4	4	3	3	3	3	3	3	4	4	3	3	2	2	4	4	2	1	4	3	3	5	3	3	3	3	3	4	3
25	3	2	1	1	1	2	3	2	3	2	2	4	2	3	2	4	1	3	3	1	4	5	4	4	4	5	4	4	4
26	2	3	2	1	3	2	4	3	1	2	2	2	3	3	3	3	2	5	4	2	3	3	4	4	3	5	4	4	4
27	4	2	1	1	1	4	3	3	3	2	4	1	4	3	4	5	2	5	5	1	5	4	5	5	5	5	5	5	3
28	4	1	3	1	1	3	4	4	4	3	1	2	3	4	4	4	1	3	4	3	3	4	3	3	2	3	3	4	3

Продовження таблиці результатів опитування

29	3	3	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	4	2	3	2	2	3	2	5	3	5	5	4	5	5	5	5
30	4	4	3	2	1	2	4	4	4	1	4	5	3	3	4	5	2	5	4	2	5	4	3	3	4	3	4	5	2
31	2	3	3	3	3	2	3	4	3	2	4	4	2	4	4	1	3	1	4	3	3	5	5	5	4	5	5	4	3
32	4	4	2	3	4	2	4	4	4	4	4	4	3	4	4	1	1	2	4	3	2	4	5	5	4	5	5	5	5
33	3	5	2	2	4	1	4	5	5	4	4	5	1	5	5	1	4	1	5	5	5	5	5	4	3	4	5	5	2
34	5	3	3	3	3	3	3	4	5	3	3	4	3	3	5	2	3	2	5	2	2	4	5	5	5	5	5	5	5
35	4	3	2	3	2	3	3	4	4	4	3	4	3	5	4	4	2	3	4	3	3	4	5	4	4	4	4	5	4
36	4	4	4	2	2	3	3	3	5	5	3	4	2	5	4	4	3	2	4	3	3	5	5	5	4	4	3	4	4
37	3	3	3	2	2	2	4	4	3	4	4	4	2	4	3	4	2	1	4	2	3	5	4	5	4	4	4	5	4
38	2	2	2	2	2	4	2	2	2	2	1	2	4	2	2	2	1	4	2	2	4	2	2	1	1	4	1	2	3
39	3	5	4	3	4	2	5	4	4	2	4	4	2	3	3	4	3	1	3	5	4	5	4	4	4	3	3	4	3
40	4	4	2	3	4	2	4	4	4	4	4	4	3	4	4	1	1	2	4	3	2	4	5	5	4	5	5	5	5
41	5	3	3	3	3	3	3	4	5	3	3	4	3	3	5	2	3	2	5	2	2	4	5	5	5	5	5	5	5
42	4	3	2	4	1	3	4	4	4	1	4	4	3	4	4	4	1	4	5	2	5	4	4	3	3	3	3	4	2
43	4	3	3	3	3	2	2	4	3	2	3	3	4	4	4	1	2	1	4	3	2	4	5	5	5	5	5	5	5
44	4	1	4	1	1	2	5	5	4	1	1	4	5	4	4	1	1	2	5	1	5	4	2	2	2	5	3	5	1
45	2	2	2	1	1	3	2	4	2	3	2	3	2	1	2	4	1	2	3	2	2	4	5	5	4	5	4	3	5
46	4	3	3	2	2	3	2	3	4	3	2	3	3	4	2	3	1	2	4	2	2	4	5	5	4	4	4	5	5
47	2	2	2	1	1	2	4	4	5	2	2	2	3	4	2	2	1	4	4	2	4	4	4	4	4	3	4	4	5
48	4	4	4	2	2	2	4	4	2	4	2	4	2	4	2	2	2	2	4	2	2	4	5	5	4	5	5	5	5
49	4	5	3	3	3	3	4	5	4	4	5	4	2	4	4	3	3	2	4	3	2	5	5	5	5	5	5	5	3
50	3	2		3	2	3	3	3	4	2	2	2	4	3	3	3	2	2	4	1	4	2	3	3	3	4	3	3	3
51	3	3	2	3	2	3	3	3	2	3	3	3	4	3	3	3	3	3	3	2	3	3	4	4	4	5	4	4	4
52	1	5	4	1	2	1	2	1	3	1	2	3	1	5	1	5	3	1	3	1	2	5	4	4	3	5	2	5	3
53	1	4	4	4	1	2	3	3	1	3	3	3	2	4	4	4	2	2	4	2	1	5	4	4	4	4	4	4	5
54	2	3	2	1	1	2	1	2	3	4	2	4	2	3	3	3	4	1	2	3	1	5	4	4	3	3	3	4	4
55	2	2	1	2	2	4	3	4	3	2	3	3	3	4	4	2	3	2	4	2	2	4	5	5	4	5	5	5	5
56	3	1	1	1	1	3	4	4	4	1	2	3	3	3	3	2	1	3	4	2	3	3	4	4	4	4	5	4	5
57	1	2	1	1	1	3	3	3	3	2	1	3	5	3	2	2	2	2	4	2	4	1	4	4	3	4	5	3	3
58	4	4	3	2	1	4	3	3	3	4	4	2	4	5	3	4	1	2	4	2	3	4	4	4	3	3	3	4	4
59	3	2	3	3	3	2	4	5	3	2	3	4	2	4	4	1	3	1	4	3	2	5	5	4	4	4	4	3	4
60	3	4	4	2	3	2	4	4	4	4	4	4	2	5	4	5	3	1	4	3	2	4	5	5	5	5	5	5	3

Продовження таблиці результатів опитування

61	5	3	2	3	4	2	5	3	4	4	4	2	3	4	3	4	1	1	4	1	3	5	3	3	3	4	3	4	3
62	3	3	2	2	2	3	3	3	4	3	2	3	4	3	3	3	2	2	3	2	2	4	4	4	3	5	4	4	4
63	3	2	2	2	3	2	3	4	3	3	3	4	3	3	4	4	3	1	4	2	2	3	4	4	3	5	4	3	3
64	4	3	3	2	2	2	3	3	4	3	3	2	2	4	4	5	3	1	5	2	2	4	4	4	4	5	4	4	4
65	3	3	3	3	2	2	4	3	4	2	4	2	2	3	3	4	2	4	4	3	3	4	3	3	2	3	3	4	2
66	3	3	3	1	1	2	3	4	3	3	3	4	3	4	4	4	2	2	4	3	3	4	4	4	4	3	4	4	3
67	3	3	3	2	2	3	3	2	5	1	2	2	3	4	3	4	2	2	5	3	1	5	4	4	4	5	4	3	4
68	4	3	2	3	3	4	4	4	4	2	3	3	3	4	4	3	1	4	4	3	3	3	5	5	5	5	5	5	5
69	5	2	2	1	1	2	2	4	4	4	4	2	2	4	5	1	1	2	5	2	4	5	5	5	5	4	4	5	4
70	2	1	2	1	1	2	3	5	4	1	4	5	1	4	5	4	1	1	5	4	4	5	5	5	4	5	3	5	4
71	4	4	4	3	2	2	4	4	3	5	3	4	2	2	3	4	3	2	4	3	2	5	5	5	5	5	5	5	4
72	5	4	3	3	3	2	4	3	5	4	2	4	3	4	4	4	3	2	5	4	2	5	4	4	4	4	5	5	3
73	3	4	2	1	2	2	3	3	4	3	4	4	1	3	2	3	1	1	4	3	3	4	3	3	2	3	3	2	2
74	3	3	3	3	4	2	4	4	4	3	3	2	2	3	3	4	1	2	4	2	4	4	4	4	3	5	4	4	3
75	3	4	3	3	2	2	2	2	3	3	3	3	2	4	3	3	3	5	3	3	3	3	5	5	5	5	4	5	5
76	4	4	3	3	3	2	4	4	4	4	4	3	3	3	4	3	3	4	4	1	3	4	4	4	4	4	4	5	4
77	5	5	3	3	4	4	5	5	2	3	4	4	4	2	5	5	2	4	5	2	3	5	3	4	3	4	3	4	3
78	3	3	2	1	1	3	1	4	4	3	1	4	2	4	3	3	1	1	4	3	2	4	4	4	4	4	4	3	5
79	1	1	1	1	2	2	2	1	4	3	1	4	2	4	3	3	3	1	5	1	3	4	5	5	4	5	4	5	5
80	4	4	2	2	4	2	5	4	5	4	4	4	2	5	4	4	2	2	5	2	4	4	5	5	4	5	4	5	2
81	4	4	3	3	3	3	3	3	4	4	3	3	2	2	4	4	2	1	4	3	3	5	3	3	3	3	3	4	3
82	3	2	1	1	1	2	3	2	3	2	2	4	2	3	2	4	1	3	3	1	4	5	4	4	4	5	4	4	4
83	2	3	2	1	3	2	4	3	1	2	2	2	3	3	3	3	2	5	4	2	3	3	4	4	3	5	4	4	4
84	4	2	1	1	1	4	3	3	3	2	4	1	4	3	4	5	2	5	5	1	5	4	5	5	5	5	5	5	3
85	4	1	3	1	1	3	4	4	4	3	1	2	3	4	4	4	1	3	4	3	3	4	3	3	2	3	3	4	3
86	3	3	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	4	2	3	2	2	3	2	5	3	5	5	4	5	5	5	5
87	4	4	3	2	1	2	4	4	4	1	4	5	3	3	4	5	2	5	4	2	5	4	3	3	4	3	4	5	2
88	2	3	3	3	3	2	3	4	3	2	4	4	2	4	4	1	3	1	4	3	3	5	5	5	4	5	5	4	3
89	4	4	2	3	4	2	4	4	4	4	4	4	3	4	4	1	1	2	4	3	2	4	5	5	4	5	5	5	5
90	3	5	2	2	4	1	4	5	5	4	4	5	1	5	5	1	4	1	5	5	5	5	5	4	3	4	5	5	2
91	5	3	3	3	3	3	3	4	5	3	3	4	3	3	5	2	3	2	5	2	2	4	5	5	5	5	5	5	5
92	4	3	2	3	2	3	3	4	4	4	3	4	3	5	4	4	2	3	4	3	3	4	5	4	4	4	4	5	4

Продовження таблиці результатів опитування

93	4	4	4	2	2	3	3	3	5	5	3	4	2	5	4	4	3	2	4	3	3	5	5	5	4	4	3	4	4	
94	3	3	3	2	2	2	4	4	3	4	4	4	2	4	3	4	2	1	4	2	3	5	4	5	4	4	4	4	5	4
95	2	2	2	2	2	4	2	2	2	2	1	2	4	2	2	2	1	4	2	2	4	2	2	1	1	4	1	2	3	
96	3	5	4	3	4	2	5	4	4	2	4	4	2	3	3	4	3	1	3	5	4	5	4	4	4	3	3	4	3	
97	4	4	2	3	4	2	4	4	4	4	4	4	3	4	4	1	1	2	4	3	2	4	5	5	4	5	5	5	5	
98	5	3	3	3	3	3	3	4	5	3	3	4	3	3	5	2	3	2	5	2	2	4	5	5	5	5	5	5	5	
99	4	3	2	4	1	3	4	4	4	1	4	4	3	4	4	4	1	4	5	2	5	4	4	3	3	3	3	4	2	
100	4	3	3	3	3	2	2	4	3	2	3	3	4	4	4	1	2	1	4	3	2	4	5	5	5	5	5	5	5	
101	4	1	4	1	1	2	5	5	4	1	1	4	5	4	4	1	1	2	5	1	5	4	2	2	2	5	3	5	1	
102	2	2	2	1	1	3	2	4	2	3	2	3	2	1	2	4	1	2	3	2	2	4	5	5	4	5	4	3	5	
103	4	3	3	2	2	3	2	3	4	3	2	3	3	4	2	3	1	2	4	2	2	4	5	5	4	4	4	5	5	
104	2	2	2	1	1	2	4	4	5	2	2	2	3	4	2	2	1	4	4	2	4	4	4	4	4	3	4	4	5	
105	4	4	4	2	2	2	4	4	2	4	2	4	2	4	2	2	2	2	4	2	2	4	5	5	4	5	5	5	5	
106	4	5	3	3	3	3	4	5	4	4	5	4	2	4	4	3	3	2	4	3	2	5	5	5	5	5	5	5	3	
107	3	2		3	2	3	3	3	4	2	2	2	4	3	3	3	2	2	4	1	4	2	3	3	3	4	3	3	3	
108	3	3	2	3	2	3	3	3	2	3	3	3	4	3	3	3	3	3	3	2	3	3	4	4	4	5	4	4	4	
109	1	5	4	1	2	1	2	1	3	1	2	3	1	5	1	5	3	1	3	1	2	5	4	4	3	5	2	5	3	
110	1	4	4	4	1	2	3	3	1	3	3	3	2	4	4	4	2	2	4	2	1	5	4	4	4	4	4	4	5	
111	2	3	2	1	1	2	1	2	3	4	2	4	2	3	3	3	4	1	2	3	1	5	4	4	3	3	3	4	4	
112	2	2	1	2	2	4	3	4	3	2	3	3	3	4	4	2	3	2	4	2	2	4	5	5	4	5	5	5	5	
113	3	1	1	1	1	3	4	4	4	1	2	3	3	3	3	2	1	3	4	2	3	3	4	4	4	4	5	4	5	
114	1	2	1	1	1	3	3	3	3	2	1	3	5	3	2	2	2	2	4	2	4	1	4	4	3	4	5	3	3	